

КОНЕЦЬ „Тітаніка”

Правдивий, зворушаючий опис
найбільшої морської катастрофи, про
те, як більше як тисяч п'ять сот людей
в ній загинуло і як другі ратували ся.

з 7. ілюстраціями.

Зладив

ІІ. В.

- Друге доповнене виданє. -

Ціна 40 ц.

Передрук правно застережений.

ВІННІПЕГ (КАНАДА)

Ruthenian Book Store

850 Main Str.

Winnipeg, Main.

Що ви читаєте?

Великим скарбом для чоловіка
є добра книжка!

Такі користні книжки дістанете за попереднім надісланем грошей в РУСКІЙ КНИГАРНІ у ВІННІПЕГУ 850 Main Str. — Власні видання є слідуючі:

РУСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ЛИСТОВНИК, або наука писання листів, взори руських і англійських листів у всяких случаях життя потрібних, як також взори листів бізнесових, упімнень, просьб і т. п. 288 сторін друку лише . . . . . 75 ц.

Провідник, практичний самоучок до науки англійської мови без помочи учителя зі словарцем 1:50 "

Товариш-англійський переводчик . . . . . 60 "

Геновефа повість з старих часів . . . . . 30 "

Слово правди, написане сьвященником Петровом 15 "

Про чуда сьвятих Дамазія і Панкрація, або памятка в старокраєвих відпустів . . . . . 10 "

Правовірний Католик . . . . . 10 "

Христос охотно приймає грішника . . . . . 10 "

Без Бога на сьвіті . . . . . 25 "

Важніші права Канади, або наші Канадійські параграфи . . . . . 35 "

Підстава Християнської віри . . . . . 25 "

Вірність пастирска Ісуса Христа . . . . . 05 "

Оборона віри, або пояснене чому і як маємо вірити в Бога . . . . . 25 "

Фармазони, або як то 30 господарів записали ся чортови і як дуже забогатіли . . . . . 25 "

Оповідання для дітей. Гарна книжочка з образками 25 "

Казки про Жидів . . . . . 10 "

Рицар і смерть . . . . . 05 "

Нові пісні з старим кінцем, друге допов. виданє . 25 "

Робітничі пісні, про долю канадійських робітників 25 "

Лист Шникара до чорта і листи з пекла . . . . . 15 "

Розмова Поляка з Русинном . . . . . 15 "

Воскресенє Лазаря . . . . . 30 "

Сім мудрців . . . . . 25 "

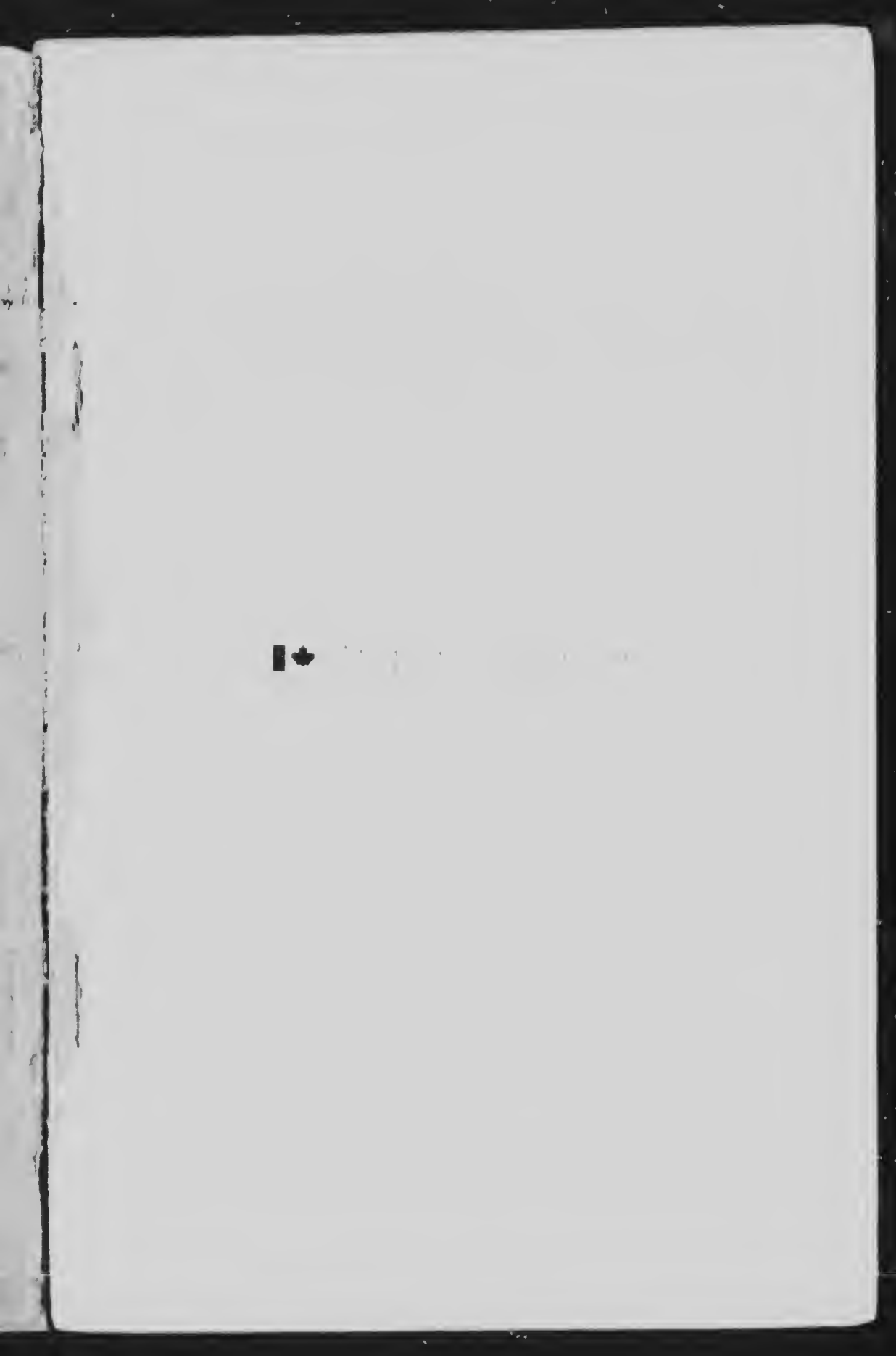
О терпеливій Єлені . . . . . 20 "

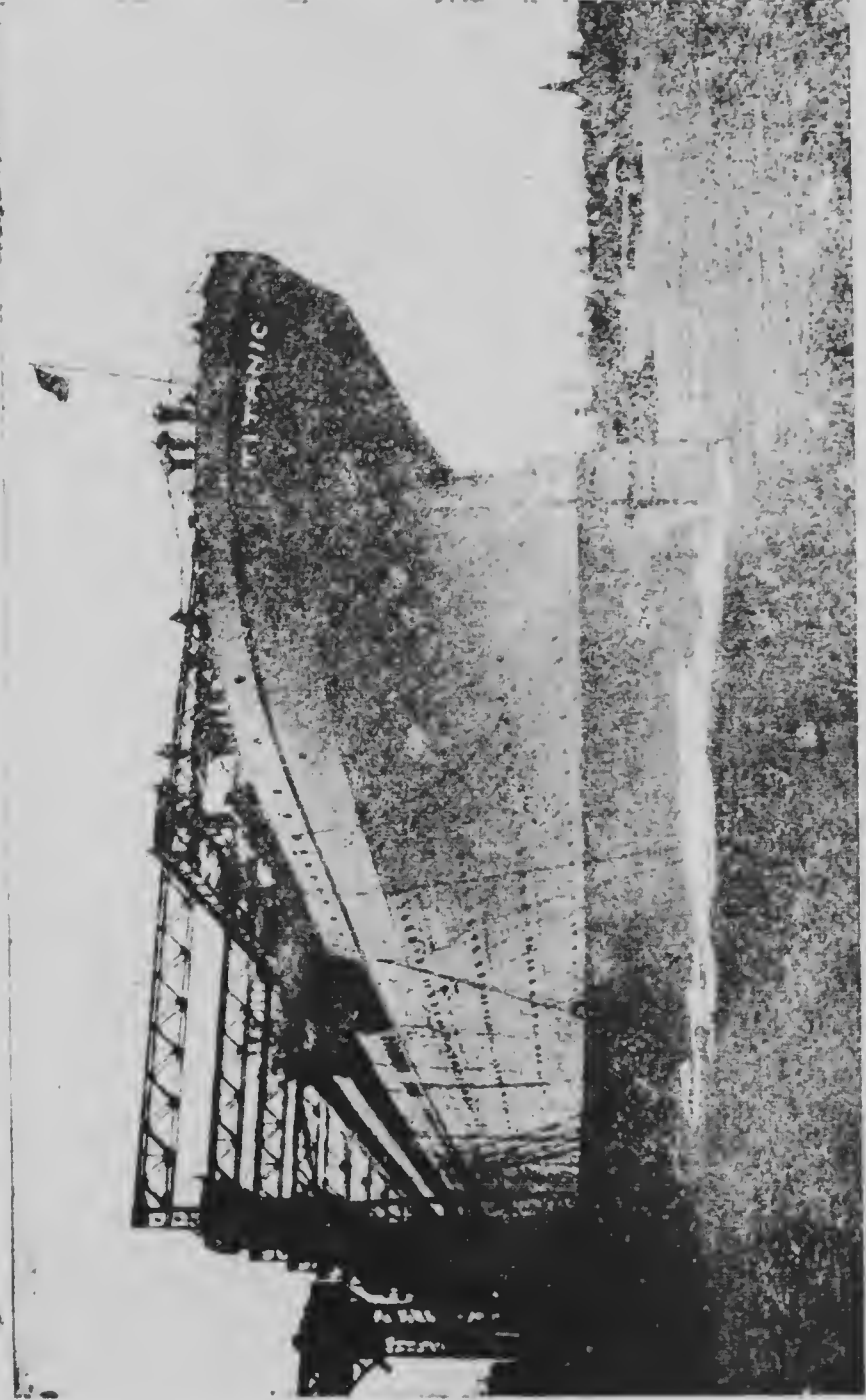
Найновіше чудо в Ченстохові о мордерстві ксьондза . . . . . 15 "

Канадійські оповідання . . . . . 15 "

Історія о гарній Магелоні . . . . . 25 "

Коротка Історія церкви . . . . . 25 "

Корабель-велич "Тітанік", що в своїй першій подорожці зігнув від ледяних криг.

КОНЕЦЬ „ТІТАНІКА”

Правдивий, зворушаючий опис найбільшої морської катастрофи. про те, як більше як тисяч п'ять сот людей в ній згинulo і як другі ратували ся.

З 7. ілюстраціями.

Зладив

П. В.

ВІННІПЕГ (КАНАДА)
Ruthenian Book Store
850 Main Str.   Winnipeg, Main.

9730
74
57
72
71

З друкарні Я. Оренштайна (Кисілевський) в Коломиї.

СВЯТО В СИТЕМПТ'ОН*).

День 10. цвітня 1912 був в Ситемпт'он для многих святочним днем. Найбільший корабель світа „Тітанік“ перший раз ішов в дорогу. Англійське товариство Віте Стар-Лінія, що належить до найбільших перевозових товариств світа, казало вибудувати той корабель, аби принайменче на короткий час, перевезити такі самі товариства німецькі. Віте Стар-Лінія хотіла мати не лише найбільший на світі корабель, але він повинен був бути послідним словом виставности і техіки, а до того мав помочи томуж товариствои звести конкуренційну борбу з його соперницею Кунард-Лінією о „сину стяжку“, нагороду за найбільшу скорість, Кунард-Лінія мала іменно рекорд за їзду до Нью-Йорку в 5 днях, 11 годинах і 37 мінутах; той рекорд мав бути побитий, а іменно першою їздою гордого „Тітаніка“.

Аби зрозуміти амбіцію Віте Стар-Лінії, треба знати, що тут ходило не лише о буденну конкурен-

*) Ситемпт'он, англійське автономне місто, столиця графства Гамшір, є визначним містом морської торгівлі, при чім є одним з найстаріших англійських міст, бо існує від VI. в. по Хр.

шно, тут йшло о горячу борбу, в якій грали роллю грібні мільйони і всесвітня слава. А що Віте Стар-Ліній в двох других німецьких товариствах і Кунард-Ліній мала поважних конкурентів, може показати слідуюча таблицка перевезених в 1910 р. тими товариствами людей:

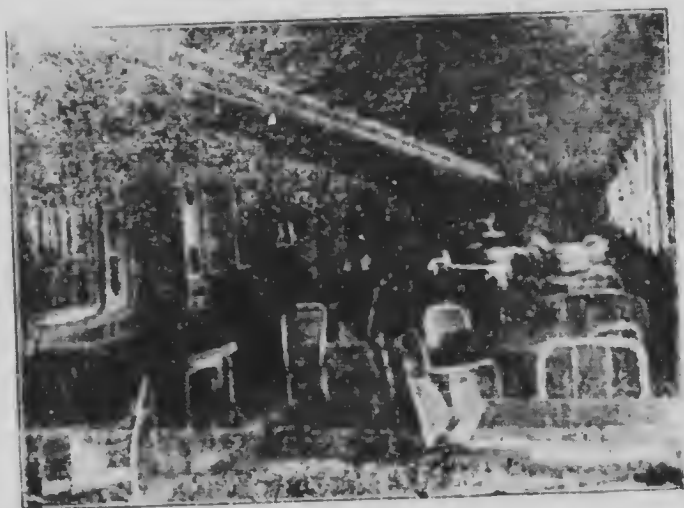
Назва товариства перевозового.	З нім. Європи			З серед. моря		
	I. кл.	II. кл.	Покл.	I. кл.	II. кл.	Покл.
Гамбург-Америка Лінія	12190	23605	97551	1110	1570	16492
Нім.-нім. Лінд	16284	23289	78995	532	6192	32522
Кунард-Лінія	10656	17968	92443	915	3399	40809
Віте Стар-Лінія	9862	11983	79358	803	1563	11219

Тож можемо собі представити, що першини ви-
їзди „Титаніка“ для підприємства, що його будували
для Віте Стар-Ліній і для міста Сінт-Митон голловно,
відки походила служба корабельна, де майже кожда
рошина мала свого рідного або знакового на ко-
раблік, був днем святочним. А корабель сам був
незвичайним витвором людської праці, з чого весь
світ культурних торців міг бути. Се була плавачо-
ня, з неопанятою вирост виготовности, гостиниця.
Число пасажирів грав з залогою довго держано
в таврі, бо дирекція Віте Стар-Ліній в своїм інте-
ресі обіжжувала то число можливо найбільше, аби
в той спосіб и обіжжити величину центаця. Але
2300 до 2400 людей було в кождім разі на покладі,

як гордий корабель пускав ся в першу, що і по-
слідною мала бути — дорогою.

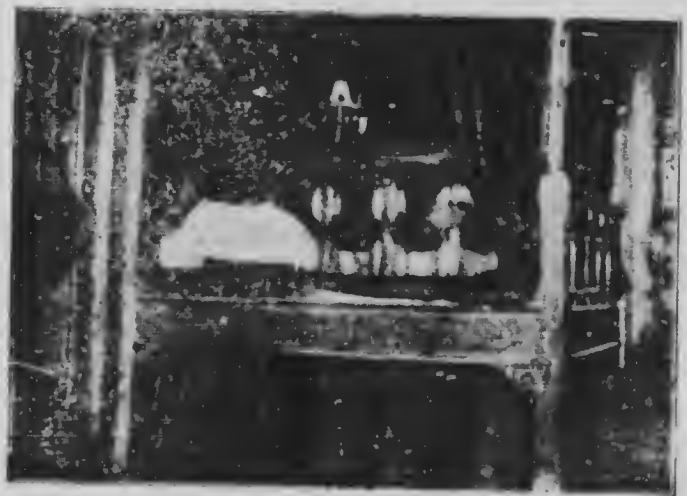
„Тітанік“ перевезен в британський корабель „Олім-
пій“, що до того часу найбільшим був кораблем
світа, головню на виставі в Парижі. Він був
в новім значінні славного мистецтва і художнім го-
телем, земським раєм для американських мільйоне-
рів, котрі і ту нагоду, першою ізши чудового кораб-
ля використали, аби в їх славу до поїзду в Пари-

жі або не Раді, і тут до дому з того боку океану
повернути. Нецукані обити очідували їх на кораб-
лі. В однім з дев'яти, руським поїзді 20 метрів височ-
ких, очі погляд очіну збудованих, поїздах, мали
вони цілу влітню скляні в котрих справні „кві-
зинні долірі“ проїзди котрих і тим подібні
торогоціного ти: мала на торію і шку сало до
танців, театр, тор до іди гулочками, басейн до
плавани з водою, котрі і температура можна було
після волі змінити, і в котрих басейн нестерив були
навіть особняк своїм і в котрих вода. Найбільшою

точкою виставности корабля одначе був город на горішнім покладі, засаджений рідкими, тропічними рослинами, буїшими цвітами і деревами до прикрає. Город виравді не був ще цілком уряджений, але то дасть ся виправдати часною порою року.

Цілі поверхи були уряджені для мільонерів, що находили ся в посплобій подорожжю. Реставрації, кавари і елігнтно умебльовані салі для привнать були розсіяні повди покладом. Підчас вїзду „Тітаніка“ сотки людий виравляло в гімнастичній салі. На покладі їздили жєнщини верхом на верблюдах, а на другій стороні уживали голєса до

їзди, підчас кош на площю для забав в теніє (забавя шлюкою) відбували ся горячі гри в заклад. Много пєсажирів вдоволяло ся огляданєм кольєсальних машини. Корабель був аєкурований на 20 мільонів, але в дїєности коштував далєко бїльше.

Корабель мав також найновїший телеграф без дроту, т. зв. апарат Марковського. Він діє

теоретично на 300 морських миль, в практиці однак можна ним подавати телеграфічні істини на 500 миль і то в день, бо вночі сягає він два рази стільки.

„Тітанік“ мав довжини 290 метрів а ширини 30 метрів. Отже перевищав тим способом величів-кораблі „Мавретанія“ і „Люзітанія“ Купард-Лінії, що ще в 1911 р. були Голїятами моря. „Тітанік“ міг при повнім обсадженою перевезти через море 3150 людин. 750 пасажирів 1., 500 2., а 1100 3. класу, а до того залогн 800 людин. Кошта подорожи на „Тітаніку„ були між 17400 а 155 марок. Последна ціна була належностно за їзду 3-тою класою, перна для властителя власних убіканій, що складали ся з двох кімнат до снави з гардеробами, кімнати мешкальної, двох салїонів, купелї, кімнати для слуг і власного покладу для проходів. При величезних розмірах і безпримірній виставности з якою „Тітанік“ був вибудуваній, були й кошта удержаня його в русї, на вугле, запаси живности і т. п. незвичайно високі. Не бракувало фахових людин, котрі були думки, що той великан-корабель при таких колїосальних видатках на жаден спосіб не буде оплачувати ся. Тому й дивили ся на „Тітанік“ і на його старій братній корабель „Олімпік“ наче як на символ здібности англійського корабельного промислу і здавна здобути старанної переваги англійського морешливетва над німецькими поспішними кораблями. Підчас короткої дороги „Тітаніка“ з Сінтмтгон до Нью-Йорку, або назад, мав він що-до живности зужити: 75.000 фунтів м'яса, 33.000 свіжих яєць, 25.000 фунтів дробу, 40 тон*) картофл, 7.000 літрів молока,

*) Тонна вносіть 1000 кг.

5 тон цукру, 1000 тон чаю 250 барил муки, 10.000 фунтів яриш, 12.000 фляшок мінеральних вод, 15.000 фл. шва, 1.000 фл. вина. А посуд до їзди, забра на корабель склали ся з 25.000 штук порцеляни 7.000 шклянок, 2.000 штук срібних ложок дожді і тарілок і 21.000 тарілок і подібного начиня. Аб утретин в русї то пливоче місто, працювал годю неї і гіди востно 300 людин, а було 2 великих котлів і печи. З описаного гордості мовля в Англї паціни ся, що „Титан“ буде гордїши ся принаименче рік, як наблизши корабель світа. Потому він муєвои був здасть ся у ступити славу повому, в боуї ще находичом ся именькому корабелю „Імператорови“, що поє влече будуч „Гамбург-Америка-Ліній“, а якш працюючїю в цївїни або маю 1913 р. будє зїбїши до дороти. Що до величїши „Імператор“ буде перевиенити „Титанка“, бо коли „Титанка“ своим обємом витискив 49.328 тон воци, то „Імператор“ — о сїльки до генер звісно з цївїв, — має витискати кругло 50.000 тон воци.

Нодана намї оше „Титанка“ робить зрозу млюю ту гордїсть, яку вичував весь Сїтемітонї великан корабель опускєв зєїр, в свого першу поторож на море. Але вже при вїїїї з прїстай дучив єт особливїши вишток, „Титанка“ з такою сплюю вишув за собою воду, що єм злїор прїшїя того великого на якорї кораблї „Ню-Йорк“ злю млю єт, а ного самого пошла вєдї в сторону „Титанка“. Без сумїву було би прїдїлю то величїшого зупарєвє, як би не скорї поміч помічних кораблїв. Забобонїї лїви вїдгалиї тон вїдлїок зї нецїєльнїши зїтк. Цєквїм єт то, що наєєєє Сїтемітонї, вїдїєєєє єт о „Титанка“ з я-

10.000
15.000
абрана
селани,
ложок
л. Аби
ювало
до 20
досто
е гор-
кора-
ся у-
ячому
ого
якш
буде
атор"
танік"
Амне-
ів, —
розу-
нтои,
терну
етані
о си-
нши-
злю-
рону
о не-
оміч-
нна-
о на-
з я-

кимсь неясним, забобонним недовірем. Намятний страк корабельних робітників в Англії 1911 року спровадив в їх рідні велику нужду, і тому вони мусіли брати ся до якого будь зарібку. Але мимо того багато з них воляло даліше голодувати, чим працювати на „Тітаніку“. Коли їх питали про причину того, робітники здигали лише раменами. Один з тендерів два рази ішов під парад корабля і два рази вертав ся до дому: не хотів з ним їхати, бо чув страх до нього. Але жінка і діти голодували, ішов він третій раз на корабель і остав ся. Тенер вже не верне до дому, а жінка і діти повинні будуть голодувати.

Дні 10 цвітня 1912 р. в середу, вихав „Тітанік“ з благожелательствами всіх тих, котрих доля в якійсь будь спосіб була звязана з долею „Тітаніка“. За чотирь до шість днів мав він стати в Нью-Йорку кожний думав, що так буде, і тому ніхто не дбав за весті з „Тітаніка“. Але судно хотіло інакше. В вечірних часонках з 15. і рабінних з 16 цвітня читало ся слідуючі телеграми: Клі Рес 15 цвітня (Тел.) Корабель Віте Стар-Лін „Тітанік“ здибав ся ввечері з ледяною горою і телеграфувать о поміч. Пів години по відкрито почив корабель тепути. Пастакрів жє синці забрано на рятунокі люди. Корабл „Орланд“ і „Віржінія“, відповіли на безропні телеграми „Тітаніка“, що вони сечіте амжуть прийти в поміч.

Та вість, котра скорше привилась до дирекції Віте Стар-Лін, чим ми ся читали в часонках, викликала величезну тревсту між членами дирекції товариств, з котрих вони ваходили ся на кораблі. А додсесті часовилин привели перестрах і розвину вєт ним, що мали ці кораблі горєсь з своїх

любих та рідних. Передовсім Ситемптон весь зрушив ся. Чи то можливе! Чи може такий чудів твір повітної техніки улячи так скоро знищити? Що властиво стало ся? Довго не було відповідей на се питає. Поволи виринала відповідь, поки на вночі з 18 на 19 цвітня, в Нью-Йорку, в цій своїй страшній наготі не відкрила ся.

Катастрофа.

На найбільше оживленій дорозі всесвітнього зноєни, на дорозі корабельної їзди межі Європи а Нью-Йорком, мають кораблі за небезпеку не тільки бурю і мраки, але головню ледяні гори, котім дуже часто можуть грозити. Найбільші ледяні гори дають ся подибати на більше їзджених місцях на полудне новофундландських островів (місце катастрофи „Тітаніка“), де вони, особливо в морі, дуже численно виступають. Такої небезпеки, ступити ся з ледяними горами, або ледяними полями бути замкненим, зовсім не можна легковажити, особливо, що в таких ледяних околицях панує дуже густа мрака. Ледяні гори завдячують свою наяву не морю, але опадам в північних краях. Вони суть частями полярних ледівийв, о дуже великої часто протягlosti. Чим більшу силу має такий ледівець, тим дальше втискає ся він на область моря і може так протягнути ся в море на многі кілометри. Як величезними являють ся часто ті ледівийви виходить з того, що після права специфічного т

есь зво-
ий чудо-
нцією ?
ідповіди
окпи во-
в цілій

гару леду, часть находяча ся під водою має, що
найменше, пять разів більшу сплу як верхня. Буває

світних
вропою
не ли-
и, котрі
і ледяні
них во-
(місце
в маю.
и, стрі-
полями
важити,
нує ду-
сою по-
х. Вони
великій
кий ле-
ь моря,
і кільо-
ледівії
ого тя-

і так, що великі ледяні гери осідають на мілинах
а такі прим. новофундландські острови завдячують
свій початок осадам тоніючих ледівців. В пос-

лідних роках завважено цілих ряд ледяних котрих висота виносла 1000 до 1500 стіп поверхнею моря. Давішше допесеня про та личезні ледяні маси вважали за пересаджені, докладні номіри потвердили цілговито такі ченя. Але не лише висота ледяних гір має великі розміри, але і що-до їх об'єму вони лишають ся по заду цілком поважних остр. Перед кількома роками потрафилло кілька кораблі що везли емігрантів до Австралії на дорозі леко „рога доброї надії“ на величезну ледяну су. Вона мала форму латинської букви „J“ і тому незвичайно небезпечною, бо кораблі в д що мають перед собою дві рівнобіжні ледяні лощинали поміж обі часті. Довина сторона леду довготи 60, коротна 20 англійських миль.*) тими двома небезпечними ледівцями була обчана, 40 миль ширини затока, а коли в той не сак дістав ся один з кораблів, пішов разом з л ми і залогою на дно моря, підчас коли другі раблі з великим трудом змогли завернути і плисти на отверте море.

Ледяні гори є часто в найріжнорідній спосіб порознукувані, з печерами і всякими дними рознуклинами. Сонце відбиваючи ся о мінні світло заломлюючих поверхнїй, видає чудні світляні ефекти: у веїх красках веселки яспіє острїй обелїск, підчас коли глибока синява м в такім місци прекрасно світить. Тисячі пта використовують часто такого плаваючого вел на спочинок, оживлюючи своїм криком то дивявице природі.

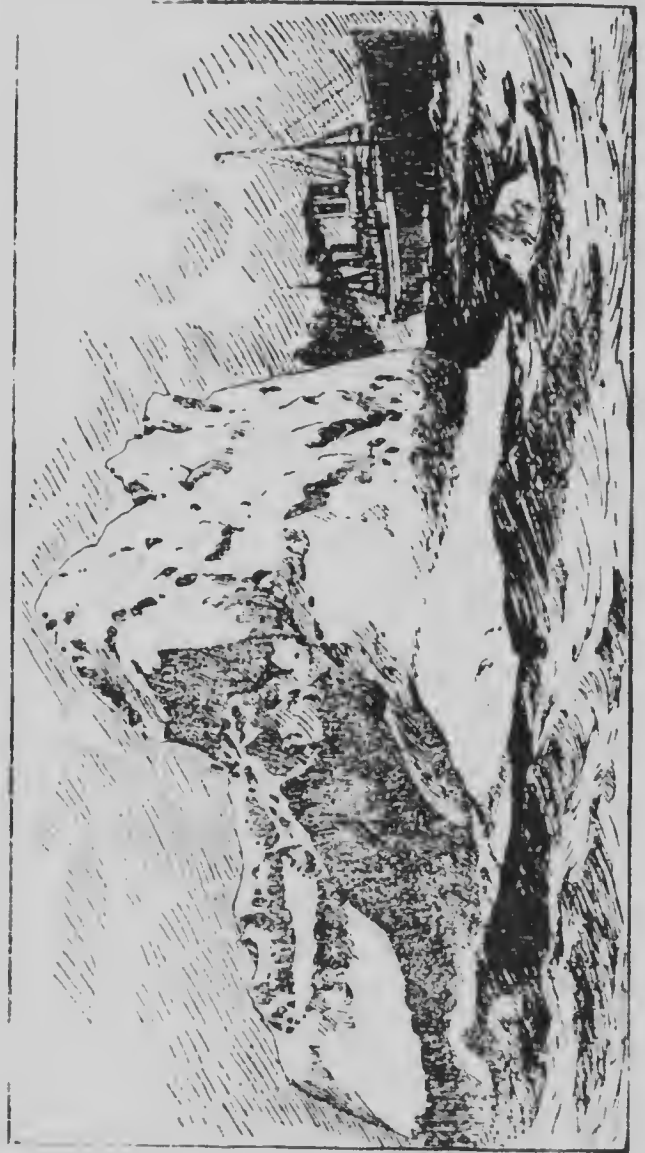
*) Англійська миля рівнає ся нашам 1½ км.

Як на морю западе мрака, то моряк в таких небезпечних околицях є зданий цілковито на орієнтацію що до температури, бо тошійюча солодка вода з ледяних гір задержуючи ся на поверхні моря яко легша від морської, солоної води, і маючи низьку температуру, зраджує близькість ледяних мас. Аби уникнути небезпечества, звикли мореплавці заатлантийських ліній до і з Америки на весну аж до літа змінити свою дорогу.

До сказаного ще треба додати важну увагу: Було сказано, що через обсервацію температури на поверхні моря можна пізнати близькість ледяних гір. Се можливе є лише тоді, як є тепло, так, що близькість ледяної маси спричинює незвичайно шкоре обниження температури не лише води, але і воздуха і того не лише за помочю термометра, але просто чутєм можна завважати. Але коли — відповідно до пори року — панує студінь, а вода показує найнижшу температуру, яку лише може вдержати, аби не замерзнути, що власне буває в зимі, тоді зміни температури не зраджують нічого, тоді треба ледяну гору бачити, аби її оминути. А коли ще і панує мрака, тоді повинно ся порушати лише цілком поволі, коли не хоче ся поїхати на певну загибель. На ту основну осторожність „Тітанік“ одначе не звертав увагу, але в найбільше небезпечних околицях гнав з повною шкоростю. Пізнійше слідство виказало, що Американець Пірсон, замешкалий в Філадельфії, кілька годин перед катастрофою, 14. цвітня по полудни, мав розмову з директором Віте Стар-Лінії Др. Ісмаєм, і зі згляду на те, що показували ся ледівці, сказав він, що тепер повинно ся їхати поволійше. Ісмай одначе відповів: „Противно, ми поїдемо шкороше,

як тепер". А капітан в годині нещастя, в околі де можна було обавляти ся зіткнені з ледяною рою, бавив ся з директором і другими визнач

ними пасажирами. При веселім брязку шкідливі наступила катастрофа.

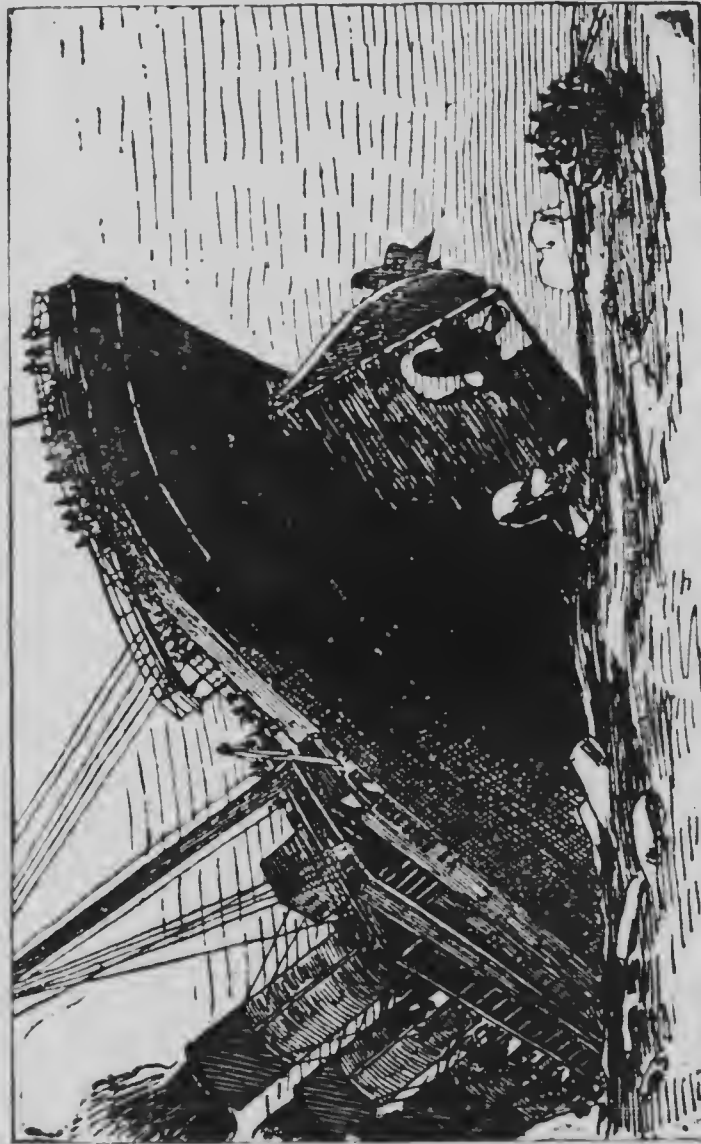
околиці
яною го-
визначній-

Нечисленні — на п'яцять — врятувані з „Тітаніка“ по їх прибуттю до Нью-Йорку були переслухані перед слідчою комісією. Само зрозуміле, що заповідані наочних свідків катастрофи противорічать собі, бо при величезних розмірах корабля з його дев'ятьма покладами, кождий був при иншій сцепі, і кождий що иншого бачив. Підчас коли одні заперечують, начеби взагалі запанувала яка небудь паніка, і твердять, що все відбуло ся в найбільшій порядку, другі оновідають про страшні сцени. Коротко зібравши, катастрофа відбула ся в слідуючий спосіб: „Тітанік“ наїхав на ледяну гору, високу на 50 до 100 стів. З'ударене настуило не з переду корабля, лише корабель наїхав гору боком. В той спосіб зістав корабель впродовж цілого бока розбитий і середина долішнього покладу стала отвором перед водою. В часі катастрофи гнав „Тітанік“ цілою силою пари. Пасажирів запевнювано, що з кораблем не устроює ся їди о здобуті нагороди. Мимо того заявляли пасаж., в противенстві до офіцирів, що корабель заедно гнав з найбільшою скоростію. Того дня, по котрім в ночи настуила катастрофа, доки було ясно, не мало бути видко ніяких ледівців. В ночи воздух був чистий і було звыздисто. Рефлектори не світили. Капітана Сміта не було тоді на своїм становищі, як настуило з'ударене. Відвічальність мав тоді перший офіцир. 15. минут по зудареню зникла тасмична ледяна гора. Діра від удару була по стороні осадку керми в передній части корабля і творила величезний отвір. Пасажирам сказано було впрост, що кораблеви не грозить ніяке небезпечество, бо він має бути такий, що не потане. В наслідок того, й не було ніякої паніки.

включок

З'ударене настуило о 11. год. 15. минут, пізній-

не покликано пасажирів на поклад і роздано рятівні пояси. 40. минут по з'ударенні прийшов розказ, аби пасажирів викачували до рятівкових лодок.

пасажирів, що поклали ся спати не збудив удар. Збудило тяжке сопінє машин. Муштини з між

но ратун-
ов розказ,
одок. Па-

жирів першої і другої класи зовсім не пробували ратувати ся. Вони остали, аби поділити долю з кораблем, і помагали жєнщинам при всєкакувано до ратункових лодок. Инакше було з пасажирами низних клас, бо ті хотіли силою здобути лодки. Застрілено пів туїна Італіянцив, аби охоронити жєнщин в лодках. „Тітанік“ затонув 2 години 25 мінут по з'ударєно. Кілька мінут, веред затонєнем, експльодували парові кїтли. Наперед затонула передна часть корабля, рєнта пірнула коміть головою в глубінь моря. Декілька уратованих мунцив скочило з затопаючого корабля в море і в той спосіб уратувало ся. Ратункові лодки з жєнщинами чекали о мильо віддалєні від „Тітаніка“, заки він піде на дно моря. Онїсля приплїли вони на місце нещастя і позабирали тих всїх мунцив, що находили ся в водї. О 8. год. рано прибув на місце нещастя корабель „Карпатія“ і всїх уратованих забрав на свїй поклад. Четирох уратованих з розбитого корабля пасажирів вмерло в наслідок перебутих терпінь, заки „Карпатія“ прибула до Нью-Йорку, другі в странний спосіб стратили мову. Ще инші зі страху зїїшли з розуму, а многих з уратованих зараз по прибутю „Карпатії“ до Нью-Йорку муєли віддати до иниталїв, або приватній лікарській онїці.

При величезній роли, яку відограла підчас загибелї „Тітаніка“ бездротна телеграфія, треба тут дєнцє бїльше про те сказати. Передовсїм показали ся в сїм випадку рєзумні заряджєня культурних держав. В р. 1906 відбув ся в Берліні, в виду поступаючого розвитку бездротної телеграфії, міжнародний конгрєс в цїли заключєня угоди для бездротного порозумїня на всєсвїтнім морю. Тодї прийшло до т. зв. „радіо-телеграфїчної конвенції“, на підставі котрої, всї станції бездротного телеграфу без згляду

удар, їх
між паса-

на їх систему, на випадок потреби, мають з'єднати ся. Скоро з одного, в бездротний телеграфі зосмотреного корабля зазвонять три букви: „C. D.“ (англійські слова *Come quick danger*) по нападку „Приходи скоро, небезпеченство!“ то на всіх інших мусить остати всяка комунікація, аби не приймати дальні вїсти про небезпеченство. Телеграфіст мусить сейчас дати знати капітанови корабля, що надїшли ті три зловіщі звуки, а капітан мусить сейчас поспішати з поміччю туди звідки поговідають. Навіть би він не пішов за зазивом, тоді оного обжаловано морського суду. Само собою зуміє ся, що ті три знаки є лише ветуном, а слідую передовсім їм корабля і евентуально поспішити про рід небезпеченства.

Одна німецька часопись привоєнті такій вїзві з одної станції бездротного телеграфу з півночі записує: „На Кан Рес*) найбільш віддаленій острови Новофундландії, сидить станція бездротного телеграфу телеграфіст. Через вікно паде його вид на тихий, поночю повитий океан на розбурхані клуби мраків. Глибока тишина в тім місці, з якого ведуть проводи до уставлено на дворі апарату, якби з високої гори розвїяли електричні філії далеко по суші і морю. Нарешті риваючи нїяку тишину місця, починає нагадувати шепіт Морсея*). С то однородним ритму шелест, тикає, що повторять ся стало, в тих відступах. Телеграфіст став на делухувати, слухав ст дальше, параз скочив, слухав на вуз

*) На Кан Рес є станція бездротного телеграфу, переважно вел денши їх оповісти де слит пересїла.

**) Суть одна части бездротного телеграфу.

таємному паперу, що на ній годка Морсейового апарату поробила точки і лінійки: без сумніву, його слух, звиклий слухати і розуміти значіне відступів тиками не обманув його; що апарат тут раз по раз подає, то зловісні, умовлені знаки: С, q, d. Корабель в небезпеченстві! А зараз надходить і дальший сигнал, з которого телеграфіст вже знає, котрий корабель просить о поміч. Є то новий „Тітанік“, найкращий корабель Віте-Стар-Лінії, которого в перній його подорожі з Ситсунтон до Нью-Йорку стрінуло небезпеченство. В тім самім моменті бачить телеграфіст в думі, як далеко на дворі, на океані, велит корабель, з тисячами людей, бере ся з філіями. Ще він не знає, яке саме нещасте спіткало „Тітаніка“, але що раз загальнійше працює апарат і за хвилюк доносить, що ледяна гора принесла нещасте великому корабелю. З незначих далечінь зголошують ся другі кораблі, подають, що одержали сигнал небезпеченства „Тітаніка“ і питають, де находить ся нещасний корабель, аби вони могли поспішити йому з помічю. В гакій годній странної віддичальности опановує телеграфіста зелізни спокій і енергія. Зголошує ся бездротно корабель „Віржінія“: зараз з ним получує ся телеграфіст і подає йому, на котрім місці океану, означуючи докладно степені, мінути і секунди, находить ся „Тітанік“ і семає, по докладнім представлено стану річи дістає відворотну заву, що „Віржінія“ цілою силою пари спішить „Тітанкові“ на поміч. Апарат працює без перестанку. На дворі в дротях апарату лоскотить і блискає. Телеграфіст старає ся досягнути другі кораблі „Олімпік“, гордий братиши корабель „Тітаніка“, „Балтик“, „Карнатію“ і „Карому“. Вже около 50 кораблів дістало странну вість, що за що-раз дальше роз-

носяєть філії воздуха. Ті з них, що находять ся бл. місяця нещастя, спивать через ніч і мраку до точки великого моря, де їх прибути очікує з ту в естраї і рознуці більни двох тисяч людий...

Перше вівзанє о поміч для „Тітаніка“ в першій урядних телеграфічний корабля Філісе. хоробрій урядних в совісім сповинованю обору ку найшов свою смерть. Як то всео відбуло подав докладно виратуваній другий телеграф Гарольд Бріде. Він оповідав: Я мав змінити цього урядника Філісеа о півночі. В неділю п. полуднем, завважали ми, що телеграфічний апарат має певні недостачі. Ми працювали сім годин, вившукали бракуючу часть, котру ми коротко и катастрофою направили. Коли-б и принадково достачу в апараті було відкрити пізніише, то можливими були би наші взиваня о поміч. По півночі я спати. Я збудив ся перед моім часом і як Філісе подав дещену на Кап Рес. Тому, не знав, як дуже він був змучений, я встав сей і не убираючи ся сказав йому, що я готовий рейти службу. Нараз, мимо того, що ми не важчили нічого особлившого, всадив до нас гол. капітан і крикнув: „Машеьмо зударєно з ледя горою, будьте готові давати сьналіл небезпечества, але чекайте, доки я не заряджу“. По д. тьох мінугах приишов він знова. Міжтим чули ріжнородні крики, але нічо такого, що вказує би на небезпечєство. „Кличте о поміч“ сказав капітан не вступавши до каюг. Ми вислали пер синал С Q H D і ще жартували на ту тему. Капітан вернув оиять: „Пішліть S O S, сказав, і дав, що ми серединою корабля вдарили о лед. гору. Ми дальше таки жартували. Першій ко

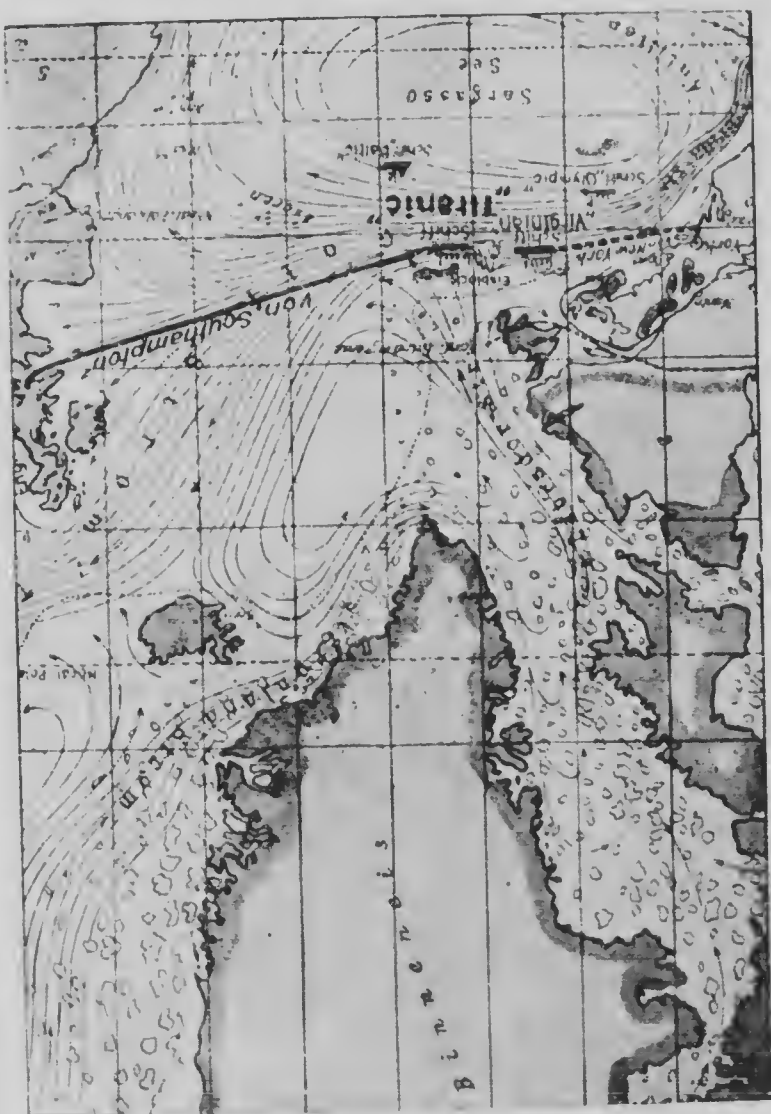

бель, який ми досягнули, був „Франкфурт“, котро-
му ми зателеграфували то, що нам власне подав
капітан. Опісля волучили ся ми з „Карпатією“,
котріи ми мусіли вже донести, що починаємо то-
пути. Пять мінут пізійше одержали ми відповідь,
що „Карпатія“ жене цілою силою пари до нас.
Аби дістати ся до нашого капітана, мусів я пере-
йти покладом, на котрім повно було зворушених
люди. — Коли я вернув, сказав мені Філіпе, аби
я принайменше одягнув ся. Я цілком був забув,
що я бігав в пічній білизні. Він телеграфував даль-
ше. Я приїє також для нього загортку, яку я на-
кинув йому на плечі, підчас коли він працював, бо
було досить зимно. В коротких відстухах послав
мене Філіпе до капітана з гієтями, що надходили
від „Карпатії“. На дворі побачив я, що поспускано
ратункові лодки, і що вони заповнені головно жен-
щинами і дітьми. Філіпе завважав з острахом, що
апарат що раз слабше працював. Капітан явив ся
з повідомленом, що в машиніві убікації вдерла ся
вода і що машини ледви будуть дальше працювати.
Се подали ми ще „Карпатії“. Я поспішив на двір
і побачив воду на висоті першого покладу. Ніколи
не забуду послідних п'ятьнайцять мінут, підчас ко-
трих Філіпе спокійно робив свою роботу, коли до-
окола нього панувала вирост паніка. Скоро изяв я
на себе ратунковий пояс, сильні чоботи і теплу блю-
зу. Цілий час бачив я, як Філіпе стоячи працював
при апараті. Він досягнув навіть „Олімпік“ і пові-
домив того, що ми гонемо. Я подав йому ратунко-
вий пояс, на що він сказав мені подивити ся, чи
ратункові лодки вже відійшли. Одна лодка ще ли-
шила ся. Дванадцять муци працювало коло неї,
аби сі спустити. На одну хвилишку подумав я, як

було би добре, разом з ними відійти — потім дав я мушціям руку і більше їх не бачив. На крикнув капітан: „Ви сповнили свій обов'язок, більше нічого не можна зробити. Тепер час, аби кожний подумав за себе. Я звільняю вас від ваших обов'язків“. Філіпса не можна було відтягнути від апарату, мимого того, що вода садилася вже в пані убика підчас чого я в задній каюті Філіпса забирав гроші. В тім побачив я, як один мушція кинувши ся з другого, виривав йому ратушковий пояс. З долі надходили звуки музики, що грала благально під час вибігів. Нараз вибіг Філіпс на двір — я не бачив його біля входу. Я вибіг на двір, на місце де стояла лодка, і вдалеке мого здивоване побачив, що вона ще не відійшла. Старання тих людей були безуспішними, а я маю, що між ними не було ні одного моряка. Я старався їм допомогти, аж раптом палетіла понад покриття величезна філя і лодку перевернула. Я власне доторкнувся до керма і був вже в середині лодки, коли на мене напав паніщов. Я здержав віддих і старався увільнитися. Як воно сталося, не пригадую сьогодні, аж я знова міг віддихати. Сотки мушціїв плавали в ратушкових поясах доколя мене. Моя перша думка була відійти від корабля, що сам представив чудовий образ. З комінів виходив дим і полум'я певно як наслідок експлозії, котрої одначе не бачив. Потім виходили цілі потоки іскор. Корабель тонув, а тонув він цілком так як качка поринає в воду коміть головою, при тім чути було як грає музика, що вся, без виїмку пішла у воду. Я поборював всі сили плавати, і був яких сто п'ятдесят сажнів віддалення, як „Тітанік“ почав поволі поринати. Якімсь часом чую, що і я тону. Було прикро зрозуміти, що пів в сні бачу я, як виривається якась лодка.

потім по-
з. Нараз
зок, біль-
кожний
обовяз-
анарату,
убіканні,
в гроші.
н ся на
долнини
ю пісно.
о більше.
і на ве-
е відня-
а я ду-
а. Я ста-
ноклад
не дер-
ені нараз
гарав ся
ую собі,
плавало
она дум-
ставляв
олумінь,
е не було
орабель
порнає
к граля
Я почав
нь стін
наги. По
зимно.
одка, до

котрої я підплив, зловив якусь руку, мене втягну-
ли до середини — то була лодка, подібна до гої,
з котрої я перед тим випав. Я впавав в якийсь кут.
Хтось сидів на моїх ногах, але я нічого не чув.

Ситуацією п'яти морських доріг і позначене на ній місце,
де наступила загибель „Тітаніка“.

Вид тонучих докода нас мушні був страшний.
В 19, починає і наша лодка-порнаги. Я почув знова

воду понад собою, а потім когось з боку, що ступив на мене. Потім побачив я світло, я знав, се надходить „Карпатія“, ратушковий корабель, позабирала нас всіх одного по другім. Один, що жав в куті, був мертвий. Коли я скакав по нім, пізнав я Філісеа, що вмер з вичерпаня і ни. Моя розтоплена нога боліла мене страшно, мимо то видравав ся я по драбині, мене зловивши руки, покрили і занесли до корабельного шпиталю. Там лежав я, доки мене не взято до мочи хорому товаришови „Карпатії“ і я вже опускав місця при апараті. Апарати вже більші були в спочинку, і я не бачив ні одного пасажера.

Телеграфіст з Кап Рес — про котрого у вже була мова — подав образки слідуючих по окликів о поміч „Тітаніка“, що їх перепило по 50 кораблів: Чую з „Тітаніка“ епітали небезпечности, на них відповіло певне число кораблів, шми „Карпатія“, „Балтик“, „Карама“ і „Олімп“. „Тітанік“ доносить: Передня часть корабля з ся. Я получив ся з кораблем „Віржінія“ і тому, що „Тітанік“ нагло потребує помочи, пр я подав докладні відомости про положене кор і прочі обставини. „Віржінія“ відповідає, що час пливе в сторону нещастя. „Тітанік“ доіє „Снігови“, що жєнщини уміщено в ратушкових лод і взиває його мати на поготовілю також рату лодки. — Тітанік далі, без перестанку давав епі і доносив про своє положене. Телеграфіст на по „Тітаніка“ показав незвичайну холоднокров і велику справність при телеграфованю. Мимо що він добре знав безвихідне положене корабля, однак до послідного моменту не опускав кор.

Отєї париси, які були поширені пресов

у, що на-
я знав, що
бель. Вона
ни, що ле-
в почерез
анія і зим-
трашенно.
е здовили
абельного
го до по-
я вже не
більше не
пасажира.
го у пас
іх по собі
по поверх
безпечень-
блів, між
„Олімпік“.
для хитас
“ і доїс
ни, при чім
корабля
що сей-
їс „Олім-
х лодках
ратункові
ав енциали
на покладі
окровнієті
нимо того,
орабля, то
корабля,
ресюю ці-

лого світа, разом з тім, що про Філіпеа сказав
дружини телеграфіст Брідж, становлять величний па-
мятник для помершого так героїською смертю
вірного своїм обовязкам телеграфіста. Він раз по
раз вислав сигнали, так, що ціла околиця кора-
бля була ними заповнена. На всі сторони телегра-
фував він слова: „Свініть“, свініть! Помочи, по-
мочи! Последню його денешу одержав „Віржінія“
17 мінут по 12 год.

Як 17 цвітня рано отворено в Нью-Йорку бю-
ра Віге Стар-Лінії, то їх облягли товпи народу,
плачучи голосно. Уставлено поліційних урядників.
Вони стояли зворушені і не знали що казати лю-
дем, що глотили ся і були в розпучі. І бідні і богаті
звертали до урядників свої паріканя і зацить, на ко-
трі урядники відповідали спокійно, о скільки се мог-
ли. Одна жінка, Беняміна Гуттенгайм, як довідала ся,
що імени її мужа нема між урагованими, дістала
істеричного нападу. Вона давала весь свій мільйо-
новий масток, аби тільки який корабель поїхав на
місце випадку. Мусіли пенцаспу забрати. Один по-
ліційний урядник сам хотів довідати ся про свою
власну жінку, коли одній жєнщині що стояла коло
нього було сказано, що не мають ніяких вістий
про її чоловіка. Нані та стратила притомність
і впала урядникови поліційному в рамена. Її не-
притомну мусіли рівнож забрати. Такі сцени по-
втєряли ся без перестанку.

Віге Стар-Лінії мусіло ся зробити закид, що
вона два дні укривала перед публікою правду про
дійсний розмір пенцастя. Хотяй вона сейчас мала
відомість про загибель „Тітаніка“, то однак пуска-
ла неправдиві вісти, що його притягнено до Галі-
факеу. Коли яєним було, що цілий корабель зни-

цінні, то товариство замовчало, що лише „Карпатія“ має на своїм покладі уратованих, а сталося в той спосіб успокоїти публіку, що подумало б то і другі кораблі, що поспішили на допомогу мають на своїх покладах уратованих. Але ці ті кораблі мали бездротні апарати телеграфу, то правда сейчас виїшла на верх, що лише „Карпатія“ має на своїм покладі уратованих. „Карпатія“ знаходилася в дорозі до Нью-Йорку, і там прибути в четвер, 18. цвітня, по полудні. „Карпатія“ мала мати на своїм покладі 868 уратованих і то показалося неправдивим, бо вона мала 705 уратованих. Всі допесення згідно стверджують, що ні-одні з кораблів, які дістали бездротне повідомлення о поміч „Тітаніка“, не прибув на час. Скорше прибула „Карпатія“ і наїшла ратувальні лодки з вилученими людьми, які були розкидані на 21 миль довгим ледяним полем. В виду сильної пошуканя льоду, змогла „Карпатія“ доперва в три години зібрати вилучених. Цілими годинами перед найбільшою студеною і бурю кидано лодкам на всі сторони, поки не явилася „Карпатія“.

Як вже було сказано, для здобуття рятунку для того, аби пару годин або навіть мінут, протримати місце скорше, для конкуренції, заперечують в небезпечних ледяних околицях всякі середні застереження. Але не лише то, але також і рятункових лодок робить Віге Стар-Лінійю відвічною за знищення тільки людських існувань. Повідісті стверджують, що знайдено всі лодки, і було можливим. Описано подавано число лодок на 16. Ніяке допесення не говорить про те, котра небудь лодка пропала. Число лодок було дома очевидно залозі, то в, провідникам рату

ше „Кар-
а старало
подавала.
на поміч
ле що всі
ісграфічні,
ніше одна
них. Вона
там мала
дні. Кар-
атованих ;
мала лише
ерджують,
тне візва-
час. Най-
ратункові
розсіяні
сильного
перва по
нами, се-
одками на
рекорду.
т, прибу-
ванедбано
средства
ож і брак
відвічаль-
нь. Перші
одки, що
ю лодок
о те, аби
було ві-
ратунко-

вих лодок. Виратувано 705 людей, то значить, на одну лодку 44 осіб, число, котре звучить цілком правдоподібно. Коби отже лише для 700 осіб були ратункові лодки, то прочих 1800 осіб вже з гори призначено на смерть. Се являє ся тяжким обжалованем проти підприємства до котрого „Тітанік“ належав, і котре його заосмотрювало в потрібні річи. Послухаймо, що в сій справі кажуть лондонські часописи :

Показує ся, що велик-корабель мав лише 14 більших, а 2 менші ратункові лодки, які в тяжкій біді могли помістити около 800 людей. Колиб корабель мав в трос тільки ратункових лодок, то з певністю уратовано би всіх людей. Ті одначе вирост не віроятні обставини не є противзаконними, але цілковито в згоді з приписами англійських властни. Торговельний уряд, якому підлягає мореплавання, приписує, що кораблі понад 10.000 тон об'єму, мусять мати 16 ратункових лодок. „Тітанік“ мав 46.000 тон об'єму але після закова мав мати лише 16 ратункових лодок. Сей обурюючий злив став річи, є в першій мірі відвічальним за перебувалу доси страту в людських істнованях. „Олімпік“, „Мавретанія“, „Люзітанія“ і другі англійські великі кораблі мають також не більше 16-тьох лодок, а нехай би їх спіткало небезпеченство, то вони певно зазнали би долі, подібної як „Тітанік“. Англійський парламент повинен посвятити свою увагу тій справі.

Англійські кораблі пускають ся отже в дорогу з запасами ратунковими, які вистарчають лише для одної третини пасажирів. І таким кораблям каже ще жалоба віднесена рекорду гнати цілою сніжною парю через ледяні поля коло новофундланд-

ських островів. — Інакше стоїть справа з німецькими кораблями. У них більша дрібничковість і сумнішність. В одній книжочці н. з. „Ізда океан і служба безпеченьства на кораблі“, стоїть написане:

Коло Новофундландії знаходять ся ледяні горі котрі зі східної часті Новофундландії посувають ся на полудне, де стоять в стаї спокою і осяють при тім велику ширину і довжину, яка по роках стає що раз більшою. Від січня до червня ходить границя леду. В середній червня уступа вона знова. Тоді веде найближня дорога з Європи до Америки близько коло Кап Рес, отже вирішуйте попри новофундландські острови. В часі, коли ледівців є мало, отже від половини серпня до половини січня, дозволена є дорога, що веде на полудне на схід від Кап Рес 95 морських миль попри Новофундландію; в часах богатих о ледівці, треба їти 42 степені на північ від островів. Тому, що ледяні гори мають всякі заломні, то треба завжди їхати обережно. Тоді треба уважно стежити вказівками термометру, відповідно до того змінювати дорогу, а всякі вісті про положенє ледівців надавати сигналами другим кораблям і оголошувати в спеціальних картах північно-атлантийського океану. Дотично прирядів безпеченьства читаємо в книжочці:

Число ратункових лодок і їх уміщенє є в законі писане законом про еміграцію для морських торговців. Кораблі для атлантийської їзди мусять мати принайменше слідуєче число ратункових лодок. Корабель з 300 тон обєму 4 лодки, 10.000 тон 10 лодок, 18.000 тон 16 лодок і т. д. Отже після німецьких принципів повинен „Тітанік“ був мати 16 ратункових лодок. А що більша лодка містить

німецькі отже 60х40 — 2640 осіб, і тим самим ціле число пасажирів могло би було пасти ратунок на людях. При кораблях, у котрих — після повисених принципів — приписані лодки не вистарчають, мусять бути ще й відповідне число „помічників лодок“, або других ратункових уряджень.

Німецькі отже кораблі зовсім шакне дбають о безпеченство своїх пасажирів. Загибель „Тітаніка“ разом зі смертю більше як 1600 людей, котра є найбільшою катастрофою морської плавби, яку історія запам'ятала, повинна бути також грізною остерогою, або дійти причини її і на будуче зробити неможливим таке велике нещастє. Катастрофа „Чімбрії“ дала привід в Німеччині до пороблення важких принципів для безпеченства їзди кораблями, особливо до того, аби в годній безпеченства стояли пасажирам до розпорядимости ратункові приряди о скілько лише то можливим є в людській руї.

Як доносили англійські часописи, мав „Тітанік“ наладованих товарів величезної вартости. Було на ній 50.000 мішків кави, і майже стільки саме чаю. Діамантів і дорогих каміннів було на кораблі вартости понад 100 міліонів марок. Одна американська пасажирка, як вїла на корабель, то передала в перехованє скриньку з дорогоцішностями вартости більше як 3 міліони марок.

Многі часописи доносили, що на „Тітаніку“ згшув також і славний „синий діамант“, що мав там находити ся. Той таємничий діамант, що приносив нещастє кождому, хто його посїдав, стояв вартости понад півтора міліона марок. До цього є привязана трагічна історія. Він належав первісно до одного турецького султана, котрого скинули

з престола. Озв'язав він власностно оди
наци. Габіба, котри утопив ся. Пізійіне
ного королеви Марія Антоїна, котру стято
льотній. Після того дійшов він до рук князи
бали, котрого замордувала товна народу. Од
вілер в Амстердамі, котрий пізійіне набув т
ямант, поновнив самовбійство, через незгоду
ружестві. Послїднім властителем його був а
канець. Макс Лев з Вашингтону, котрий кун
діямант в січнн.

Одна англійська часопись подає опис а
канських мільонерів, котрі мали находити ся п
кладі „Тітаніка“. Між ними находив ся П. Я
тор, котри мав мастку на 250 мільонів до
І. Страус — 50 мільонів, банкир Віднер — 3
льонів, В. Гуншгам — 95 мільонів, оберет В.
льон 25 мільонів, Тайнер — 10 мільонів до
Крім того находило ся на кораблі багато
них” мільонерів, котрих масток виносив ...
4—6 мільонів долларів. Взагалі вартість масткі
ходячих ся на „Тітаніку“ мільонерів, перевисн
мільонів долларів.

Загалом страта в катастрофі „Тітаніка“
носьть слїдуючі суми:

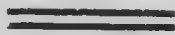
Коміта будови і урядження 32.000.000 м
запаси живности і т. п. 3.500.000, зденопова
„Тітаніку“ дорогоценности і капітали 6.000.000
нозит одної особи 2.000.000, готівка до розпо
мости 500.000. — В ладунках: кольонійельні т
2.500.000, другі товари 7.000.000, голландські ді
ти 90.000.000, отаксована вартість пасажир
власности 40.000.000, вартість обезпеченя паса
першої класи 450.000.000, другої класи 40.00
отаксовані страти лочтові 10.000.000, ріжні

одного Іс-
тине купила
етято на гі-
князя Лям-
у. Один ю-
був той ді-
году в суп-
був амери-
кунув той

не амери-
ся на по-
Н. Я. Ас-
ів долярів.
— 50 мі-
ет В. Реб-
ів долярів.
гато „мен-
в „лише“
астків, на-
впеннас 600

анійка“ ви-
000 марок.
оповані на
00.000, де-
розпоряди-
льні товари
ькі діаман-
сажирської
пасажирів
40.000.000.
іжні інші

страли (кругло) 16.500.000 — разом отже 700 мільонів марок окрім людського життя конштувала жадоба здобути рекорду „Тітаніка“, що скінчила ся його загибллюю.

Прибуте уратованих до Нью-Йорку.

Цілий культурний світ стояв під вражінням зворушення, що росло що години, як показало ся, що величина нещастя є правдою, і як кожда вістка б, носила та: подробиці, що казали надіяти ся ще більше прикрих несподіванок. Кожда денена приносила инше число погиблених, а хитало ся воно між 1200 а 2000, але навіть то менше число, було найбільшим нещастем, яке коли небудь лучило ся на світі. Стало щораз яснійшим, що Віте Стар-Ліній не подбала як слід про безнеченство своїх пасажирів, і всюди підносили ся голоси, які жадали строгого в тім напрямі слідства. В американьскім сенаті без всякої дискусії повзято ухвалу, яка вимагала снечияльної для того випадку слідчої комісії. Сеччас іменовано слідчу комісію і вона безпрочно почала свою діяльність. Вона поїхала на скорім пароході напроти „Карпаті“, бо хотіла розпочати слідство ще на покладі „Карпаті“, заки корабель прибуде до Нью-Йорку.

Для 18. цвітня пізно вечером очікувано прибути „Карпаті“ до Нью-Йорку. Ще не було точно усталено, кільки властиво осіб уратовано. Одну часть

лісти уратованих подала „Карпатія“ бездротним телеграфом впроді до Нью-Йорку, і о скільки оголошенні пазвиєска принесли многим родинам раді вістку, то о стільки в більшу рознуку понадали готрі навармо шукали в оголошених лістах уратованих своїх любіх, і котрі ваповнені боязливим сумнієм, очікували послідної вістки з думкою-ні дією, може ліста не зовсім порна, може улюблена особа все таки находить ся на „Карпатії“, — але але як її? Які болючі сумнів! Які безсонні ночовні боязливої журби! Де генер находить ся „Карпатія“? О, тоби я був пташкою і мав два крила полетів би там геть до тебе!... — думав кожд з отих бедасних люди.

Прискорено вий „Карпатія“, що що в четв (18) вечером о 7 год. минула пристань. Санці Гот зробило неможливым дістати ся слідни комі в пристань на воклад кораблі. В Нью-Йорку очікувало 10.000 люди в напружено мовчанці прибу кораблі. Немецька часопись „Берлінер Таблетт“ принесла в своїм вечернім виданні з 19 дівінія телеграфичне доносене свого нью-йорського кореспондента про приїзд Карпатії, де пише так: О годі 19-го вечером на східно-американський час (11:30 у берлінський) зааармовано Нью-Йорк вісткою, що нив години прибуде „Карпатія“. Околицю пристань замкнув сильний кордон поліції, до котрої пускали лише зі особними дозволеннями. Вздовж узліці, що провадять до пристань, стали довгі ряди по другім ратунокові вози міських шиталив, і сотки автомобілів. Первину думку, замкнені пристань змисно, дозволено своїкам і заступникам преси вйти до пристань. Минув пів години, дають сигнал нью-йорський парохити. Минутим змисно

групи лікарів, ратушкові вози, і роблять приготова-
но перевезення хорих. В середині пристані уставлено
величезний рухомий міст, котрим виратовані мають
опустити корабель. Для першої і другої класи за-
ресервовано особні відділи і засмотрено їх в великі
кімнати, аби удекинути вишуканіс шуканих осіб, ко-
трим поручено, задержати ся коло таблиці з своїми
іменами кривими буквами. Ті зарядженя не дали ся одна-
че в практиці перепроводити, бо з корабля всі класи
сповиходили разом, навіть з покладу, і кождий,
як тільки почув під ногами землю, то чим скорше
таш-небудь утікав. Через те вишукування бракуючих
було утрудненем. Згальною однак, панував вірцевий
порядок. Від спущеного моста провадив подвійний
шпалір поліційних агентів.

Около 1/2 10 показав ся вершок в'їжджаючого
корабля, цару мінут пізніше зводять високо в го-
ру рухомий міст. Міжтим багато фотографів пови-
дівало на повідповідні місця, аспіють то ту, то там
горотті чепі сьвітла, зивик, що мимо заборони ро-
блять фотографічні знимки.

На основі ріжких догитиманці, як також поли-
ційної карти, обходжу (так оповідає кореспондент)
вст замкнені лінії і доходжу до місця, де пасажир
мусять опустити корабель. В супроводі поліції, яв-
ляють ся виратовані, ведені в шпалірі своїяками,
котрим доступ до пристані був дозволений. Перш,
що вишли з корабля, були два молоді хлопці,
цілком вдоволені, потім мішано женщины, муццини,
перші по часті в вечірних, по часті в пічних одя-
гах. З початку панує на пристані глибока тишина,
потім скоро перериває ту тишину гомонний плач
і крик витаючих ся свояків і знайомих. Міжтим по-
множючих ранених, або хорих, переносять послуга-

чі або на руках, або на приготованих пошах. І тім знова паходять цілком веселі молоді люди, одинокі гарні дівчата, старанно учесані. Діе яку небудь інформацію з корабля с неможливо веьо галасуь одно наперед другого. В кождім р чутки про многих померлих на кораблі с не саджені.

Образ людських терпінь сильно ослабив через те, що багато первісних пасажирів „Картин“ опуьскаю корабель враз з вилатуваними т що явища веселости і вдоволення, помішали ся з вицями горя і перестрахи. Знова виходять с женщины в балетних строях, другі з ледво попри паним волосем в пічнім одішо, муьцини в подер сорочках з пакшеними на плечі хустками. Од жінок ловлять їх чоловіки в свої обійми і с поцідуьв виводять, старші дами на лиси кот вигрю слич перебутих терпінь, кричать голос плачучи, коли витають ся з соїми знакомими, казують ся молоді Американки, котрі, як піз цілком здорові, і прилюдно удають зовсім спощих. Ягшеь старшини нап опираю ся на рамена с поводаторів, бо зовсім відморозив ноги. При лницях з початковими буквами пасажирів відб ють ся трогавоті сцени пізнаня. Но більший ч не в силі ті люди звязлю промовити речень.

В протягу патьох мінут розмовляв я з дв вилатуваними особами. Одна з них казала, що сьдана з „Титаника“ на ратуьнкові лодки відбу сь цілком спощино, а ті що остави, не предви ючи прикого несезначенствя, зовсім не зрадк ли перестрахи. Друга знова оповідала, що офір ресольс трави задержували них муьцини, про х

енною дістати ся до ратункових лодок. Ряд виходячих з „Карнатії“ тягне ся майже без кінця.

Особливо пожалували гідними є пасажирів з покладу, на котрих ніхто не чекав, і які не знають, що самі мають робити. Ними заняли ся готуючі заступники міста і добродійних товариств. Вони зацікавлюють, що на „Карнатії“ дбали про них як найкраще, і що пасажирів „Карнатії“ робили все можливе, аби злигодити терміни виратування. Промовляють, що тяжко ранених, не можна тепер ще нічого сказати, бо зворушення росте з мінути на мінуту. Сигнальні крики тепер стають більшими, бо генерал-виратувані виходять в більших масах як передтим.

Один пасажир Ванінгтон Доже каже: „Поодинокі пасажирів з такою вестеклостію бороли ся о приступ до ратункових лодок, що їх офіцери позастрілювали, а їх тіла почали в море. Жінка мільонера Стравса не хотіла опустити свого мужа. Нещо моєї думки, виратування було 780, чотирох смерлю на лодках, двох на „Карнатії“. Пані Астор (жінка теж мільонера) є в такій хорі, вона знаходить ся в стані блискавичній і ще нічого не знає про смерть свого мужа“.

Один з виратування генералів твердить, що мав бачити, як чотири лодки з жінчинами, зараз потім, як вейш, затопило ся. Дві жінчини в його лодці змерлю в насідок зима.

Одна молода дівчина оповідає, що її ввели до ратункової лодки і що вона наїшла в своїх раменах двоїтну дитину, котрої матери не можна було відшукати. Вона опікувала ся дитиною цілу дальшу дорогу.

Без сумніву екенсьодували парові кіли. Я говорив з одним пасажиром з покладу, котри без-

посередню по експлозії вивав в море, і то ба
Експлодуюча сила розбрискала воду на кі
сот кроків в око. Одна жінчина запевнює
зударення пасажирів точно о 11 год. 49 минут. С
тля перестали світити доперва о 2 год. 20 м
Через темноту і студінь багато жінчин і дїтнїй
рестрашило ся і не хотїли всїдати до лодок. Д
лодки відпливали з дваццятьма людьми, хотяї
ця було на сїмдесять пять.

Дашло Банле оповїтати, що він через ніст
ли держав ся якогось стовпа. Він бачив, як я
жінчина в сорочїї плавала по морю: Стара
притягнути сї до свого стовпа, але вона була
притомна, ввала з нього і сїяче утопила ся.

З пасажирів першої класи врятувало ся
з того 154 жїнок і дїтнїй. З 262 пасажирів др
еласи врятувано 115, з того 83 жїнок і дїтнїй. З
пасажирів на покладї, врятувало ся 136, з
83 жїнок і дїтнїй. З 985 осіб залогн, врятувал
199, між ними 12 жїнок.

Експлозїя кїтлів наступила в наслідок до
ву ледово-зимної води. Пернї лодки забрали с
ше мунци, бо ті скорше явили ся на покладї
жїнки і дїтнїй. Потїм шїла морського закона за
но сїйчас до лодок жїнок і дїтнїй. З лодок
видко, як много мунци, що мали на собі рату
ночен, мимо того підтанали. Є доказаннм, що
танїк" мимо триразової остороги перед неб
ченьством ледяних гїр гнав з шаленою скорос
Телєграфїст „Карпатї“, припадково мимо того
то була недїля, не пішов був ще спати, і одер
в той спосїб пернї сигнали „Тїтанїка“.

Як той сьвідок запевняє, капїтан Сміт два рази
гїв засерїлти ся. В бїбліотеці надбїгнї офіцери

то бачив.
на кілька
винос, що
нут. Сві-
20 минут.
дтий не-
док. Деякі
отий міс-

ність го-
як якась
Старався
була без-

ося 212,
ів другої
ий. З 800
б), з того
гувалося

ок дошли-
али біль-
кладі чим
на забра-
док було
ратуноків
що „Ті-
небезпе-
коростію.
того, що
одержав

рази хо-
нцири то-

му перешкодили: він вирвав ся, скочив на поміст і там стрілив собі в уста. (Сему запевнено урядово заперечено).

Зударення корабля з горою ледви можна було адекватно, тому многі пасажири не хотіли вірити в небезпеченство.

Ірвін Стапнерт з Нью-Йорку оповідає, що виратуванні по більшій частині лежали на долівці лодок: вони були в більшої частині неприготовні. Ділали зима була страшніша: двадцять виратуваних вмерло вже в поведілок. Чотирох похоронено на морський спосіб.

Один з юристів „Карнаті“ оповідає мені: При ясні, але дуже зимній ночі, прибули ми точно 1 1/2 год. рано на місце нещастя. Намі пасажири не мали з початку поняття, куди вони ідуть. Зразу не було видно нічого, окрім плаваючих дерев'яних кавалків і подушок. Вкінці побачили ми першу лодку. Всі намі пасажири повідступали сейчас свої місця, і повістягали всякі можливі одяги. Теплі коши з ліжок погято сейчас на окривала для жінок і дітей. Зимні пасажири спали на землі і куш-левих вавнах. Около двадцять забраних на поклад мали покалічені руки і ноги. Корабельний шпиталь літав ніст'юх тяжко раних. Много кабіні переміщено на шпитальні відділи.

Всі виратуванні стверджують, що в хвилі удареви море було чисте як зеркало, а воздух цілком спокійний, як також, що висідане з корабля відбувалося без найменших труднощій. Колиб було більше лодок, сотки людей більше можнаб було уратувати“.

Треба ще звернути увагу на те, що оповідання поодиноких виратуваних багато собі противорічать,

а особливо заповідає про величину катастрофи згадувати вселяю. Не лише, що кождий пасажир на борді з дев'яти покладів величезного корабля втратив свій образ, тут треба ще взяти під увагу зворушення, в яким находили ся всі в тій нещасній годині. В подорожжя до Нью-Йорку, оповідали собі вирятунні на „Карітній“ свої переживання і враження в той спосіб поміняно, що неоди не міг розповісти того, що сам пережив, від того, що довідався від других.

При тім кружили між вирятунними всіма версіями, — як от версія про самовбивство капітана Сміта — і многи тому вірили. Ми тутки подамо ще деякі оповідання наочних свідків, а читач нехай сам виробить собі думку про деякі суверенности в подорожжях. Через те однак не зміняє ся загальний образ катастрофи.

Підчас їзди на „Карітній“ утворив ся „комітет вирятунних“. Нічолі його стояв Самуель Гольдбергер і 25 інших осіб. По прибуттю до Нью-Йорку видав комітет комунікат для преси, котрий звучить так: „Ми підписані, вирятунні пасажери „Тітаніка“, аємо положити край сенсационним і пересадженим доповідням про катастрофу, вважаємо своїм обовязком дати пресі поясненя дійсного стану річей, що дізнало до нашого відома і що вважаємо за вірні. В неділю, 14. цвітня 1912 о 11 год. 40 минут, зізнав ся наш корабель підчас зимної, ясної ночі з дев'ятою горою, про котру вправді нашому кораблеви сигналізували, але не так вчасно, аби можна було зудареня оминути. Сейчас пороблено кроки, аби викрити величину шкоди і вирятунні пасажирів. Видано розкази поубирати рятункові почесні спущено рятункові лодки, і дано потрібні сигнали

визначення за допомогою бездротного телеграфу ракет. На щастя дістала „Карнатія“ візваня о по-чати вночі, а о 4 год. рано, в поведілок прибула швидко на місце випадку. Офіцери і залога „Карнатії“ прилагодили майже все для ратованя, і постарали ся о всяку выгоду на кораблі для виратування. Ними занято ся зі зворунюючою зацікавленістю. Пасажири, офіцери, залога, без згляду на суспільне становище виратуваного, пан то був, чи хлоп, повідступали їм свої кабіни і одіж. На підставі пертифікату англійського торговельного уряду, мав право „Тітанік“ брати на свій поклад 3.500 осіб. Пертифікат жадав одначе в ратункових лодках місця для около 950 пасажирів, а іменно в 14 великих, 2 менших і 4 складаних ратункових лодках. Ратункових поясів було тільки, що всіх на покладі люди. Число пасажирів в часі зудареня виносило в прибіженю: 1. класа 330, 2. кл. 320, 3. кл. 750, — разом 1400. Офіцерів і залогі 940, чоловіка, — всіх разом 2340. З тих „Карнатія“ виратувала слідуєче число: 1. класа 210, 2. кл. 125, 3. кл. 200, офіцерів 4, моряків 39, корабельних робітників 96, ерманців 71. Число виратування виносило около 80 процент найбільшого числа, яке могли помістити ратункові лодки. Маємо за свій обовязок звернути увагу суспільности на то, що ми вважаємо за невиктарчаючий запас ратункових приладів, як гачкож на те, що повинні бути поробленими заходи аби змуєнти особові кораблі брати зі собою ви-старчаєче число ратункових лодок, аби і найбільше число пасажирів можна було в разі потреби в них помістити. Окрім невиктарчаючого числа ратункових лодок, був також і брак виратних моряків, готрі би взяли були лодки під свій провід. Ву-

вирі, робітники мантові і т. д. — се п'які виру моряки. Не було також вистарчаючого числа цирів, аби виконувати скоро розкази і мти на під спусканем і контролею ратункових лодок. І кувало також і свівляних ракет. Постанови мського уряду доз воляють мимо тих недотач — собливо в ратункових лодках — брати стівки дин. На „Тітаніку“ були уставлені ратункові лодки високо понад водою, а пасажирів вівзано, вей до лодок, завк їх спущено: через таке зарадк перешкоджено, що більше число людей не м вейети до лодок. Ратункові лодки повинні окрім го в всякий час бути заосмотреними в сред поживи, воду, факлі, комнаси. Повинні, даї, бувати ся частинше ратункові вирари, а в випадк наглої потреби ужитя ратункових лодок, офі повинні бути уоружешми. В випадку, де захобова зіткненя з ледяною горою, повинна зменшеною скорість корабля, бо годі на випадк катастрофи, меншими можуть бути страти. В подаемо думку скликаня міжнародної конфер і поручаемо прийяти рівнозвучні закони для країв, аби було заховане безпечештво пасаж на морю. Горяче взиваемо правителство з'єних держав, дати початок тому, як можна найше“. Заяву ту підписав Самуель Гольденберг, президент „комітету виратуваних“ і 25 других

Оповіданя виратуваних.

Директор швайцарського товариства „руки“ Макс Штегелі, один з виратуваних оно

і влучен
целя офі
нагляд
док. Бра
ви мор
гач — о
льки лю
ові лодки
о, всіда
аралже
не могло
окрім то
средства
далі, ві
випадках
офіцера
заходить
нна бу
а випадок
ти. Вкінш
ференції
ди всіх
пасажирів
з'єднє
найскор
пберг, яко
ругих осіб.

X.

ва „вірної
оповідає

було 16 або 18 лодок з 50—60 особами на кожну. Ми відкидали, на кораблі, де до того часу на-
ував, можна сказати, спокій, почало більшати зво-
рушення. Раз по раз давано сигнали ракетами. Чим
льш, запановувало велике заміншє. Три до чотири
години їздили ми серед прошибаючого зимна, поки
„Карнатія“ не забрала нас і других. Ми не бачили,
чи „Тітанік“ потонав. „Карнатія“ забрала також
сладану ратушкову лодку, яка покинена була прав-
доподібно порожньою. Як на „Карнатії“ оповідали,
відиграли ся о місце в тій лодці між людьми пла-
ваючими в воді, тяжкі борби, які скінчили ся тим,
що 17 людей, між ними і один студент з Женеви
напили смерть з рук залози корабля. Після опові-
даня Штегеліна, на лодках, так як на „Карнатії“
було багато вільного місця. Що стільки людського
життя пішло марно виню тому то, що корабельна
задога, хочаби занобігти наїці, поповнила великий
блуд, представляючи пасажирам, що не грозить ні-
яке небезпеченство.

Знаний англійський иштатель Стед, великі аме-
риканські мільонери Астор і Штраве wraz з своєю
жінкою згинули підчас катастрофи. Про послідні
хвили Штравеів оповідають наочні свідки, що жінка
Штравеа не хотіла в ніякий спосіб опустити кора-
бля, і що коли „Тітанік“ потонав в філях, обоє
воши стояли на помості в сильних обіймах. Інша
виратована пані оповідає, що як корабель коротко
перед $\frac{1}{2}$ 2 потонав, корабельна музика усталила ся
в рад і грала хоральну пісню. Сім виратованих
вмерлю опієли зі змученя і їх покинули на морю.
Дві жєнщини зійшли з розуму, як довідали ся, що
їх мужі напили смерть в морських філях і що во-
ни самі лише виратовані.

Про судьбу Астора оповідає один з очевидців. Я бачив нашо Астор, як сі несли з ратушкової ки на поклад „Карнатії“. Астор сам, ще на год перед загопленням „Тітаніка“ напшов смерть в дях неумолимого моря. Но удареню корабля по він в страшне зворушене. Колшеь такий сильний, жавний муж, тепер вирост не до пізнавья. Він без ціли і потреби то сюди, то туди, і повта одні і ті самі, перозумні слова: „Я хочу рат згинути на кораблі, чим у воді“. Одна з величез филь, що били о поклад корабля, пірвала і з собою. А так він був перемерзлий, що він в силі був зробити якого небудь руху для е уратованья.

Зі згідних заповідань всіх виратуваних виход що велике чело пасажирів потопило ся пенца таки в своїх кабінах, не маючи ніякого виходу ратунку, хоч і для прочих чело лодок ратунок зовсім не вистарчало. Більна часть пасажирів тої класи находили ся в такій части корабля, були пеначе щурі в ланку поланані, вони по страх перед смертию, заки взагалі що небудь катастрофу їм стало відомим.

Веї виратувані висказують ся з похвалою дисципліну залогі. Одній части пасажирів З. к удаю ся дістати ся на поклад. Уоружені в зештаби і пожі, старали вони дістати ся до ратуних лодок. Служба корабельна муєіла їх при поревольверів відогнати, бо через те була би утпенною загальна ратушкова акція. Як дикі звіринули ся до борби о ратушкови лодки Італійці і Іати, а борба та страшною була. Кого трафіла и гинув і падав у воду. Вкінци вдало ся усунути ренеших, аби здобути вільну дорогу для жешци

... до ратункових лодок. Страшним було їх витече в клітках позамканих звірів, що чули близьку смерть. Міжтим чути було ясніш тої збиваючих ст. ледяних криг і тиканє телеграфічного апарату.

Як послідні ратункові лодки відбивали, доокола плавали труш. Один з виратуваних оповідає, що капітана Сміта пірвала філя з помосту в море. Одначе старушкови (капітан був старший чоловік) вдадо ся плаванем назад дістати ся до потапаючого корабля. Коли йому пропонували ратунок на лодії, він зимнокровно відкшув пропозицію словами: „Моє місце тут“. Один з корабельної залоги оповідав, що корабель затопув 62 морські милі він місяця зудареня. „Карнатія“ потребувала чотирь години, аби дістати ся на місце нещастя, бо капітан наказав іхати осторожно, аби не паїхати на ратункові лодки. Загально парікають, що лодки не мали потрібної служби так, що женицини мусіли робити тяжкими весіями.

Теплярі „Тітаніка“ поводили ся як герої. Вони смівали в обличу небезпеченства веселі пісні, аби в тої спосіб успокоїти пасажирів і обманути їх, вчеб не грозило ніяке нещастє. Оберст Астор, також брав велику участь в дії ратованя. Один з пасажирів бачив що на короткий час перед затопенем корабля, Астор подавав до послідної відізджаючої лодки дитину і вкладав її на руки матери.

Пасажир Беслі оповідає, що в часі зудареня він почув мале стрясене корабля, вибіг тому на поглад, де застав ще інших пасажирів, але ті зовсім не були занепокоєні. В покою для куреня бачив шн грачів в карти. Вони побачили потім як перемчили попри корабель велика ледяна гора і думали, що корабель отер о гору, не приуєсаючи, що

часть горн під водою находяча ся, перетяла доїну часть корабля. Гра в карти продовжала а Беслі пішов до своєї каюти. Зараз потім вивув він знова на поклад, де всі зібрані там обхотїли знати, чого там машини сонлять. А щому було зимно, пішов до своєї каюти одягнути. Тут почув він розказ: „Всі пасажири на поклад убирати ратункові пояси!“ — Всі вибігали на поклад разом з ратунковими поясами поверх одежі. Ніде не було перестрашу, і нічо не можна б завважити, що би хоч на хвилишку могло ухотїти за порушенє спокою. Корабель став цілком спокійно. Зараз почали приготовляти лодки до спущення. Стояли при тім залога, і всі почали розуміти, що щось зашлю. Люди ввбігали на поклад. Мушкетери держали ся разом, жєнщини сходили на доїну часть поклада, відки їм казано вєдати до лодок. Деякі з жєнок не хотїли опустити своїх чоловіків. Богато чоловік їх чоловіки сплюю позабирали і вєдали до лодок. Цїлий час не було ні слїду навіть якогось порядку і патовну при лодках. Не чути було нічого серед жєнок. Як лодки з жєнками і дїтми зїхали серед темряви, вїзвано мушкетери, вєдати до лодок. То вєсьо стало ся серед найбільшого спокою. Беслі вєдавав до лодки, била 1. год по півночи, була красна, звїздиста, без місяця, море було спокійне кїшє як став, але було страшно зимно. Коли год, завважав Беслі, що „Тїтайк“ хилить ся вперед бїльше наперед. Свїтля ще раз заяснїли і час потім згасли. Чути було сонїне і стогїнь машин. Якїх пять мїнут стояв корабель просто, виглядаючи на тїї горизонту як чорна маса. Потім схилїв ся на бїк і зник під водою. Рівночасно чути є рознучливий крик соток людїй, що в ледяній

борони ся о своє життя і кричали о поміч, котрої вони самі знали, ніхто не в силі був їм дати.

Після другого донесеня, затопув „Тітанік“ на очах виратуваних в ратункових лодках. Дві треті пасажирів стояли спокійно на покладі і ждали як корабель затоне, між ними шість жінщин, котрі захотіли вмирати з своїми чоловіками. Ратункові лодки відплили в темноті і ледви упили втягаючої струї, що поветала по затопленю „Тітаніка“. Коротко перед затопленем, налетіла на корабель величезна морська струя і змела всіх з корабля. Тридцять осіб дістало ся на якусь тратву; других, що на пів замерзлі лежали в воді ї просили аби їх взяти на тратву, відіхнено, аби не обтяжувати тратви. Многих з них позабирали до себе лодки.

Леді Дуф Гордон, що відплила в останній лодці оповідає, що багато осіб позіставлених на кораблі огорнула паніка доперва тоді, як побачили, що їх лодка відішля. Вебо хотіло дістати ся на лодки дечкі мушцини хотіли силою дістати ся до лодки, але їх усував капітан при помочи револьвера. Богато з них треба було застрілити, аби привернути порядок. Як спущено одну лодку, скочив сеючас мушцина до неї. Ного положено сеючас труном. Тіло виало на долівку, під ноги веїдаючих. Ніхто не хотів труна усунути. Він остав ся в лодці, заки не прибула „Кариатія“ і не позабирала всіх на свій поклад.

Деякі з виратуваних є думки, що бачили, як Стед і Астор були разом на одній тратві. Інші кажутъ, що бачили Астора разом з майором Буттом, секретаром президента Тафта на помості командан-

Між виратуваними було також шість Китайців, що скрили ся були під сидженя в ратункових лод-

ках. Їх відкрили аж тоді, як забирали людей з док на „Карпатю“. Два інші Китайці задусили внаслідок яггару сндячих над ними осіб. Командир „Карпаті“ оповідав, що між чотирма другими мерзлими трупами людини з корабельної залоги чув таких, що їх пальці держали весел. Тепер ще відомо, що 85 вирагуваних пасажирів з „Тітка“ уміщено в шо-порських шпиталях.

Другий офіцер корабля, Літгольдер, що та був переслуханий через сідчу комією, визнав, він разом з капітаном Смітом в неділю вечір о 9 2 мін. розважав бездротну острогоу перед ледяні горами, але скорість не зменшено, ані сторожі б печешьства не побіглишено. Капітан був сказав, воздух чистий, а як би він став мрачний, тоді сіло би ся їхати поволійше. Літгольдер топув раз з кораблем, два рази був під водою і два рази вода викинула. Він потім вчешив ся якоїсь людини одна з них не забрала його до себе. Як був ще в воді, то по експльозії виав недалеко від комни з корабля і забив багато людей.

Той, що оповів розмову капітана з одною американскою з Фівдельфії, котру ми подали в попереднім розділі, називас ся Панхен. Коротко перед катастрофою мав капітан сказати, що без згляду ледяні гори, корабель поїде ще скорше. Заподі Панхена потверджують з многих сторін: він с тако думки, що капітан поповнив великий блуд, бо в годинах небезпечешьства забавляв ся він з Ісманом.

Керманч корабля твердить, що капітан Сміт висказав перед товариством думку, як наискоріш укинути подорож; через те і не звертав він ніяк уваги на остереження перед ледяними. Також скорість корабля, 37,5 морських миль на годину, була

вину грозячої небезпеки рішучо за велика! По-ступоване директора Ісмая, котрий одні з перших ратував ся на лодці, а в Нью-Йорку казав себе хоронити шістьом агентам, критиковано як найострійше.

На „Тітаніку“ находила ся також одна бан-сирська родина з Монреаль, на імя Алїзон, з двома дїтьми. Коли прийшло веїдати до лодок, жінка не хотїла опустити свого чоловіка. Дїти, однорічний хлопчик і дворічна дівчинка не схотїла потім відлучити ся від тата і мамі, і так веї троє пайшли смерть в морських глубинах.

Наші М. Роббен, що також находила ся між вилученими подала кореспондентови „телеграфічного ора Гірша“, що більша часть вилучених „Карпатів“ була в пічних сорочках і не мала часу пона-лягати навіть поціх. В наслідок того, пасажирн „Карпатів“ муєїли їх заемотрити передовсім в від-повідні одяги. Богато находячих ся на лодках муциш понало в таке знесилене, що жінки муєїли брати за весла. Шість ратункових лодок згинуло разом з ко-раблем. Корабельні лікарі ствердили у многих вилучених заналене легких. Донесене про смерть канадниського „короля залізниць“ Гея, потвердили три його сестри. Наші Роббен ствердила рівнож, що і в сі лодці жінки муєїли брати за весла. Оберет Астор мав дуже енергічно боронити ся перед опу-щенем „Тітаніка“. На веїх лодках чули звуки кора-бельної капелї, поки вода не поглотила корабля.

Чотирнацятьлітний Жак Таєр оповідає, що разом з своєю материю мав іти до ліжка, як їх батько закликав на поклад. Мати не хотїла іти на поклад. Батько змусив єї до того плачем. Жак по-рацївав ся з нею, поцідувавши єї. Як корабель по-пав, батько дав йому ратунковий пояс і вкшув

ного в море. Тут вхопив ся він якогось кавала дерева і стратив притомність. Прийшов до свисту мости донерва на покладі „Карнаті“. Батько не згинув.

Десятьлітній Уїліям Картер оповідає, що його мама збудила його і сказала убирати ся і бути важним хлопцем; на покладі стояли жінки, хороши мушкетами з револьверами. Він бачив, як деякі людей постріляно, які хотіли продерти ся через кордола моряків. Плачучи, сховав ся він за матері. Осемлітній Артур Ользен їхав з своїм батьком, що в Нью-Йорку другий раз оженив ся. Батько всадив його до лодки, — сам згинув. Хлопець є тепер у чужої ще для себе маюхи.

Звізаннями телсграфістів стверджено, що корабель Віте Стар-Лінії „Балтик“ в понеділок рано докладну відомість про катастрофу „Тітаніка“, а мого Нью-Йоркського бюро товариства ще в понеділок вечером на всі питання відповідало, що „Тітаніка“ знаходиться в дорозі до Галіфоксу. Кухар з „Тітаніки“ був на одній лодці. Він бачив капітана Смита у воді. Як його хотіли виратувати, вирвав ся розпростер руки і утонув.

Виратуваній Б. Д. Делі сейчас по зударенні наложив ратушковий пояс, при затоплюваню корабель був викинений в море, але його вловила мала лодка. В воді відморозили ся йому ноги, а лодка його шість годин плавала, поки не надплила „Карнаті“. Офіцери „Тітаніки“ в той спосіб успокоювали наші жири, що казали, що спущених ледок є лише сиріткою, з огляду на ступінь обережності, корабель буде направлений і до рана все буде в порядку. На перших лодках відіхало багато супружеств, бо з початку не було на покладі стільки жінок, аби заховати люд

... оповідає одна з виратуваних жінок, Грете Льюнлей, що ударено такий панував спокій на покладі, що одного людині знова вернуло ся спати. Остатки на покладі змусила її первова тітка, і в той спосіб вона на другій лодці була виратувана. Богато пасажирів згинуло, не маючи поняття про те, що стало ся.

Пані Андре каже, що чула експлозю. Як її лодка була віддалена на мильо, бачила вона, як корабель потанав. Вісім осіб на тій лодці вмерло зі ступени і їх викинено в море.

Пані Шуршіль Канде провела вечір разом з адютантом Буттом. Вона бачила, як він пішов до своєї кабіни і вже більше його не бачила. Після зізнання свого пасажира Бослі з Лондону, вїдане на лодки відбувало ся в найбільшій порядку. На самім „Тітаніку“ не можна було бачити величини небезпеченства, доперва з лодки можна бачити, як корабель тоне. Нановнені лодки муїли як найскорше відпливати. Лодкам тоді лише грозило небезпеченство, коли находили ся коло корабля, бо відбиваюча ся від корабля вода, могла була залягти лодки. Потім, було то свобідне плаванє, доки не надилла „Карпентія“. Лише раз грозило небезпеченство зіткнення одної лодки з другою. Крику на 90 кроків не можна було чути, аж енергічне веслованє усунуло небезпеченство. Вибраний на капітана тензир заявив, що в пров'язу дваїцять шістьох літ їзди океаном, ніколи не бачив він так ясної ночи і спокійного океану. Чисте і гладке як зеркало було море під зьвіздиним небом. А зір наш спочивав на „Тітаніку“; він був в повній довжині, величаво освїтлений, лише підозрілим наклоненєм передної части корабля.

Пані Марвін оповідає про десять револьверових трілів. Вона показує слїди пороху на одїжкї і твер-

дять, що близько корабля були рибацькі лодки, які муїли когось виратувати.

В противенстві до більшости пасажирів, які загато є зворушеними, аби могли що говорити, Роберт Даївель з Філядельфії оповідає про загибелі „Тітаніка“ досить обширно і докладно, що сліди „Я власне опустив був концертну салю, де відбувався концерт, і розбирався в своїй кабіні до того як наступив страшний гук. Світла стемніли. Я побіг сейчас на поклад, де сотки пасажирів наче жевієльні драпаючи ся і кусаючи ся зводили боже о місце в лодці. Що раз більша творила ся протрудний аби дістати ся до лодки. Капітан безперервно видав розкази і запроваджував порядок, особливо коли світло при помочи батерній акумуляції знова заясніло. Розпучливі крики в машинних ділах, казали догадувати ся, що машини зіпсували. Одні жєнщини поприходили власне з концертної салі, відекольтувані, в концертних туалєтах, з ямантами, другі повибігали в пічних одягах з своїх кабінь. Ті жєнщини, що не радо входили до лодки були силою забрані. Я сам чуючи, що корабель моїми погами тоне, вискочив з корабля майже миттєвий. Я бачив, як світла знова гасли, опісля я звалився в лєдяної криги, через котру я не дав ся вилучити морській філії. Пять годин був я в воді в кригах, заки мене виратувано. Не пригадую сего в який спосіб я дістав ся на поклад „Карпат“. Кождий на покладі „Тітаніка“ знав, що корабель під пропав, бо передна часть його була майже зовсїм знищена. Я бачив, як затонули дві допаловнені лодки. Богато пань зі страху стратили притомність і повмирали в своїх кабінах.

Пані Дікенсон Бішон-Детроа оповідає:

одки і во-
рив, котрі
говорити,
загибіль
о слідує:
де відбу-
її до спу-
ли. Я ви-
наче бо-
ени борбу
ся труна
вперерив-
особли-
муляторів
ових від-
иснули ся.
щертвові
гах, з ді-
к з своїх
до лодок
абель під
айже го-
я зло-
в ся пір-
воді між
ую собі,
рпатії",
корабель
а майже
і до три
стратили

Я була першою жінчиною, що вскочила до першої лодки, і перебула там чотири години, поки мене забрала „Карпатія“. Я лежала в ліжку, як наступило з'ударення, і мене впевнено, що ніяке небезпеченство не грозить. Як я вибігла на покład, там було дуже мало людей. Не було ніякого перешкоду, а карнієть залоги корабельної „Тітаніка“ була впрод вірцевою. Богу дякую, що і мій муж врятував ся.

Одною з пань, що була в можности оповісти докладно про страшний випадок, була панна Корнетти Андре-Гудсон. Вона каже, що була в послідній лодці, яку вдало ся врятувати. Поведення муштри оповідає вона, було подиву гідним, таким, якого ніколи в життю не бачила. На питає чи стріляно оповідає, що ні, але додає, що один офіцір заявив був, що кожного, що силою схоче дістати ся до лодки застрілить без милосердя. Богато людей скакало з покładu в воду. При тім вона мала бачити, як одна лодка з людьми затонула.

Шведський офіцір Гакен Бернстерн Стефансон був „Тітаніком“ в справі достави будівельного матеріалу для шведської армії. Він врятував ся в той спосіб, що вискочив з поталаючого корабля в море, а відтак щасливо дістав ся до рятувкової лодки. Так зрештою зробило і більше людей і з більшої частини уїшли смерті.

Стефансон цілковито вичерпаний по перебутих страшних пригодах ледви зміг дещо оповісти, як його поміщено в вигіднім готелі. Тутки він і зміг переіменити свій візитовий стрій, що його він задержав ще з корабля, на вигіднішу одягу. Бо як наступило з'ударення корабля, він найспокійніше обравив ся з товариством в корабельній каварни.

З'ударене не було зовсім сильне — онові Стефансон. Ніким не кинуло з його місця. Чуттєво було тільки звичайне колибанє корабля. Більшість пок було в ліжках. Ми вибігли до салі для куре, де богато було мунци, що старали ся розвіда, що стало ся, але всюди панував спокій, правдо, дібно тому, бо всі вірили, що корабель занад, сильної будови, аби міг бути знищеним.

Ми сейчас — оповідає він далі — почали уе, коювати жєнщин, радили їм одягати ся і всїда до рагункових лодок. Виравді і нам то видавало, ненотрібним, але се робило ся більше для ос, рожности.

Мунци заховували ся спокійно, і винови, прикази. Чому мало бути инакне? Прєцінь з'у, рене було такє легке! Я з своїм товаришом зійш на долішний поклад. Всюди було порожно. Ми, тіш ствердити, що властиво стало ся, і зійшли, саму долину. Тутки побачили ми перний раз гр, страшного небезпечєства. Долішня часть була м, же на двоє розтята, а вода цілою силою пакув, ся до середини. Ми сейчас почали вибігати на го, а підчас того, ми побачили як ладжено лодки, снуцєня. Більшість, що сиділи в тій лодці б, з долішних покладів, але були між ними і дві жє, нщини з перних клєє. Єї облєгувало двох матро,

„Не маємо чого більше надумувати ся“ кр, нув я свому товаришеви і як лодка відлиивала, брч нас, скочили ми з покладу, а відтак щєсл, дітали ся до лодки. Вона почала колибати, а надходяча филл втягала єї в воду. Я і мій то, рини вхонили за весла і почали цілою силою, пливати від корабля. Для нас вже не було пїяк,

думів, що доля корабля порішана, що він засуджений на загибель.

Ми відчували досить незначну просторонь, як почули страшні крики і зойки з корабля, що потапає. Наша лодка, як мені здає ся, була одною з останніх. Все скінчило ся так страшно скоро — і потім настала одна велика тишина, котру переривав лише плач жінщин, що разом з нами їхали. Деякі з них хотіли вискочити з лодки в море, і ми всі змогли їх від того повздержати і успокоїти. Як нещасний корабель пірнув у глибину моря, можна було бачити велику силу людей, що плавали по морю, та зводячи тяжку борбу з морськими філями, старали удержати ся на поверхні моря. Заки доїхали ми до них, затонули вони всі.

Було страшенно зимно, а більшість з нас, була по більній частині майже гола. Здавало ся, ми було багато годни, заки прибула „Карпатія“ і забрала нас на свій поклад. Було так зимно, що на „Карпатії“ брали ми гарячі панчі, неначеб то зима була. Воздух був чистий, але мрака і хмари не дозволяли нічого бачити.

Як пані В. Каргер одустила „Карпатію“, не були в силі ізза надмірного вичерпаня нічого оповісти з того, що пережила. На неї зробила найбільше вражінє зі всього експедиція корабельного кітла, яка по просту рознесла корабель на куєні. Вона находила ся в півдній від'їздаючій лодці.

Е. Тайлор знова каже, що на него найбільше вражінє зробило те, що на кораблі не було підчас зудареня найменшого нерестрашу. Він оповідав, що власне підчас зудареня був на корабельнім покладі і бачив ледяну гору.

Пані Брови оповідає:

Карніет на кораблі була знаменита. Музику грала весь час, а коли вода заливала корабель, музика переходила з одного покладу на другий і грала. Як я бачила музику, останній раз стояла вона по коліна в воді. Мене з моїми двома сестрами розділено і посаджено кожду в іншу лодку. Капітан стояв на помості, а коли вода заливала корабель, предклядало йому ратунок і взивано всієї до лодки, — він одначе з подякою предложене відкину-

Англійка, пані Ада Клярк, яка підчас катастрофи втратила свого мужа, спала в ліжку ще пів години по зудареню корабля. „Удар був такий легкий, що навіть не збудив мене з мого легкого сну. Описавши пришила корабельна послугачка і сказала, аби вони вийшли на поклад. При вїданю до лодок не було ніякого змішання. Мій муж запровадив мене до лодки і поцілував мене на працяне, і поручив мене Богови. Коли я вже була в лодці, схотіло двох мушкетерів ввійти до неї рівнож. Тоді сказав їм один офіцер, що лодка та призначена лише для жєнщин, і вони без протесту забрали ся.

Я була в своїй нічній одежі. Студить так переняла мєє тїло і мозок і взагалі все так були перешолюмлені, що ми не були в силі представити собі ясно величини страшного нещастя. Нараз хтось сказав: „Він вже зник“, — і ми сидїли так все не оказуючи ніякого співчутя“.

Пані Алєн Бекер, яка належить до американського лотерського товариства місячного і уратувала ся разом з своїми трома дїтьми оповїдає: О 10-30 год. вечером я збудила ся, але один з матрозів сказав менї, що можу бути спокійною і їти спати далї. За пів години відтак прибіг другий матроз і сказав, аби як найскорше збирати ся, бо мушу разом з дїтьми

сеїчас веїсти до ратушкової лодки. Не було навіть часу дітчам зібратися. Двоє дітнї забрав матроз, першї Бекер взяла третю дитину і сїли разом в лодку. Як їх віднайшла „Карпатя“, була вже 5 год. рано.

Абрагам Гіман, пасажир третої класи з Англії урочував ся в той спосіб, що з третої класи їзди пішов до першої. Як відтам пасажирри виходили на лодку, вихав ся і він поміж них і осїв коло керми. Підчас того не було найменшого замішани. Гіман чув, що підчас спущання лодок застрілено одного пасажира третої класи. Як наша лодка виплила на море — оповідає Гіман — налетїла від „Тітанїка“ велика морська філя і майже цілковито заляла нашу лодку. Ми відплили від корабля на віддалене пів милї і тоді бачили, як корабельні сьвітла що раз сильше почали гаснути. Як „Тітанїк“ тонув, одно сьвітло по другім шкло.

І. Снідер і його жінка з Індіанополїс оповідають про те, як корабельні кітли „Тітанїка“ експльодували, і що просто рознесли корабель на куснї.

Ми були в своїй каютї і я спав — оповідає Снідер. Зударенє корабля з ледяною горою мене нічим не збудило, а коли пізнійше збудила мене жінка, почули ми, як багато осіб бігало по покладї. Тодї раз по тім прийшов матроз і сказав, що може зривити небезпеченство, і що ми повинні сеїчас ухирати ся.

Ми сеїчас убрали ся, і виїшли на другий поїзд. Між пасажиррами не було ніякого занепокоєня, навіть офіцири давали прикази спускати лодки і веїсти в них пасажиррам. Сказано нам сїдати до лодки і ми то зробили, хотяї я в той час радійше був би став ся на „Тітанїку“. Бо на „Тітанїку“ виглядало менше безпечнїїше, чим в лодцї. Закї ми порозумїли

о що ходить, спущено нашу лодку на воду, а лодка сейчас була так набитою, що жінки мусіли сидіти на дні, аби зробити мушкету місце до веслованя.

Ми поїхали півновою 200 стій від „Тітавіка“. Зразу не змогли побачити нічого особливого, хіба то, що великий корабель своїм одним боком схилився глибоко у воду. Але не могли повірити в те, що „Тітавік“ зможе затонути. Але корабель тонує ще раз більше, і ми могли бачити, як на покладі бігали пасажирки то сюди, то туди, і могли чути їх розпучливі голоси.

Ми віддалиювалися щораз дальше. Нараз почув ми дві сильні експлозії, які не лише що не ренювали в виномповуваню воді з корабля, але які розтріскали його сильно. Дуже можливим є, що колиб не ті експлозії, що корабель розбили на куєші, багато паходячих ся близько корабля лодок по його затоненю, булиб потягнені сильним вироєм в воду і булиб ті люди напевно згинули. А так чим меншу величину, як одну цілість, представляв корабель, тим менший був по ній вир і тим менше небезпеченство для педалеких лодок.

По експлозії бачили ми людик порозкидуваних по верхних частях корабля. Я думаю, що багато осіб згинуло від експлозії і тому не потопилися. Богато людей викинено у воду. В годину по експлозії бачили ми їх пливаючих в воді. Ми чули як вони стогнали і благали о поміч, але ми їм ї дати не могли. Наші власні лодки були zagrożені і кождий з нас був би згинув. Деякі з них пришили до нашої лодки і ми забрали їх на неї.

Геррик Стенгель оповідає, що була дуже добром думка одного матроза, аби взяти з собою три зелені ліхтарні. Вони багато помагали в темряві, і при

помочи їх світла могли ратункові лодки держати ся разом.

Стенгель виводив свою жінку до лодки і сам на ній вратував ся. Він додає, що того ранку рано бачив він величезну ледяну гору з двома пицями. Се мала бути та гора, що „Тітаніка“ привела до агібели.

Е. З. Тайльор з Філадельфії, один з вратуваних, скочив в воду три мінuti передтим, як корабель затонув. Він таке оповідає про катастрофу :

Я власне зайнятий був їдою, як „Тітанік“ наїхав на ледяну гору. Се був дуже сильний удар, що потря кораблем у всіх основах. Якусь хвилинку не знав я, що властиво стало ся. Ніхто не зрозумів значіння випадку. Говорено лише нам, що о корабель отерла ся ледяна гора.

Я чув, як корабель підняв ся і мені здавало ся, начеб він їхав по леді. Я вибіг на поклат і побачив лід. Море було повне льду, а корабель посувався поміж льдом. Після моєї думки були поодинокі часті ледяної гори 80 стін високі.

Я скочив в море і мене виловила одна з ратункових лодок. Я думав, що вже ніколи не побачу світла. На кораблі я ждав, аж вигасли всі світла. Карість на кораблі була знаменита.

Одна з пасажирок „Карпатії“, панна Ева Рувль оповідає про поодинокі зворушаючі сцени при раговано пенцасних пасажирів „Тітаніка“ таке :

Без відомости сплячих пасажирів завернув наш корабель нагло на північ. Ніхто не знав про зміни напрямку нашої їзди а перша вістка про величезний випадок дійшла до нас тоді, як корабельний кухар одержав приказ зготовити сніданє для 3000 людей.

Та вістка пролетіла скоро весь наш корабель,

і заки він досягнув нещасних в їх ратушкових лодках, ми вже всі були на покладі.

День власне сходив в цілій своїй красі як ми побачили маленьку лодку, яка їхала на нас, а як вона наблизила ближче, побачили ми на ній жінок, з яких сильнішіні були при веслах. Першою, що дістала ся на наш поклад була одна пнявка, яка держала маленьку 11-місячну дитинку, завинену в плащ, одиноке живе сество, яке остало ся по родній зложенні з п'ять осіб.

Муштини і жінки виглядали як ополомлені. Більшість так була перемерзла, що не в силі були рухати ся, а деякі, яких буквально вкинено до лодок, вмерли пізніше з вичерпани.

Одною з найбільше зворушуючих сцен, які я коли небудь бачила в життю се була служба божя за виратуваних і служба поминальна за погібших, які відправлено в ідальній салі „Кариатид“. Плачі і стогни жінок і дітей пронизували серце. Надія, що може ще таки хтось з їх любих виратус ся чимсь спосіб, їх не опускала.

Як виратувані пережили ті страшні труди се чудо. Одна пані прибула на корабель не маючи снідної білизни, вона лише докодала клубів обвинула ся хусткою, а зверху мала накинений чудовий плащ, який становив для неї цілу одіж.

Жінки в вечірних одягах і шовкових черевиках а діти позавивані в коци — се був звичайний образок, і ми до нього небавом привычали ся. Але зараз потім отворено куфри і валізи і розділювано одіж на право і на ліво. Навіть корабельні коци розтинано і шито з того одяги.

Моя перша думка були така, що виратувані були приєдені до якогось бальона. Бо там ззаду

одичезна ледяна гора, там гине „Тітанік“, а тут маленькі лодки виглядали як звичайне човно, прикрілене до бальюна.

По годинним відпочинку і покріпленню для жінки, що втратили своїх мужів і рідних було полегшою, як вони могли оповідати про пережите. З мно- гих лодок чули багато стрілів на „Тітаніку“, з того бачать, що багато мушкетерів воліли радше застріли- ти ся, чим утопити ся в воді.

Паню Астор, яка одна з перших дістала ся на борт „Карпатії“, запроваджено до комнати кабі- на, других порозділювано по різних каютах. Паса- жирки „Карпатії“ поукладали ся по долівці салю- нів в купелевих комнатах, по столах і т. д. лише аби виратуваням з „Тітаніка“ дати хоч тільки ви- ходи, скільки ті пасажирки і корабель „Карпатія“ були їм були в силі.

Одна пані прийшла на корабель з шестимі- сячною дитиною, яку вона не бачила аж до тої хви- ли, як вїїла до ратункової лодки, а її вкинено дити- нку в рамена. Нічо не могло би перевищити тої посьвяти для нещасних з „Тітаніка“, яку їм паса- жирки „Карпатії“ в своїм повнім для їх нещастя співчуттю, віддали.

Пані Люїза Мансфільд Огден оповідає, як вона зочула ранком свист „Карпатії“. Вона спитала сво- го мужа чи нема на дворі мрак. Муж її вийшов на двір і прийшов доперва за дві мінати. Корабель мав що раз новолїйшине, так що пані Огден почала перувати ся. В тім вернув її муж і сказав їй, що стало ся велике нещастє і що „Карпатія“ спішить на поміч.

Пасажирів прошено, аби оставали в своїх комнатах. Сказано було, що нема ніякого небезпе-

чешство. Лише „Тітаніка“ постигло нещасте. Пані Огден не повірила одначе в те, для неї було сьмішним вірити в нещасливий випадок „Тітаніка“, вона підозривала радше, що щось такого грозить „Карпатії“ і тому зібравши ся скоро, вийшла на поклад.

Тут побачила я — оповідає пані Огден — лодку повну жінок і дітей. Лише дві пані були в вечірніх одягах, більшість були одягнені в плащі або в пічних сорочках. Мали на собі легкі черевички та шовкові панчохи. Деякі з них були в канцелярах.

В дальній віддали видно було дві або три чорні точки, які ми вважали за лодки. Як розвиділо більше, побачили ми що-раз більше лодок, три по одній стороні корабля, пять по другій. Нізійше прибуло їх що раз більше.

То тут то там бачили ми плаваючі розбиті кусці „Тітаніка“ і бачили много ледяних гір висели 80 до 90 стіп. Пасажирів „Тітаніка“ забрано зараз на наш поклад.

Більшість жінок витягнуто на наш поклад, деякі з них мали на стільки сили, що самі видрапали ся на спущеній драбинці. Море було спокійне весь час як озеро, так що витягання нещасних на поклад не робило великої труднощі. Деякі пані самі помагали при веслованю лодок.

Пані Огден оповідає, що бачила як руки пані Астор і других пань були червоні із змученя при веслованю. Всі майже пані були перемоклі від зимної води, що вирискувала з моря в лодки.

Ті з уратованих, що прибули до Нью-Йорку оповідали, що підчас ратованя пасажирів замкнено в одній убікації більше як пятьдесят людей, їх звідтам не винищено, і вони разом з „Тітаніком“

лизи в морських глибинах. Про се оповідає один корабельних матрозів в той спосіб:

Мені є відомим, що п'ятьдесят або більше пасажирів було замкнених на тім покладі, де була моя спальна кімната і що вони в той спосіб ніяк ще більше не могли ратувати ся перед смертю. Чісам був би поїсе таку саму смерть, колиб не те, що безпосередно по з'удареню корабля з ледяною горою я вибіг на поклад розвідати що стало ся. Тут незабавки видано розказ убирати ратуноків до себе. Я вибіг в напрямі своєї кімнати, та побачив враз вхід до моєї і сусідних кімнат замкненим дверима, які не перепускають воду. Для людей, що були тепер в кімнатах, до яких вхід був замкнений всіма дверима, всякий ратунок був тепер немислимий. А було там понад п'ятьдесят пасажирів. І ніхто з них перед тим на поклад не виходив. Я запитав в тій справі одного з офіцерів, який відповів: Щож ми можемо порадити? Як отея часть видержить і не дістане ся до неї вода, тоді буде більше воздуха на кораблі і ми всі довше з кораблем удержимо ся на поверхні. — Отже коштом нехитрої смерті п'ятьдесятьох людей, можливий ратунок більшою!

З многих соток геройських душ, що відважно з повним спокоєм ішли на певну смерть, визнали ся особливо п'ятьдесятьох хлопців, котрих взято на поклад для обслуговування пасажирам першої класи.

Як тільки почало ся на кораблі замішанє, і все заціло ся до ратунку, скликав капітан всіх хлопців до себе і сказав їм, аби вони нігде від каюти не віддаювали ся, тільки там сиділи, і нікому з пасажирів не перешкаджали. І цілу першу годину замішаня, вони спокійно сиділи в своїй каюті.

Низийше однак, коли вже все було близько кінця і стало ясным, що корабель утоне і кожди повинен сам як може ратувати ся, розбігли ся хлопці по ціім кораблі.

Одни з пасажирів оповідає, що бачив многих з них як з закуреними напіросами жартували з пасажирами. І ці одни з них не зміг дістати ся в ратункову лодку. Ні один з них не ушнов смерти.

Одни з пасажирів „Тітаніка“, маіор Тайхен-Торонто вибігаючи з своєї каюти полишив там скринючку з гріними і дорогими каміннями вартости 300.000 доларів. Вернув отже до каюти назад аби ті грині і дорогоцінности забрати з собою; однак в послідній хвили рішив ся їх оставити, а замість них забрав з собою лише 3 помаранчі.

Як я хотів забирати грині — оповідає той маіор — здавало ся мені, наче би грині собі з мене кинули і висьмівали ся. Однока думка, що тоді прийшла мені до голови, було забрати маленьку шильку, яка після моєї думки все приносила мені щастє. Я вхонив отже шильку і помаранчі а грині і дорогоцінности оставив.

Ясно і докладно оповідає про странне нещастє панна Иоанетта Гіннах з Чикаго, коли єї питали про єї вражінє з катастрофи.

„Так, то було странне. Але то все видає ся мені тепер як сон“ — казала вона.

Вона і єї мама виїхали з Чикаго на 3 місяці в подорож для поратованя здоровя мамі і для відвидженя свояків. Мама і дочка часто бували в подорожах, завейди разом. Панна Гіннах завважала: Се була моя осьма подорож через атлантийський океан, але я не бажала би собі нічого гіршого, як це раз єї перебувати.

Ми мали їхати на „Олімпіку“ — одначе побачили, що не мали би тоді часу бути ще в Парижі і тому постановили поїхати „Тітаніком“, на котрий ми всіли в Шербургу.

„Тітанік“ був такий великий, що ледви можна собі про нього виробити поняття. Всюди як найбільшній смак в урядженю, а каюти були так улажені як готелеві комнати. Ми мали елегантну комнату з кунелевою комнатою, електричним світлом та великими вигодами, про які лише можна собі подумати.

Одна моя приятелька на запит її чоловіка чи ще що сі бракує, відповіла: варта би ще, аби були електричні прилади до смарованя хліба маслом, бо чогось більшого, вже не можна собі бажати.

Того памятного вечера були ми до 1/2 11 год. на концерті. Слухали ми прекрасної музики. Орхестра давала дешио три концерти: перед полуднем, во полудни і вечером. В орхестрі були самі добрі музиканти і ми одушевляли ся їх гарною грою.

По концерті пішли ми спати. Як напустило з'ударене, ми спали. Удар був по нашій стороні і ми сейчас збудили ся і зауважили довший приглушуючий шум і лоскіт ударів, потім було знова тихо.

Ми вибігли на двір, де побачили багато людей і спитали що стало ся. Прийшов один матроз і сказав, що то є нічо, що ми лише отерли ся о ледяну гору. Порадив нам іти спати дальше. Ми вернули знова. Але мама сказала: Я ще ніколи не бачила ледяної гори, я вберу ся і виїду на поклад. Я хотіла перемовити маму іти дальше до ліжка, але вона оперла ся. Я не хотіла сама остати ся, тому зібрала ся і я. Я була така спляча, що мені

трудно було убирати ся, але ми обі збрали ся тепло і вишили.

Я думаю, що якби не пан Астор, ми були би згнили. Спускали втлене послідню лодку, як нас побачив пан Астор. Він сказав підняти так високо лодку, що моя мама могла в неї вкочити. Але мама не хотіла вїдати до лодки хіба під усливом, що і я піду разом з нею. Астор знова дав доказ своєї великодушности, бо зараз спонукав офіцерів, що і мене посадили до лодки.

Астор був паненокінній, як мунция підчас тих страшних годин на „Тітаніку“ якого я лише там бачила. З веселою усмішкою на устах кермував він роботою при обсаджуваню лодок жінцями і дітми. Не біте ся „Тітанік“ не утоне і ми будемо всі врятовані, казав Астор, пірше коли він помагав перестрашеним пасажирам вїдати до лодок.

Врешті ми були в лодці, хотия то видавало ся нам не потрібним, а на дворі так зимно, а море так широке. Але кождин старав ся дістати ся до лодки. Наша була послідною. При веслі сиділа панї Тасер, вона веслувала цілу ніч і ледви раз при тім відпочивала. Вона така була віважна, хотия знала, що сі еш і муж остали там на кораблі..

А також і панї Астор була в панїї лодці. Вона плакала, а сі лице було окровавлене від прищккового удару веслом. Були також в панїї лодці молоді жінцями з своїм чоловіком. Вона притиснула ся до свого мужа і казала плачучи, що ніколи не розлучить ся з ним, то офіцери взяли їх обоїх в лодку. Було взагалі в панїї лодці около 35 пасажирів.

Закі ми повеїдали в лодку, вернула я до каюти аби забрати ратункові пошен, котрі нам офіци-

ри наложили. При тім забрала я і теплі коці, бо офіцери казали, що буде дуже зимно і треба буде кілька годин бути на морю. Навіть тоді не думали ми, що „Тітанік“ утоне. Ми мали більше коців як потребували самі, тому злишні дали ми одній нещасній пані, яка була лише в пічній сорочці і мала при собі дитинку, на якій також лише сорочка була. Бідна дитинка весь час смачно спала.

Як ми відїхали трохи від корабля, споглянули ми на нього, а я сказала до мами: він тоне. І вкортці він справді і затонув. Аж до самого кінця стояла орхестра і грала: Близше мін Боже до тебе...

В нашій лодці було лише один або двоє людей, що розуміли ся на веслованні, а ми їхали то в одну, то в другу сторону, та все здавало ся нам, що стоїмо на однім місці. Але ми все таки досить віддалили ся від „Тітаніка“, заки він затонув.

Ми витягнули з води до лодки вісьмох мушш, пасажирів третьої класи. Вода була спокійна, а небо таке красне, стільки було зьвізд на небі! Нічо не було крім моря і неба. Не можна собі представити як ми чули ся самотними на морю. А при тім стільки було метеорів! А я ніколи в житю не бачила їх стільки. Як звісно каже ся, що як зьвізда спадає, тоді умирає хтось. І ми про се думали, а недалеко нас було так багато людей, що умирали в зимній воді...

Та ніч була така довга. Вкінці побачили ми мале світло. Се підїхала до нас мала тратва, на якій сиділо збитих в куну дванацять мушш. Вони зажадали, аби ми забрали їх на свою лодку. Ми спершу запитали хто вони є і не знали самі що робити, бо наша лодка і так була тяжко наладова-

на, а до того і вода ставала, що раз більше неспокійною. Але вони сказали, що вони на всякий випадок вкочуть до нашої лодки, так що ми нарешті взяли їх на свій поклад, бо при їх насильнім векакуваню могла би лодка дуже легко перевернутися. Се були матрози і наставники з „Тітаніка“. Як ми їх взяли на свій поклад, ставало море щораз буршійше, так що тут то там вливалася вода до нашої лодки. Вкоротці було єї в лодці на висоту одної стопи, але ми не мали нічого, чим би ми могли ту воду вичерпати. Филі підходили що раз вище, і колиб нас вскорі не забрали на „Карпатію“, ми були би з певністю за якої пів години вигопили ся.

„Якжеш вам було на Карпаті“ — питали нашу Гішах.

Як найкраще — відповідала панна Гішах з одушевленем. Ніхто не міг би бути більше учинним та готовим до пожертвованя, як то робила залога „Карпаті“. Вони оставили своїх власних пасажирів, а сердечно заняли ся нами. Нам роздано теплі пакртия та зготовлено теплі напої,

До вечера ми не могли заснути. Пасажири „Карпаті“ відступили нам свої каюти, де ми замишкали спільно з другими панями. Першої ночі відступили ми свої ліжка двом молодим паням, які були дуже хорими. Ми спали на софах в їдальнім сальоні. Другу ніч спали ми на матрацах в каюті з молодими панями, а третю вже в вигідних ліжках.

Запитана про офіцерів і матрозів „Тітаніка“ відповіла панна Гішах в той спосіб:

Про них говорено лише саме добре. Вони знають свій приказ, ніколи не безпокоїти пасажирів що небудь би стало ся. Так і говорила до нас жі-

ноча служба залогі, що нічо не грозить, що се лише невеликий випадок, що ми всі від'їзджаючи лодками повернемо, і то правдоподібно ще таки рано. Так вони нам говорили, але вони знали все, вони знали, що в с'їм випадку говорять страшну неправду.

Георг Броден, атлет з Каліфорнії, котрий рівнож виратував ся на „Карнатії“, так оновідає свої вражіння з катастрофи „Тітаніка“:

Я був в своїй каюті і хотів власне іти спати, коли настунив удар. Видавало ся з початку, що то нічого страшного. Я взяв на себе вагортку і вишшов на другий поклад. Пятнацять мінут пізнійше, спущено першу лодку. Небавом по с'їм стали всі пасажирн збігати ся на поклад, а ратункові лодки с'їмчас всеюди стали ладны до спущення.

Я стояв коло управителя театру Гарріса, який працав ся з своєю жінкою, що всідала до лодки. Видано приказ, що наперед всідають жінки і діти, і тому Гарріс остав на покладі. Зараз по відбитю перших лодок скочив якийсь мущина з покладу в море. Богато других пішло його слідом.

В межичасі я завважав таке геройське діло капітана Сміта: Сміт побачив, як на морю топить ся якась дитина. Скочив проте без ваганя в море, вхопив дитину, доплив з нею до одной з від'їзджаючих лодок, подав сї до лодки, а сам приплив знова до корабля.

В той час, як капітан вертав до корабля, наступила ексельозия, яка потрясла цілим судном. Я мав на собі вже в той час ратунковий пояс і скочив з покладу в море.

Я награфив на ледяну кригу, вона мене одначе не ушкодила. Плаваючи віддалив ся яких 60 стін

від корабля, як на ній настигло кілька експлозій. Я обернув ся і побачив, як „Тітайк“ схилений передною своєю частию, тонув. Сотки людей було в той час в воді. Як нещасний наш корабель затонув, чути були проразливі крики плаваючих по морю. Як я вискував з корабля, музика корабельна грали без перестанку. Світла ясніли доти, доки корабель не скрив ся під водою.

Більше як дві години плавав я по морю, тримаючи ся сильно якогось відламка корабля, поки мене не забрали на одну з ратункових лодок. Около 6. години рано явила ся „Карпатія“. І вона всім нам принесла спасення.

На кораблі ще бачив я, як один з корабельних матрозів застрілив якогось чужинця, що хотів проредити ся через товпу жінок, аби дістатися до лодки.

Як пераз велике нещастя викриває у людей незнані здібности, можемо пізнати з оповідання панни доктор Аліци Леадер, одної з швейцарських лікарок, яка оповідає так:

На лодці, на якій я ратувала ся, була зі мною графиня Рот. Як показало ся, що моряки які разом з нами сиділи, не вміють обходити ся з веслами і зле лодкою кермували, графиня обняла голову керму лодки і на причуд гарно нею кермувала.

Богато пань пішло на поміч графині і завзято лодкою веслували, підчас коли слабі і недосвідчені моряки сиділи спокійно в куті панної лодки.

Сама пані Рот так малює останні хвили „Тітайка“ і ратунки його пасажирів:

Страшно було дивити ся, як корабель що раз більше потанав, коли ми, відпливши від нього, оглядали його з боку. Ми були на лодці ч. 8. і від-

там ми бачили, як світло одно по другім гасло, а потім наступила темнота — і резинація у нас.

На нашій лодці було двох матрозів і 31 жінки. Імя одного матроза я запам'ятала — називався Гравфорд. Як ми відплили від „Тітаніка“ спитала я одного з моряків, чи не позволив би мені кермувати лодкою, бо я на тім дещо розумію ся. Він радо згодив ся. І я сейчас вхопила за керму.

Моя перша думка по опущенню корабля було аби не стратити пригтовности і розваги. І ми пили, а жінки веслували з всею силою. Нараз одна з пань, Пенаско, почала гірко плакати за своїм мужем. То було страшне. Єї плач пронизував пані серця, а єї стогни були сумні не до описаня.

Богато з нас хотіли, аби вернути ся і шукати чи би не вдало ся ще кого вирятувати. Але більшість була тої гадки, що ми не маємо права ризикувати власним житєм.

Я — і ми всі побачили були світла якогось корабля, віддаленого від нас не більше трох миль. Три години гуляли ми цілою силою наших мускулів в напрямі світла того корабля, що також плив напроти нас. В кілька мінут пізійше на нас величкі жалі і розчрванє побчили ми, як світла ставали що раз менші, а корабель плувучи в иннім напрямі, що раз більше зникав з наших очей.

Пані Люціва Сміт, долька посла з західної Віржінії, яка перед 8 тижнями виїхала була за муж але муж котрої утопив ся разом з „Тітаніком“, так оповідає про катастрофу:

Залогя корабля не ждала, аж лодка буде цілком виновнена, але як найскорше єї спускала на воду. В нашій лодці було 26 осіб, натомість місця в ній було що найменше на пятьдесят осіб.

Я благала капітана Сміта, аби дозволив сісти в нашу лодку і мойому мужови, але всі мої просяби були безуспішними.

Нашу лодку спущено на воду з одним лише моряком, що мав нею кермувати, але він був п'яний. Він був в такім стані, що не в силі був кермувати і тому жінки самі муіли взяти за весла, та плисти через ледову воду.

Наші Александра Комітон і її донька з Нью-Орлеану, по прибуттю до Нью-Йорку цілком були прибиті вгратою сина і брата Александра, що згинув на „Тітаніку“. Як ми віділивали лодкою від зрабля і послали синові поздоровлення — оповід наші Комітон — і в голову нам не приходило, що може бути яке пеняєтє. Ми думали, що нас вислапо на лодках тільки для більшої осторожности. Як капітан Сміт роздавав нам ратушкові поясн, жартував: Буде вам в них тєлїйше, о скільки не будете потребувати їх уживати.

Всі в нашій лодці страшно плакали і роззначади як „Тітанік“ затопув. Наш офіцер, що кермував лодкою, вернув опісля лодков на то місце, де „Тітанік“ перед хвилию ще на дїрмо боров ся з водою. На воді побачили ми якогось мушну, що боров ся з морськими филими. На хвилюку я подумала, до то мій син, але се була лише мана, бо мені судило ся, ніколи вже не бачити свого дорого сина.

Наші Юлія Зігель, замужна Кавендіш, дочка знавого мільонєра в Чікаго була одною з тих, що виратувала ся з „Тітаніка“. Її муж утопив ся. Вона так оповідає про загибель „Тітаніка“.

Я спала, як мене збудив мій муж, і сказав що наш корабель мав якийсь випадок. Я сейчас встала,

кинула на себе нагортку свого мужа і разом з ним вийшла на поклад.

Тутки було багато людей, але матрози вневдовали, що не грозить ніяке небезпеченство. Почали наповняти лодки жінками, як розніс ся оклик: Рагуйте своє жите.

Я була в другій лодці. Мій муж поцілював мене на працанє і сказав мені, що я мушу остати в лодці, а про себе він вже подбає. Небо було ясне.

В хвили як лодку вже спускали на воду, ще раз поцілувала я свого мужа.

Якийсь муцина хотів дістати ся до лодки, але його усунено. Інший знова муцина, Канадєць, який твердив, що вміє кермувати, звернув ся до стоячої на покладі групи людей і сказав: Я вмію кермувати, але як в лодці є ще місце для когось, нехай всїдає котраєсь з женщин. Я не є трусом.

Жінки стали просити його аби він всїв до лодки і став нею кермувати, а ті що стояли на покладі, теж налягали на нього, аби він то зробив. Він стиснув руки своїх знайомих, спустив ся шпурком до лодки і обняв єї керму.

Мене страшно болить втрата мого дорогого мужа, але я тїшу ся, що маю вратовану дитинку, яку я підчас нашої подорожі оставила в дома.

Незвичайно вірно і інтересно оповідає про катастрофу „Тітаніка“ наша Мінаган, яка їхала в товаристві свого брата д-ра Мінагана і його жінки.

Мій брат — оповідає вона — брав живу участь в вратованю жінок. З усмішкою на працанє і словами: „будь відважна“ відпровадив він свою жінку до лодки, а сам вернув на корабель, який вже тоді стояв під водою.

На „Тітаніку“ було в нашім товаристві двай-

чать або більше молодих жінок, які всі вертали з щасливо до тепер перебутих медових місяців. Але потім вернули вони до дому вдовцями в сльозах і смутку замість щастя.

Намятного вечера — оповідав панна Мінаган далі — сиділи ми на покладі „Тітаніка“ і розкошували ся свіжим воздухом і чудовим небом. Старі матрози казали нам, що ще ніколи не бачили моря так спокійного. Около пів до десятої вечером стало параз так проразливо зимно, що ми всі муєли повтікати до своїх кают. Ми муєли з страшною скороєстю наїхати на ледяні гори, бо воздух в кількох мінугах став таким зимним, що ми не могли огріти ся навіть тоді, як закривали ся коцями.

Ми власне положили ся до ліжка, як параз зауважили ми у корабля глухе потрясенє, при чім корабель став новолїйше їхати. Я думала навіть, що корабель зовсім став, а опієля почули ми розкази капітана і ми сейчас винили на поклад, аби побачити, що властиво стало ся.

Я ніколи в моїм житю не бачила такої притомности ума і відваги, яку я бачила у муцни першої і другої каюти. К. Астор став пеначе душею ратункової акції. Майор Бут, Гунгенгайм, Віденер і Гаср творили групу, яка обдумувала всі пляни, що їх опієля мало виконати ся.

В тім виступає Кольєпель Астор і кричить: Не пустить ся до лодки ні одного муцни, заки не забере ся в лодки всіх жінок і дїтїй.

Богато жінок не хотїло опустити корабля. Панї Астор притулила ся до свого мужа і просїла його аби позволив її разом з ним остати на „Тітанїку“. А коли він наставав на те, що принайменче вона повинна ратувати ся, обняла його і благала дати її

можність, поділити свою долю з долею Астора. Він спочатку взяв її на руки і заніс до лодки, яка власне перед нашою була спущеною.

Я і жінка мого брата не хотіли оставити його одного, хочай ми знали, що корабель затоне, а разом з ним всі, що на ній будуть. Ми просили проте брата аби ратував ся з нами. Але він сказав: Ні, я остану з другими, все одно, що стане ся.

Опісля, як час уходив, а відіймали власне поцісну лодку, брат силою нагнав і вникнув нас до лодки. Він сказав нам „будьте здорові“, і говорив нам спокійно, але з глибоким зворушенням! „будьте відважні!“ Потім помахав він нам ще рукою і ми відійшли на море на таке віддалення, що поветавний по зтопленню корабля вир, вже не міг нас захопити.

Як корабель тонув, почули ми проразливу експлозю, яка розсадила корабель на дві, а як він сходив вже під воду, бачили ми мого брата як він махав рукою, хочай ледви чи міг він нас бачити, бо ніхто з нас не мав світла. Ми не мали нічого з собою, крім одежі, яку ми встигли скоро натягнути. Ніхто з нас не подумав про те, аби взяти з собою одіж або поживу, бо ми знали, що сигналізовано „Карнатію“ і що „Карнатія“ є вже в дорозі на наш ратунок.

Як залюга спустила лодки на воду, чули ми кілька вистрілів, але нам сказано, що офіцери стріляють диятого, аби відстранити пасажирів третьої класи, які силою хотіли дістати ся до лодок. Крик туті було лише між пасажирями третьої класи, всюди інде панував взірцевий спокій.

Я ніколи не забуду спокою і відваги мушин. Як вони стояли на кораблі, і заглядали в очі неминучій смерті. Тут то там виступав з них один,

та вдивляючи ся далеко крізь ніч посилав рукою відвідаючим, послідні поздоровлення.

Потім чим раз менше їх було видно, аж . . . пропало і всеюди стало тихо — кінчить своє он в даць наша Мінагаг

Тома Вітлей, один з корабельної служби „Ті-тайка“, якого з зломаною ногою принесено до шпиталю, свав пять покладів шине головиних спальних сальонів. Він вибіг на гору і бачив ледяну гору, що взиосла ся до гори наче яка вежа, далеко вище понад передню часть корабля.

Вона — каже Вітлей — виглядала як величезна гора скля. Я бачив, що ми пропали. Манже зараз потім почує я, що теширно ч. Н заливас вода і що ми мусьмо зинути. Двері непронускаючі воду всеюди позамикано, але офіцири, які бояли ся експльо-зії в долинних частях корабля, вівзвали охотних людей, які би загасили в тих частях вогні.

Сейчас зголошено ся поверх дванцять людей і зінчили на долину. Аби вони дістали ся до кіглів, треба було їм знова отворити двері, а за той час ми чули, як крізь отворені двері бухала вода до середни. В кілька минут пізніше були вже ті люди з наложеними ратунковими поясами на кораблі.

Пані Б. Гарріс, жінка директора театру, який згинув в тій катастрофі, так оповідає:

Ми були в своїй каюці, як до нас доїс ся розказ старинни убирати ратункові пояси і виходити на поклад. Сей розказ видано кілька минут пізніше по зудареню корабля з ледяною горою. Ми не мали понятя, що небезпечность є поважне і думали, що се якийсь незначний випадок з машинами. Навіть як ми повобірали вже ратункові пояси

повиходили на поклад, не могли ми зрозуміти значення такого розказу.

Як ми виходили на поклад, стрінули ми групи мушкетерів і жінок, що сьміяли ся і жартували. А як ми побачили з покладу, що стали відвизувати ратункові лодки, почав нас здіймати страх перед нашим положенем. Потім слідував розказ: Нанерод жінки і діти.

Офіцери і матрози оббігали всюди і повторяли розказ: Нанерод жінки і діти! Богато жінок мусіли силою впровадити до лодок. Одні думали, що то все лише жарт, інші знова не хотіли полишити своїх мужів, батьків та братів.

Як пасажери зрозуміли грозу свого положеня, бачивши, як офіцери і матрози взяли ся до своєї роботи, зрозуміли тоді рівнож, що мусіло стати ся щось страшного і тоді всі спішили до ратункових лодок.

Астор і його жінка стояли недалело нас. — Як офіцери „Титаніка“ прийшли до пані Астор і радили їй, аби вона всіла до лодки, вона сего не хотіла зробити, бо не хотіла опустити свого мужа. Потім сказано мені, аби я всіла до лодки. Мій муж впровадив мене і всадив до лодки, яку сейчас і спущено.

Пані Астор всіла до иншої лодки. Як спущено мою лодку, бачили я мого мужа і Астора як стояли разом. Мій муж слав мені рукою поздоровлення. Це було последнее, що я бачила у нього.

Цілі години сиділи ми страшно перемерзлі в своїй нещасливій лодці. Потім побачили ми „Карнатю“, а мушкетери почали плисти в сторону корабля. „Карнатія“ стала, нам викинено драбинку і нас стягнуто на поклад. Я стала з краю корабля і о-

глядала надпливаючі лодки, та надіяла ся, що кож- дої хвили може надішести мій муж. А потім як ви- порожнено послідню лодку, пізнала я з страшною роснукою, що мій муж згинув разом з „Титаніком“.

Наша Анна Келлі з Чикаго оповідала по своїм прибуттю до Нью-Йорку, що будяб напевно остали на „Титаніку“ і разом з ним згинула, колиб послід- не місце в послідній лодці була заняла пані Бурке.

Вона оповідала живо про відносини між пасажирами третьої класи підчас зудареня корабля з ле- дяною горою, та про те, як вона дістала ся на по- слідню ратункову лодку і то на посліднє місце.

Разом з нею прийшла з Чикаго 15-літня Анна Гован, котрої тітка згинула на „Титаніку“. Дівчинку ту забрали від сі тітки та ввели до ратункової лодки, яка сечас відїхала. Більше та дівчинка те бачила своєї онікунки.

Я не була би уратованою — каже наша Кел- лі — колиб не те, що пані Бурке вагала ся вєсти до лодки, не хотячи опустити свого мужа. Я була в послідній лодці і я була послідним пасажиром вирагуванім з „Титаніка“. Офіцир сказав був год що то ще є посліднє вільнє місце.

Мере збудила одна з жіночої корабельної служби, яка сказала, аби сечас убирати ся і ви- ходити на поклад. Я то зробила. Зі мною разом була Анна Гован як я виходила сходами, але вона опісля від мене відїшла ся, бо нас розділила го- на людей, яка поїхала сі в иншу сторону. Я побачила сі відтак аж на „Карнаті“.

З місяця де я стояла, хотіло кількох мушкетерів, що виглядали дико і зрезинювано, дістати ся силою до лодки, але до них сечас офіцири почали стрі-

ни. Деякі з них мали труном, деяких знова вдило ся офіцерам усунути.

Ті, що виратували ся з „Тітаніка“ оновідають про героїство двох, католицьких священиків, котрі помагали жінкам і дітям всідати до лодок, як вже для прочих не було ратунку, успокоювали засуджених на нехибну смерть, збирали їх коло себе та відносили сів розради ввиду неминучої катастрофи.

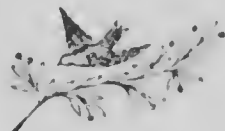
Оба священики відправляли на кораблі богослуження, а як того нещасного вечера розвесади стілет за про нещасливу пригоду корабля, носилиши оба ці поклад, та докладали всіх старань, аби утержати порядок і забезпечити жінкам і дітям ратунок. Коли коло них громадили ся мушени ріжних народностей, вони відносили руки до неба та проводили горячі молитви.

Ніхто, що пришив до них ради розради не шив без сів віді на крешу будучність. Священики обслуговували кожного, що до них пришив, чив католик він був, чив не католик. Коли корабель що раз бівше тонув, то там Анна збирала ся громади поди коло священиків, та брала участь в їх молитвах. Ті, що відносили в останній лодці бачили, як мушени кличали на кораблі, і як в останнім моменті, коли вже свіла тасли, з тої труви, над якою взяли провід священики, не було чути ніяких криків, бо всі були зачті тихою молитвою. Один з тих священиків був з Англи, другий з Німеччини.

Другий гарний примір зимнокровної розваги в виду грозичної небезпеки маємо в повестині капітана Кросбі, що теж брав живу участь в ратованню жешенич. Згодяни до жіночих работ став лив: „Добр“ би було, аби ви на велики шидок убрали те і були приготовані, бо і прит те саме робити.

Кросбі згинув на „Тітаніку“ але його жінка і дочка уратували ся.

Більшість з тих, що згинули на „Тітаніку“ преспокійно спали на кораблі. Як капітан Кросбі перестеріг жінку і дочку перед небезпеченством, поспішив на поклад, аби там помагати другим ратувати ся. Тоді останній раз бачили його жінка і дочка. Вони всіли до передостанньої лодки і не їй спасли своє жите.

Дальші оповідання врятованих.

Г. Габен з Індіанополіс стверджує, відомий впрочім факт, що „Тітанік“ в часі катастрофи шив з великою швидкістю. Як тільки стало ясним, — повідомляє він — що небезпеченство є велике, стали шість жорни глотити ся до рятункових лодок. І настав такий переполох, що многі вискочили по через поруче в воду. Було цікавим те, що світла світили заодно, хотян корабель що раз більше тонув.

Як ми відпили вже на досить велику віддаль бачили на покладі корабля сотки людей, що з розгукню споглядали на широке море, що їх за хвилюк мало прийати в свої обійми, почули ми на кораблі кілька по собі слідуючих експльозив. Богато людей повискакувало тоді з корабля. Потім ми бачили, як корабель в середній розгук ся і як люди видали до моря. А корабель тонув раз у раз, світла стали гаснути і се було посліднім, що ми з „Тітаніка“ бачили.

Температура на морю була дуже низькою, і в мои лодці так жілки як мушціни були дуже тейко повбирани. Декілька з них повмирали. Офіцир, який кермував нашою лодкою, порадив, що найліпше буде померших похоронити. І обладували їх гилами, ввинено пенцисних до моря. Нам відомими були інші подібні похорони з других рятункових лодок.

Ми не знали, що „Карпатв“ є близько нас, ошб ми се були знали, буншбсьмо тих померших це ратували.

Же „Тітанік“ вже потону, повідомив Август Вестернстром, по паролности Шест, з боку гомпати

до куреня дошки до складня. З трема друзями вдалося йому дошку сентге спустити на воду і на ній ратувати сі. Чотири рази розбивала ся лодка, але за кожного раз вдалося їм дошку направити, аж врешті надвинула „Карнатія“ і їх забрали на свій погляд.

Як вони плавали по морю, бачили вони в воді, як запливало Венеритром, що влітченне 200 людин, які втонили ся.

Що стосунково богато вирагувало ся з корабельної служби можна собі пояснити в той спосіб, що многі з них запливали в „Тітаніка“ в воду, а онісе їх попливають ратункові лодки.

Богато з людин оповідали, що завдчують своє вирагуванє великим кригм леду, яких на морю було велике чсло. І так примром Італієць Еміліан Португалієць тільки тому уишов нехибної смерті. Він сив ціком смачно як король шихав на ледяну гору. Він сив навіть дль, як вже насвкери ратували ся в лодках. Збудили його доперва екендози корабельного кіла. Тоді доперва вибіг він на поклад, витинув ратунковий пояс, та не надумуючи ся богато, свочив в море. Тут патрафив він на ледяну кригу, видраив ся на неї і при сі помочи зміг удержати ся на поверхні моря доти, поки не надїхала „Карнатія“.

З слезами в очах, які на силу старав ся здержати, оповідав В. Сміг з Чикаго про катастрофу „Тітаніка“, а особливо про родину Колір з Анліи, що їхали на „Тітаніку“. Був там іменю Гаррі Колір, його жинка і осьмилітня дочка. Вони мали їхати до Америки на кораблі „Ню-Йорк“, але тог їм застряку анлієських корабельних робітників не ми

ще в той час виїхати і тому родина Колір поїхала на „Тітаніку“.

Як тільки наїхав „Тітанік“ на ледяну гору, сейчас вони побудилися і легко убрані вибігли на поклад. Хтось крикнув, аби пасажирів вбирали ратункові пояси. Колір побіг сейчас аби принести три пояси для себе, жінки і дошки.

Але жінка не побачила його вже більше. Разом з другими жінками поведено її сейчас в ратункову лодку. Безпосередно передтим сталося, що три лодки наповнені вже пасажирами понереверталися. Се так настрашило жінок, що вони з пійкми спосіб не хотіли всідати до них. Вкінці настуило таке, що жінок виривали з рук їх мужів і вкидали їх попросту до лодок.

Коло лодок стояли офіцери з револьверами в руках аби могли здержати тих муцих третьої класи, що силою хотіли дістатися до лодок. Один з них скочив таки до лодки в надії, що таки виратуюється, але його схопив офіцер і вкинув до води, де він утопився.

Нані Колір оповідала, що кінець „Тітаніка“ був страшніший, як було дивитися на нього з покладу лодки. Наперед схилився один бік корабля, відтак другий, аж корабель цілком став тонутти, підчас чого сотки людей гинучих з „Тітаніком“, своїм рознуцьким криком страшенно продирали воздух.

Ще цілу годину чути було крики, поки корабель не затонув, а то була для нані Колір незабутна в життю хвиля.

Ратункова лодка мала дуже багато до праці, аби удержати рівновагу і оминути з'ударення з якою ледяною кригою.

Пані Колір з довшкою остали круглими бідаками, бо весь масток який мали, пішов з її мужем на дно моря.

Наша Константина Вільярд, яка опустила „Тітайка“ 20 минут перед його затопленням так оповідає свої вражіння з катастрофи:

Коли я вибігла по з'ударенню корабля на поклад, спускала власне залога ратуноківі лодки, а жінки бігали то сюди то туди, шукаючи своїх мужів і дітей. В лодки вваджували самих жінок, а якісь два мушени схопили мене і майже кинули до лодки.

Не трать часу, возми її своєю, як сама не хоче іти — крикнув офіцер до одного з тих. Перед тим ще побігла я до своєї каюти, а відтак бігала з каюти до каюти, аби вишукати своїх знайомих, але на дармо. Маленька англійська дівчинка надбігла на мене і кинула ся мені на шию. „Я сама самісінька — плакала вона, чи не схочете мене взяти з собою? Втім почала я розуміти грозу нашого положення і побачила що окрім двох, всі лодки вже відійшли. Тоді нас забрали до лодки. Всі жінки мали на собі ратуноківі пояси. Як нас мушени вваджували до лодки, то сьміяли ся до нас, та жартуючу визивали, аби ми були відважними.

Ніколи не забуду — каже далі наша Константина — одної пригоди, яка мала місце підчас того, як спускали нашу лодку. Мене власне ввадили були до лодки, але я ще не уєла була. З боку корабля вибіг якийсь чоловік тримаючи в руках щось завите, та з слезами в очах сказав до мене:

Пропну вас, добра пані: чи не схотілибисьте бути так добрі ратувати мою маленьку дитинку? Про мене бандуже, але благаю вас возьміть її

з собою. Само собою розуміє ся, що дитину я взяла.
— Більшість жінок мусіли стояти в лодці, бо ратушкові пояси, які вони мали на собі робили їм неможливим сидіти.

В нашій лодці було сімох мушци, около дванцять жінок і кількоро дітей. Ніч була темна. Дванцять мінут по нашім від'їзді почули ми сильні експлозії на кораблі, а корабель здає ся розпук на двоє і тонув. Одна з жінок в нашій лодці стала співати духовну пісню, а ми всі стали разом співати, хотяй деякі лише з нас знали слова. А до около нас розносив ся дикий плач безмежної розпукки...

Іван Таєр 17-літній молодець, котрого батько, другий віцепрезидент пенсильванського Товариства залізничного в катастрофі згинув, а мати виратувала ся, так оповідає про ту морську трагедію:

Мій батько був вже в ліжку, а я і мати власне не лагодили ся іти спати, як настунив удар. Я взяв на себе пагортку і виїшов на поклад, але не побачив нічого цікавого. Я вернув опісля до нашої каюти, а батько і мати удали ся рівнож на поклад.

Ми були цілком убрані, а коли видано приказ убрати ратушкові пояси ми їх убрали, а поверх них натягнули пагортки. Виїшовши на поклад, де були зібрані жінки і діти, попрощали ся ми з мамою.

Тому що ми не думали навіть, що може грозити більше небезпеченство, оставили ми маму, а самі пішли по покладі. Потім ми вернули на перше місце і тут побачили, що мама ще не відїхала. Батько разом з мамою пішли по покладі, а я пішов за ними. Міжтим завилла мені дорогу товпа людей, так що я їх стратив з очей і вже не побачив

чав батька пікоши. Се було пів години перед тим, як корабель затонув.

Я побіг на ту сторону, звідки від'їздили лодки, хотів в одну з них вкочити, але там була така сила людини, що я зрештитував зі свого плану.

Я побачив, що багато мушци скакало в море. Разом з одним моїм товаришом постановили ми зробити те саме. Товариш скочив недалеко корабля, але прийшов до нього назад. Я вже і не бачив его більше.

Я скочив з заднього боку корабля в море, затонув, а голи випливав на воду, якась сила потягла мене в сторону від корабля.

Мене ще раз втягнуло у воду, а коли я випливав знову, мене вхопила філя і кидала мною серед маси відламків корабля.

Нараз намацав я рукою якийсь предмет. Коли я зніс очі, побачив я лодку, а на ній кількох мушци. Один з них поміг мені вилізти до неї. В короткім часі було на ній 25 до 30 мушци. Ми світали духовні пісні і ждали аж буде ранок. На нашім покладі був помічник телеграфіста з корабля і той нас запевнював, що „Карнатія“ є вже недалеко і що незабарки ми всі будемо спасені.

На дішнов парентті бажання час: Надішла „Карнатія“ і за якої півгодини ми всі були на сі покладі, щасливі із свого спасеня, але з тяжким болем серця по втраті своїх дорогих та ізза страшної катастрофи, в котрій стільки наших ближних стратило своє життя та машко.

*

*

*

І так ми навели тутки оповідання біллі й скіль-
кости паочних свідків на те, аби наші читачі з тих
оповідань могли собі виробити як найвірйніший образ
того страшного нещастя.

У всесвіті наступають в ряди — годи великі
катастрофи, що погрясають цілим люством і дають
тому ясни образ того, як малим є чоловік з своїм
розумом супроти великої, могутчої Природи. Коли
здаємо собі з історії великі вибухи вульканів, що
знищили тисячі і тисячі людських істновнь, великі ка-
тастрофи спричинені бурями і хмароломами¹⁾, то
катастрофа „Тітайка“ стає побіч тих нещастя, що
принесли людеькості великі втрати.

І тому ми і пускаємо між інших титачів отсю
книжочку, нехай її читають, пізнають велике неща-
стя і біль тих, що їм судило ся пережити те велике
горе. Незабавки наступає перна річниця страшної
катастрофи. Нехай же наша книжка в ту перну
річницю великого нещастя іде між наших людей, та
хай буде рівночасно скромним руським вінком на
гріб тих, що в обороні безборонних жінок і дітви,
для добра ближнього — як учив великий Учитель
— понесли терпіння, а тепер лежать заховані в не-
знаних гробах бездонного моря.

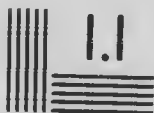
Бо виказуючи в цій книжці героєські вчинки
таких людей як письменник Вільгельм Стель, Яків
Астор, манор Бут, і многих других, що самі ішли
на певну загибель, лише аби своїм ближнім дати
ратунок, хотїли ми дати примір, що — як стоїть

¹⁾ Власне при імені сєї книжки приносять те ігра-
ми відомости про страшну бурю в північній Америці, що при-
несла смерть і руну кількадесятьом тисячам людей і спри-
чинила шквали на вільні сїт мільонів доларів.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

ANSI AND ISO TEST CHART No. 2

4
2.8
32
36
4

APPLIED IMAGE Inc

в писаннях св. Івана — „нема більшої любови над ту, як хтось для своїх приятелів та де“.

„Боже мій ближше до Тебе!“

Всі майже паочні свідки катастрофи „Тітаніка“ оповідають про те, як в хвилині тонення корабля корабельна музика грала похвальний гимн „Боже мій ближше до Тебе“. Вже доходили вода вкрити кофін, а музика все грала похвальну пісню на честь всевишньої Сили. Ох, бо і велика то сила чути у тій благодійній піснії, що змогла опанувати горючою людию і заставити в обличчя нехорошої смерті співати похвальний гимн невидимому Творцю!

Ми не маємо змоги передати тої піснії нашим читачам в відповідній формі на нашу мову. Діємо тутки досить вільний переклад величнього гимну, але вже з нього пізнають читачі ту силу і красу почувань тої людини, що пісню творила.

Мій Боже ближше до Тебе
Ближше до Тебе!
Чи око заллєсь слезою у мене
Ближше до Тебе!

Чи гнетє жах та мука мене
Ключем менї завсє буде:
Мій Боже ближше до Тебе,
Ближше до Тебе!

Чи нєч заскочить, як Якова рад,
Нєчашно мене,
Чи спочину в дорозі
На камєні де.

Навіть в снах тут у мене
Одно бажань: все та все :
Мій Боже ближше до Тебе,
Ближше до Тебе!

Най по дикім краю иде моя дорога
І стрімко стежши паде,
Дар Твій усякий для мене
Усе лише щастям буде :

Щоб не заблукав я в біді
Кличуть ангели мені:
Мій Боже ближше до Тебе
Ближше до Тебе.

Як нічка мине потім,
Як сонце засяє мені,
І я ближше буду
Як передтим.

Збудую мою святиню Тобі,
Закличу радо в гору:
Мій Боже ближше до Тебе,
Ближше до Тебе!

Весьо посилай по своїй волі
В життя див мене:
Щоб лиш сповнилось моє бажань :
Ближше до Тебе.

А як скінчу мою паломну путь
Утішно знесу Тобі мою груди :
Мій Боже ближше до Тебе,
Ближше до Тебе!

Отсе та пісня-гимн, що засудженим на смерть несли в останніх хвилях укоси їх великого болю... Уносі думкою-щастем тої близькості доброго Бога, з спокоем чекали своєї долі... І се було їх одшокою надією на розв'язані страшних терпінь. „Весь поєдан по своїй волі в життя для мене, щоб лиш сповнілось моє бажанє: Близше до Тебе — говорить ся в пісні. І певно, ті люди, котрих героїєський спокій і ризницю ми сьогодні подивляємо, останні хвилі свого життя віддали почуваням могутого гимну. „А як скінчу свою заломну путь, утішно знесу Тобі мою грудь: Мій Боже близше до Тебе...

І кінчили ті нещасливі свою путь серед зимних ледяних гір, на просторах безмежного моря і сходили в бездонні чюпости ненавистного океану з тою думкою, що незабарки будуть близше до Бога...

Справа катастрофи Титаніка перед слідчою комісією.

У вас вже згадувалося про те, що американське правительтво сейчас по катастрофі виділяло спеціальну слідчу комісію, яка мала провірити справу катастрофи і оречити, хто в тім случаю поносить вини небувалого випадку. Перед тою комісією переслухано цілий ряд свідків, які для наших читачів будуть певно також цікавими, так як переслухані люди перед урядовою власттю давали вірні і правдиві свідання про етап річей підчас катастрофи.

Одними з найцікавіших будуть свідання директора Віге-Стар Лінії, котрий, як звісно, їхав на Титаніку і когтому прищесують, що то він власне дав приказ їхати з шаленою шкороштию, яка мала довести до страшного зудареня з ледяною горою.

Ісмай, зломаним голосом оповідав про те, як він уишов з корабля від того часу, як відїхав на ратунковій лодці разом з жєнщинами, поки не вайшов ся на покладї „Карпатї“.

Він не знав напевно на котрій лодці він відїхав, міг одначе сказати, як довго оставав ще на „Титаніку“ вже по зудареню. Додав при тім, що заки він сїв до ратункової лодки, його запевнено, що на кораблї нема вже ні одної жєнщини.

О скільки зможу навірїйїше справу представити — казан Ісмай — дия І. цьвітїя виїхав „Титаніку“ в свою першу дорогу, яка їшла цілком вдоволюючо. В дорогу на океан опустили ми Сїтемітон 12 год. переїхали Егербург, поїхали дальше на

Квенстон, куди ми, як думаво, заїхали в четвер в полудне. Першого дня робили ми 464 до 474 морських миль, другого і третього дня їхали ми 576 або 579 миль. Погода була чудова, з виїмком, що одного дня мали ми вечером около 10 минут мраки. Зударене мало місце в неділю вечером. Не знаю докладно часу. Я власне тоді спав, як то стало ся. Корабель затонув, як мені потім сказано, о 2 год. 20 минут над раном. Корабель не їхав повною шкоростю. В такім випадку мусів би був робити 78—80 оборотів, коли він їх робив лише 72—75, а до того навіть не всі корабельні кітли були в русї. Признаю ся, що ми задумували пустити корабель повною шкоростю доперва в понеділок по полудни або у второк рано.

Мені здає ся, що удар мене збудив. Я лежав ще мінугу або дві, потім встав, виїшов на поклад, де стрінув одного з матрозів і спитав ся, що стало ся. Він відповів, що сам не знає. Потім вернув я до своєї комнати, надягнув на себе пагортку і виїшов на поклад де здібав капітана Сміта. Що стало ся? спитав я. Ми наїхали на ледяну гору — була відповідь капітана. Я спитав чи небезпеченство є поважне на що він відповів, що він думає, що поважне. Потім зішнов я на долину, де стрінув корабельного надінжінера. Я спитав його, чи він думає, що корабель є поважно ушкоджений. Він дав потакуючу відповідь. Потім пішов я вздовж покладу, побачив, як офіцер був занятим спусканем ратункових лодок, і став йому при тім помагати. Кеман додав ще, що на кораблі находив ся урядник того будівельного підприємства, що корабель будував. Тома Андре, він мав наглядати, чи корабель

буде в добрім стані і які би можна додати ще у-
дільшених, але він згинув разом з „Титаніком.“

„Чи говорили ви коли з капітаном Смітом про
скорість їзди?“ питали Ісмаїл.

„Ні, ніколи“ — була відповідь.

„Чи говорено про те, що скорість треба що-
раз збільшувати, коли ви хотіли в середу о 5 год.
рано прибути до Нью-Йорку?“

„Так ми не мали нічо до зискання, аби потре-
бували скорше прибувати“.

Ісмаїл доказував, що обороти повинні були бу-
ти більшими, бо так водить ся з новими кораблями.
В суботу було 75 оборотів, але се цілковито не
є найбільша скорість. При тім Ісмаїл не знав нічо
про те, що зголошено близькість ледяних гір, а сам
ще не бачив ніколи ледяної гори.

І з тої причини ви не мали ніякої розмови
з капітаном?

„Цілком ні. Се не належало до мого урядо-
ваня. Я був на кораблі більше як пасажир і не мі-
шав ся в справи капітана“.

Ісмаїл не годен був ствердити, чи виратуван-
істали всі жінки і діти. В того лодці було 45 лю-
дей, в тім 4 муштини, але він не бачив, начеб які
муштини силою хотіли дістати ся до ратушкової
лодки, жінок натомість брали, котра лише прийшла.

„Який був стан корабля при вашім відїзді?“

„Я стояв власне напроти ратушкової лодки,
і який було вже досить людей. Один офіцер взи-
мав, чи не ма ще яких жінок на покладі. Але в по-
близку не було жадних і я скочив до лодки.“

Маже всі пасажиря, яких бачив Ісмаїл, мали
ратушкові пожен. Він не бачив нікого, аби скакав
по морю. Вони відплили описля на повне море, і не-

речекали там чотири години, аж до прибуття Карпатії.

„Що можете сказати про затонення „Титаніка?“

„Ніщо, я не бачив його, як він тонув. Я відвернувся плечима до корабля. Я не хотів бачити його, як він тоне, а тепер вдоволений, що я того всього не бачив“.

Додав далі Ісмаїл, що корабель був найліпше збудований, як лише собі можна представити, і що не було попросту корабля, який міг би був дорівняти „Титанікови“. Колиб удір наступив був в передню часть корабля, то певно він ще навіть плавав би ся був на морських водах, але крига протяла весь бік і не було вже рятунку. Що до рятункових лодок і других приладів, то все було улажено так, як того вимагав англійський закон і проти тих принципів Товариство не могло би видати ані одного зарядження.

Зараз по директорі Ісмаїлу переслуханий був капітан „Карпатії“ Роострон.

„Котрого дня виїхали ви з Нью-Йорку“ — спитав його еснатор.

„11. цвітня, в дорогу на Гібральтар“.

„Кілько ви мали пасажирів?“

„Мені здає ся, що 120 першої класи, 50 другої, а 565 третьої класи“.

„Оповідайте все, що стало ся по вашім виїзді з Нью-Йорку“.

„Ми виїхали в четвер в полудне. До педілі до півночи мали ми чудову погоду. О год. 12. мінут 35 в понеділок рано, повідомлено мене, що „Титанік“ дав сигнал небезпеченства.“

„Хто вас повідомив?“

„Телеграфіст бездротного телеграфу. Вість була того змісту, що „Титанік“ находить ся в великій

небезпеченстві. Я казав сеччас змінити напрям по-
ди, скоро лише „Тітанік“ подав нам означене свого
міся. І я став їхати в його напрямі, а віддалене
між нами виносило 58 морських миль. Я післяв по
надійжііра, казав оглянути корабельні кітли і дав
приказ гнати як мож найскорше напроти „Тітаніка“.
Офіцирам дав приказ застановити всяку роботу
дагодити ратушкові лодки, як рівнож мати пригото-
ваними другі ратушкові средства.

Як я прибув на місце катастрофи, побачив я
перед собою ледяну гору, я казав стати, і почав
збирати ратушкові лодки розкишені по морю. В тім
часі почало дїти. Наоколо, на віддаль чотирох миль
бачив я всоди розеїяні лодки. А на всі боки нас
були ледяні гори: около двацять з них були ви-
соти 150 до 200 стіп, много було менших. Верди
вико було останки корабля. О год. 8:30 були вже
всі з виратуваних на покладі „Карпатії.“

Потім оповідав капітан Рострон з слезами
в очах далі.

„Я закликав офіцира і сказав що треба від-
правити службу божу, похвальну за тих, що вира-
тували ся, поминальну за померших. Я се сказав
і директорови Ісмайови. Він відповів, що можу робити,
що хочу. Ми наїшли сеччас сьвященника, і той
відправив перед пасажирами службу божу.“

Трох з корабельної залоги „Тітаніка“ вибра-
но з лодки мертвих з переселеня. Поховано їх
в морю.

Запитанні про ратушкові лодки „Тітаніка“ від-
повів Рострон, що всі вони були нові і будовані
відповідно до англійського закона. Огню з них бачив
він між розбитками „Тітаніка.“

„Чи „Тітанік“ був на добрій дорозі, як ви перший раз з ним говорили?“

„На найлінійшій дорозі до Нью-Йорку, ми звемо її полудневою, аби оминути ледяні гори“.

Капітан Роестрой не хотів казати, чи капітан Сміт був достаточо повідомлений про небезпечність і чи можна було оминути ледяні гори, як би був пішов за остерогою.

„Чи вважаєте поведене капітана „Тітаніка“ розумним і вказаним особливо зі згляду на пору року“ — ставили питання.

„Так“ — відповів Роестрой.

„Яка повинна була бути скорість у такого корабля як „Тітанік“?“

„Я не знав „Тітаніка“ — казав капітан — і тому не можу нічо казати. Я не бачив ніякого льоду, поки не дістав вістки від „Тітаніка“, але я знав остережене, що ми можемо потрафити на ледяні гори. Мій корабель плыв з повною скоростю. Але я установив особну сторожу, а крім того, багато других людей зголошено ся добровільно, аби сторожити підчас цілої їзди“.

Капітан Роестрой зізнав, що „Кариатія“ мала вєсього дванцять ратункових лодок, відповідно до англійського закона.

„Чи не вважаєте се доказом, що той закон не є тепер на місці? Ваш корабель, який був о много менший від „Тітаніки“ мав стільки ратункових лодок, що і „Тітанік“.

„Ні, „Тітаніка“ самого вважали за ратункову лодку“.

„Ви кажете, що корабельний капітан має абсолютну контролю над рухом корабля?“

„Нієля закона так, але треба взяти на увагу,

що ми часом мусимо взяти ся і вказівками властителей корабля. Колиб ми того не робили, нас би звільнено зі служби”.

„Коли нашіла телеграма небезпеченства, наш телеграфіст не був у службі, але як він розбирав ся іти до ліжка, мав він апарат на вухах, і колиб не та обставина, ми не були би ніколи чули про нещасливу пригоду Тітаніка”.

Перед тою комісією переслухано також винахідника бездротного телеграфу Марконього. У нас вже було сказано, що те, що хоч часть людий змогло виратувати ся треба завдячувати бездротній телеграфії. Колиб не депеші вислані з „Тітаніка”, а одержані „Карпатією”, хто знає, чи з всіх виратуваних людий і десять остало би при життю. Винахідником телеграфу без дроту є Американець Марконі і коли його запросили дати поясненя відносно бездротної телеграфії, він радо явив ся.

Марконі каже, що після інструкцій корабельних товариств, телеграфіст на кораблі має слухати приказів капітана. На питанє чи є правило, кільки на примір на яким кораблі має бути телеграфістів, каже :

На кораблях таких як „Тітанік”, „Олімпік”, мусять бути два. „Карпатія”, корабель менший, мала одного. Бездротний телеграф „Карпатії” ділає лише на певелику простеронь, найбільше на 200 морських миль. Апарат „Тітаніка” приймав і віддавав депеші на 500 миль в день, а 1000 миль в почи.

„Чи думаєте, що „Тітанік” мав найліпший апарат?”

„Так, він мусів мати його найліпше видоскопалним”.

Сенатор комісії питав ще Марконого, чи конкуруючі підприємства не могли переловлювати і перешкодити бездротним депешам „Карпатії“?

„Не можу того сказати. Близько коло Нью-Йорку мав я вражінє, що існує якась перешкода. Потім, як „Карпатія“ дальше получила ся з Нью-Йорком і Ново-Шотландією, то, можна сказати, не було вже перешкоди“.

„Чи чули ви, що капітан „Карпатії“ казав, що те, що ви одержали депешу „Тітаніка“ було лише щасливим припадком, і що се хиба можна назвати волею Провидія?“

„Так, я то чув. Се була тільки воля і допуст Провидія що так стало ся“.

„Чи не можна би завести такого, аби на кождім кораблі було по двох телеграфістів і кождий з них все був при апараті?“

„Можна би, але власителі кораблів не хотять держати по двох телеграфістів, коли вони одним можуть вдоволити ся. Менші підприємства заховують в той спосіб більші видатки“ — кінчив Маркоші свої уваги.

Другий офіцер „Тітаніка“ Літгольдер зложив перед комісією широкі зізнання передовсім про те, що „Тітанік“ відповідно до англійського закона був достаточо упосажений в ратункові прилади!

Да її ствердив, що сам бачив в неділю депешу корабля „Америка“, який остерігав перед ледяними горами. Але воздух був шестий, і тому ніхто не бояв ся близькості леду і не пороблено тому відповідних заходів осторожности.

„Що говорено 5 минут перед 9 год. вечером в неділю, як капітан Сміт прийшов був на поміст корабля?“ — питав президент сенату.

„Ми говорили всього 20 до 30 минут про час, в котрім ми можемо зіткнути ся з ледяними полями. Капітан оиустив поміст 25 минут по 9 год. і сказав мені, аби дещо здержувати скорість корабля, а як би я в якій небудь справі хоч малий мав сумнів, аби його порадити ся.

„В яким часі ви оиустили поміст?

„Я передав службу першому офіцерови о 10 год. Ми говорили про ледяні гори і згідно вивеювали ся, що досягнем їх десь около 11 год. значить годину пізійніше. В тім часі воздух був чистий і спокійний. Пригадую собі, що ми говорили про те, як за далеко ми можемо бачити. Ми бачили докладно зьвізди на горизонті, значить, було ясно“.

Последний приказ капітана, який Літгольдер чув був, спускати ратункові лодки. Последною з них була вузка лодка, яка находила ся побіч офіцеровської убікації. Богато муци кинуло ся до неї, не вміли єї одначе спустити. В тій власне лодці ратував ся Літгольдер. Коли він всїв до неї і відплив на море, не було в ній нікого більше окрім самого Літгольдера. Пізійніше видрапало ся до неї около 30 муци, які всі пларали по морю, маючи на собі ратункові пояси. Більшість з тих були з корабельної залюги, дещо і з пасажирів. Трох з них змерло і їх вкинено в море. А ми приймали на лодку кожного, що лише до нас доплив, ніхто нам тоді не був близшим.

Будучи ще на кораблі, брав участь Літгольдер при всаджуваню до лодок жевцини. Але він сам в той час не вірив, що небезпеченство може бути поважне. І тому до першої лодки всадив всього 20—25 пасажирів, з того двох матрозів, до другої 30 пасажирів, а коли при третій лодці бачив, що

таки положені є небезпечне, всаджував вже стільки, скільки можна було помістити. Так було і з слідуючими лодками. При шестій люді, мав вже Літгольдер багато труднощій в вишукано жінок. Кликав за ними, але ніяка з них не була на покладі. Тому стали ве́дати до лодки мушчин. Як лиш жінки являли ся, сейчас виходили мушчин з лодки і робили їм місце.

Багато з тих лодок зараз по затоненю „Тітаніка“ вертали на то місце і витягали з води плаваючих людин.

Далі казав Літгольдер, що в хвили як корабель тонує, він стояв на офіцреськім помості, і був би певно також згинув, але на щастє порвала його воздушна філя і кинула ним в море. Тут він довго борикав ся з філям, доки не награфив на лодку, про котру вже була бесіда.

Тома Коттам 21-літній телеграфіст „Карпатії“ родом з Лівернолю каже, що він ставих годни урядових на кораблі не мав. Уже попередні свідки були ствердили, що він не був тоді в службі, як надійшла денеша „Тітаніка“. Він власне вів розмову з кораблем „Парізіян“ і вже ішов свати, але прищкрово не звязав був з вух телеграфічних слухавок. Тон прищадок виратував життя соткам людин, бо колиб він не був зауважив денеші „Тітаніка“, „Карпатія“ була би не поспішила на поміч і сотки людин певно не були би дочекали ся спасеня.

„Як ви дістали сигнал небезпеченства де вас звивали о поміч, то як ви порозуміли, о кого ходить?“

„Я сам викликав „Тітаніка“.

„А хто вам казав, що то него спіткало нещастє?“

„Я то відчув з власного чуття“.

„Яка була відповідь?“

„Прибувайте як найскорше. І від тої хвили я стояв вже в безперервній розмові з „Тітаніком“. А відтам приходили разураз такі денені: „Прибувайте скоро, корабель заливає вода, машини стоять вже у воді. Передня часть хилить ся, не маємо ніякого рагунку“.

Котгам додав ще, що від тої хвили він безперервно працював при апараті аж до втірка, доки при своїй праці з умученя не заснув. Він не міг собі здати справи з того, коли він з умученя заснув і коли збудив ся.

Підчас переслухання телеграфіста Бріде, що, як було сказано, працював на „Тітаніку“, зашла справа про значінє знаків S. Q. D., отже в тій справі додатково був переслуханий Марконі, який таке сказав:

S. Q. є міжнародний сигнал, що означає, що всі станції бездротного телеграфу повинні перестати працювати, а тільки повинні передавати денені тої станції, когра має важну вістку. D. дошло до того аби означити, що небезпеченство велике. Нічї сигнал замінено на знаки S. Q. S.

Сам Бріде так оповідас свої вражіння. Удару корабля ми не чули. Аж як машини замовкли, закликав мене пан Філіне (другий телеграфіст) і я наложив телефонічний апарат, підчас коли він вишов побачити, що стало ся. За хвилюку він вернув і сказав, що справа виглядає якоєсь недобре.

Кодя я почув, що на коритари зананував великий рух, вишов і я подивити ся, що владення стало ся, а коли я вернув, чув я як Філіне телеграфував сигналами S. Q. D. і подав телеграфічне полю-

жене нашого корабля. Незабавки наспіла відповідь кораблів „Франкфурт“, „Карпатія“ і „Балтик“. Ми другі кораблі оставили, а свої денені спрямували лише до „Карпатії“, яка нам відповіла, що в тій хвилині спішисть нам на поміч.

Капітан прийшов до нашої каюти, як „Карпатія“ повідомляла нас про своє положення і рахував час, коли менше більше корабель змігби нас досягнути. Коли то зробив, війшов знова на поміст. Міжтим ми стали собі з „Карпатією“ в розмову.

Час від часу виходив я або Філіпе на поклад, аби ствердити положення корабля. Послідній раз як я виходив, побачив я, що пасажирки були в великім заклопотаню і їх став огортати перестрах. Веї вони бігаючи на веї боки шукали за ратушковими поясами. Більші ратушкові лодки вже були повідпливали, була ще одна в офіцерських убікаціях і я бачив, як багато мунци старалися її спустити на воду.

Я вернув до телеграфічної комнати. Філіпе вислав власне послідне С, Q, D. Але електрична сила в апараті була така слаба, що ми не були певні, чи телеграма досягне своєю цілю. Філіпе одначе телеграфував далі, а підчас того я надягнув йому і собі ратушкові пояси. Потім ми заняли ся ще якоюсь зімлілою женщиною, яку нам принесли до нашої каюти.

Онісля, 10 мінут перед затопенем корабля, сказав капітан веім аби кождий ратував ся як зможе. Я скочив помочи групі людній здійснити лодку і ми випустили були її вже на край корабля, як надлетіла філя і лодку нам вирвала. Мене філя порвала з собою. Борикаючи ся з філями, вже не пригадую собі як довго, виплив я на воду і відплив

яких 150 кроків від „Тітаніка“, як він затонув. Як корабель затонув, не чув я ніякого вибуху.

Капітан остав на помості, а коли я обернувся, бачив як він скакав у воду в хвили, як корабель поринав в глибину. О скільки ж міг зауважити, він не мав на собі ртункового пояса, і так разом з кораблем пішов на дно моря.

Любов і смерть на „Тітаніку”.

(Правдива подія підчас катастрофи на „Тітаніку”)

З високого капітанського помосту залунав переразливний звук свиставки — повторенні опісля службовими офіцерами — а рівночасно ма^к е з тим залунав також далекозвучний голос капітана:

„Піднести якір!”

Кілька хвиць пізійніше забрязчали ланцюхи, з комнийв бухнули сильійше темні хмари диму і „Тітанік” — кермований виравною рукою пільота — заколисав ся масетатично на філях і розстелюючи за собою брудне пасмо розбитої ліни почав звільна посувати ся вперед.

На поладах повстав рух і галас не до описаня: тисячі осіб, перехилених через паранети, повіваючи хусточками прощали пошнених на березі свояків, а де-не-де чути було навіть здавленни плач і жалібні зітхненя. Загально однак панував веселив настрій, піддержувани членесними пугарамн памнана, котрі корабельна служба розносила дїбраїї публіці.

А корабель, прискоривши біг, висунав ся вже на новие море; скалисте побереже Сітемітон чим раз більше заслоновало ся мракою, а переривана лінія, котра біло-сньюю обвідкою зазначувала на горизонтї суну, зникла вкінці цілковито. Від сторони моря повів зимний, переймаючий вітер і тому подорожні розійшли ся по своїх каютах.

Але не веї! Бо на задній частн покладу першої кляси кождий міг бачити молоду пару притулену до

себе любовно. Вона струнка і гарна, немов весняний ранок скупаний в промінях сонця, з пречудовими, як італійське небо, синими очима і буїним, ясним волоссям, сидиваючим містерно по сніжно-білій нині; він, прегарно убраний, рослий і барчистий син Альбіону з лицем, в котрім малювала ся рішучість і енергія, придушена в тій хвили дивним уносом і щастєм.

— Поглянь Мавдо — перервав мушина, гулячи до груди маленьку жіночу ручку і поринаючи своїм опієним зором в ясных очах любки. — Сей чудовий і світлий ранок, без найменшої хмарки на небі, то перший день нашого снільного життя. Дай Боже, щоби наше життя завсїгди було таким — без смуги і горя.

— Я певна, Джемсе — відповіла жєнщина — що воно таки так буде. Давно вже тому, як я була ще молодою дівчиною, читала я раз в одній книжці, що навіть немилосердна судьба боїть ся скривдити кохаючих ся щиро і з цілої душі, не давши їм перед тим бодай кілька хвилини щастя. Наше щастє почало ся властиво нині, від коли ти став моїм, а я твоєю.

— А ти твердо вірши в мою любов, Джемсе?

— Ти ще сумніваєш ся о тїм, моя дорогенька? Таж день нинішнього нашого єлюбу, то раничаслівійший день в моїм житю. Все ще не можу зрозуміти того, чим то я заслужив собі на те, що можу називати тебе своєю жінкою.

— Люблю тебе, Джемсе, з цілої душі люблю і завсїгди буду любити. — Ніколи не відступлю від тебе ані на крок, чи то в щастю чи нещастю. — Так менї Господи Боже допоможи!

При тих словах чудга твар Мавли прибрала

урочистий і ревний вираз, а в очах, взнесених до неба, малював ся спокій і повага.

Джеме зворушений до глибини не міг на разі зидити слів на відповідь; притулив тому кохану до серця і поцілював горячо...

Тимчасом зближав ся вечір.

В далечині, на кінчиках виднокруга, ще видко було потаююче в океані сонце, котре по легко розбурханих хвилях розстелювало ще свої останні промінні. Час-до-часу з'являли ся в повітря віцуні близькості суні — птахи.

З вільна почала зачадати темрява, котра на-рою мракою отулила шивучий велет.

Нараз — немовби за диткненем чародійної лі-сочки — блиснули на покладі тисячі електричних світел, сіючи довкола себе явний блиск; рівночасно майже з тим залунав голос дзвону скликаючи на обід.

Обід, котрий на всіх кораблях „Віте Стар Лі-нії“ подають на англійський спосіб аж вечером, ми-нув незвичайно мило і весело. Молода пара, маючи при собі з одної сторони жартівливого корабельного поручника Пітмана, а з другої Б. Гуттенгайма з Аме-рики — иній мільонера, котрий перед кільканащцяти роками прибув до Америки без сотика при душі яко сні бідного кравця — бавила ся знаменито, слуха-ючи цікавих пригод поручника, зазнаних в Африці і Австралії. Загальне заінтересованє і загальний подив розбудив славний брилянт „Гоне“ ошатований на пів мільона долярів. Властитель, американський мільонер М. Дван пабув сто перед кількома тижнями в Амстердамі в перекованю, що заробить на нім чимало. Прекрасний камінь кружив довкола стола з рук до рук розбуджуючи у всіх, а головню у пань,

незвичайне заінтересоване а у декотрих навіть задрість.

По довгій доперва хвили вернув до рук влаетителя, котрий, розмовляючи з ученою панєю Марвін, сховав єго до кишені недбалим рухом, немов коробку сірників.

Тимчасом обід вже кінчив ся і служба розносила на тацах чорлу каву, коли нараз роздав ся з середини нереразливий свист машини і корабель звільнив в бігу. До стола, при котрім на першій місци коло президента „Віге Стар Літї“ Ісмая і жінки міліонера Астора сидів капітан Сміт, пристунив дижурний офіцер і сповістив прибуте пільота, котрий має віхати кораблем до порту в Хербургу.

Скоренько докінчено обід і всі, закинувши на себе тепліїші загортки, виїшли на поклад.

Пів годзинки пізїйше при звуках „Марселїшки“ заїхав „Тітанїк“ до порту, витаний ентузіастичними окликами і віватами величимої публіки, котра зібрала ся в порті якраз на те, щоби придивити ся та подивляти незвичайного великана.

.....

Дві годзини пізїйше, то є 12 цвїтня 1912 о годїні 9-її вечером — по короткїм постою — рушив „Тітанїк“ в дальшу подорож прямуючи вже без перерви впрот до ціля: Нью-Йорку. Корабель, працаний оваційно зібрано товною публіки, виїхав на повне море, зникаючи в темрлї безмісячної ночи.

В саях реставраційних на „Тітанїку“ до пізної ночи чути було стрільне корків шампаня і веселї оклики та сьміхи розбавлених гостей. Доперва надраном вогасли звільна свїтла в саях і каютах а на цілїм кораблі зананувала тишина, перервана

подекуди окликами покладової сторожі або дижурних офіцерів.

Корабель плів цілою силою пари, зі швидкістю 23 вузлів на годину*).

Слідуючих днів непериключило ся нічо важливішого. Виравді настушло значне остудженє температури, але погода дошисувала все так, що більшу часть дня можна було перебути на покладі. Впрочім ніхто не міг парікати, бо офіцери з капітаном Смітом на чолі докладали всіх старань, щоби забавити своїх гостей і скоротити їм нудний час морської подорожі. Тому в однім місци грала пречудово музика, в иншій були театральні вистави, в иншій знова гри і забави так, що без перерви наступало одно по другім викликуючи всеюди веселість і оживленє. Не забули навіть пасажирів 3-ої класи, котрим на покладі уряджено перегони, фантову льотерію і змагання о грошеву нагороду.

Джеме і Мавда держали ся з далека від всякого галасу і замішаня, а були в товариських зношеннях лише о стільки, щоби не стягнути на себе закиду відлюдків або некультурних людей.

Залоблені в собі без міри уникали о скільки мога непрошених свідків, а укриті в яким небудь закутку прями без перестанку золоту шитку мрії і снів о будучности. Часами товаришів їм сталий їх товариш при столі поручник Пітман, а частіше ще Б. Гуттенгайм, котрий з Марвінами не лише симпатизував, але також обоїх щиро полюбив. Оповіданя сго, як то він з бідного хлопця, завдяки безперервній праці і витривалости доробив ся мастку займали Марвінів дуже.

*) Вузел — морська миля.

Вирочім — чемні і тактовні — уникали численішого товариства, вистарчаючи собі цілковито.

В неділю вечером, по вечері і гербаті пані Мавд чула ся троха нездоровою і тому зіійшла сейчас до своєї каюти, лишаючи в салюнах численше товариство знакомих американьского промисловця міліопера Фреда, котрий з нагоди своїх уродин угощував всіх дуже виставно.

Джеме запеноекеній поважно дрібною, вирочім навіть лише хвилевою недиспозицією своєї жінки, поспішив сейчас за нею. В каюті уложив єї до сну, на коритарях позамікав старанно всі двері, щоби зглуштити доходячі до кабіни голоси музики і забави з салюнів, почім виійшов на хвилю на поклад, щоби за той час могла єго улюблена жіночка заснути.

Вертаючи до своєї кабіни здібав ся він з поручником Нітманом, котрий якраз ішов до служби.

По виміні кількох приязних слів зіійшла бесіда на актуальній темат ледяних гір, котрих в послідних годинах, здібано кілька.

— Немало дивне явище о тій порі і під тою високостю — тим гірше, що небезпечне навіть для такого велита, як Тітанік — вияснював офіцер.

— Єт — пересаджена обава! Для такого велита, як Тітанік, нема нічо небезпечного — відповів усміхаючи ся Марвін.

— Се тяжко предвидіти. Ледяні гори суть завжди грізні, особливо, коли мимо їх присутности, пливе ся повною парою!

— Ну, то звільшити біг! Сеж прецінь дуже легко а навіть пожаданим є, коли ходить о добро і житє подорожних!

— На жаль — відповів, знижаючи голос офі-

цир. — Президент Ісмаїл хотіли досягнути рекорд шкорути виразно заказав звільнювати біг, хотіли сам добре знає о небезпеченстві.

— Дуже по дурному для пустої амбіції ризикувати житє тисячів людии.

— Так зле не буде, любий пане — докинув поручник кінчаючи розмову — а тепер прощайте, бо о 10-ій годині обіймаю службу на капітанськїм мості. Прощайте і до побаченя завтра!

По тих словах віддалив ся офіцер, зникаючи на темних сходах, що вели на горішній поклад. А Джеме, перемерзлий до кости, позаяк виходячи пакинув на себе легку лише нагортку, завернув до спальної.

І якраз тоді, коли Джеме доходив до сходів, що вели до каюти, великий годинник на покладі вибив 10-ту годину. Заледви однак дійшов він до половини коритаря, коли нараз почув переразливї голоси свиставок на покладі а велїд за тим дав ся чути також понурий але громовий голос алярмового дзвона. В тій саме хвили відчув так сильне потрясенє, що мусїв оперти ся о стїну, щоби не стратити рівноваги. Рівночасно закримітив також, що корабель станув. Минуло кілька — віковично довгих — хвиль, заки він прийшов до себе.

Причинив ся до того також зростаючий з кождою хвилею крик і галас на покладі, депервуючий перегулярний голос свиставок а також доходячі з гори крики і голоси команди.

Не надумуючи ся довго вбіг до своєї каюти, щоби уснокоїти жінку, на щастє однак вона спала; віддыхаючи рівно і спокійно. В виду того вибіг він на поклад, щоби розвідати ся о всїм докладно.

На покладі застав він небувале замїшанє. Стн-

тав о причину перебігаючого коло него офіцера, але не дістав ніякої відповіді.

Нараз з капітанського помосту залунав громовий голос капітана Сміта, котрий стояв вже на своїм місці:

„Приготовити ратункові лодки!“

Душа Джемса завмерла з перестрахи. Як шалений кинув ся він, щоби збудити жінку і біг, потручаючи спітками по дорозі пасажирів та моряків. В тім долетів до него ще страшніший слова другої команди:

„Будити людей і роздавати ратункові паси!“

В тій саме хвилі здивав знакового офіцера.

— Що стало ся? — заклик, стискаючи ему первою руку.

— Наїхалисьмо на ледяну гору. — Цілий перед корабля розбитий. Бог знає, що стане ся з нами!

Джеме не чекав дальших інформацій. Блискавкою збіг зі сходів зайшов до кабіни. Мавда вже не спала, бо власне в тій хвилі збудив її страшний галас. Вона сиділа на ліжку, протираючи кулачками очі і шукаючи за „своїм хлопцем“.

Не траючи притомности, розмовів їй Джемс в кількох словах про небезпеченство і напирав, щоби убирала ся як найскорше. Сам вибіг на коритар і зірвавши зі стіни два ратункові паси наложив один на жінку а другий на себе. В коротці потім виїшов він з Мавдою на поклад, де загреміла якраз команда:

„Діти і жінки до лодок!“

Посеред зібраної на покладі товни повстало трудне до описання замішанє. Наві — одні в бальових сукнях, другі в білій заледви білизні, панове в вечеркових строях або лише в найконечнійшій

окритю, всі, перестанені до найвищої степені, стояли безраді, не знаючи, що робити з собою.

Нараз під командою офіцера вскопало в товпу кільканицять моряків і майже пориваючи жінки та діти, вели їх до лодок. Брязкіт ланцухів при вінді звістив, що одну лодку спущено вже на море. В коротці стало ся те саме з другою і третьою.

В тім заясніло на покладі епліне електричне світло: то на розказ капітана знадено всі дямни, щоби улекшити ратушкову акцію.

Посеред зібраних дали ся чути оклики перестрашеня, рознику і болю.

Тимчасом Мавда оперта на рамени Джемса і притулена до него нервово дрожаючи на цілім тілі, дивила ся перед себе широко отвореними очима, не розуміючи що діє ся. Якогось там страху не відчувала — бож Джемс є при ній — співболіла лише з іншими.

Нараз прискочив до неї Пітман.

— На Бога, пані, чому не ідете до лодки. —
Пропну за мною.

— Ходи Джемсе — відізвала ся, потягаючи за собою мужа.

— Муж поїде иншою лодкою. Пропну за мною, бо в противнім разі буде за пізно!

— Ні! Поїду пізнійше разом з Джемсом — відповіла Мавда, цофаючи ся в зад перед патираючим офіцером.

— Пізнійше буде трудно. Ратушковиц лодок є за мало: зможемо уратувати лише жінки і діти, а мушци хіба лише стільки, о скільки буде ще місце!

— Коли так, то згину разом з Джемсом — сказала поважно тоном, який зраджував рішучу постанову.

Марвін, котрий слухав ту розмову немов загипнотизований, почав тепер просити — але всі просьби і закликання остали без успіху. Мавда не зміняла ніколи раз повзятої постанови.

Хвилі здавалися вічністю. По якімсь часі спущено ще кілька лодок неповних пасажирами. Джемс усунувши її з жінкою на бік не переставав благати її, щоб вона ратувала її, але Мавда — дивлячись сердечно в очі улюбленого мужа — сказала вкінці :

— Памятаєш Джемсе, як перед кількома днями присягла я, що не опущу тебе до смерті. Дозволь мені додержати присягу!

Джемс, зворушений до глибини, притиснув жінку до себе і він, котрий ніколи не плакав, залився ревними сльозами.

Дві — віковично довгі — години нізійніше корабель вже потопав, а що о ледяну гору розбився перед, то та часть корабля пайнерна почала порипати на дно моря так, що за якийсь час положене корабля сталося прямовісним. Філії, переливаючись через вірнутий перед корабля, поривали що хвилі десятки жертв. Між иншими порвали вони телеграфічного героя-урядника Філіпса і не менше героїчного капітана Сміта і Гугенгайма, котрий наумнено убрався в балетний стрій, щоб — як казав — згнути як пристало джентельменови. Проча, оставши ще при життю, залюга зібрана на помості при четвертій компіи свовинши свій обовязок зглядом ближніх, упала на коліна і разом з музикою заспівала гимн:

„Боже спінимо до Твоїх стін. Близине до тебе!“

...Ще не прогомів відгомін пісні, коли над могучим Тітаніком злучилися зимні філії погребальни в своїх глибинах півтора тисячі людських істот.

Вражінє катастрофи в світі.

Страшна катастрофа „Тітаніка“ викликала в цілїм світі один могучий голос співчуття для нещасних людини, та дуже пригноблює вражінє. Всї світові часописи розшисували ся про неї широко, давали докладні відомости про розміри і подробиці нещастя та писали про потребу пороблення старань, аби в будучности зробити неможливими такі нещастя для людськості. І в нашій руській пресї загнїбь „Тітаніка“ знавила свій відгомін. Нюмни наш ге, що наші часописи давали описи тої катастрофи, хочемо звернути увагу на одну річ. Ото небавом по катастрофі помістив в „Дні“ один з найбільше талановитих наших молодих письменників п. Остап Грицай фенілотом на тему катастрофи „Тітаніка“.

В тїй думцї, що не всї чителї сїї книжки мали нагоду читати фенілот Грицай подамо його тутки нашим читачам їзва його великої артистичної вартости :

Ми, модерні, привикли до катастроф. Експлозивні сил — сил в пандальнім і напріжнородиннім значіню того слова — раз враз стрісають нашими, не так перенесеними, як радше витонченими первами. Бо тога велика епоха, що ми в нїї живемо, се епоха пещуваної активності людського духа. В тїй безпримірній дост активності лежить її гмнозантна краса. Краса модернизму — се краса невтомної праці. Може колись якийсь будучий Гомер оспіває тоту ївяду модерної праці. Їбує оспівувати модер-

них Ахілів — праці героїв, безсонного змагання до найвищих вершків культури. Хотіло-б ся сказати: друга наполеонська періода. Лиш що в нас місто одного Наполеона є сотки снільно працюючих, більше працюю як диктаторським „sic volo“ здобуваючих світ Наполеонів, а їх ключем не є війна проти людини, лиш навпаки — борба в інтересі людини, що звертаєть ся проти їх смертельних ворогів в суспільности і природі. Наполеон боров ся з людьми, а ми боремо ся з абстрактами. Боремо ся з конвенансами, з війною, з воздухом, з педугами, з депотизмами, з условинами соціальної нужди, з віддаленєм і з глибінями. І ось герої модерного поступу творять незамітно другу Наполеонську епопею, епопею багато величавішу — а на всякий случай — о много тривкішу як епопея сина пані Лютеци. То правда, що се либа лиш 30 літня війна так могутно ворохнула плесом Європи, як марш Наполеонових дивіонів. Але прозяом — скажім 20 літ — настала така тиша, а боговітти Наполеон вмер медвяхолішим смеритом. Вмер в англійських оковах — бо вже конєць тої Наполеонської легенди показав, що нанами місця мають бути Англіці. Триюмф модерної Анлії зачинаєть від сив. Слени. Триюмф модерної енергії, прці і студеного рахунку. Наполеон шалів, а Англіці шелли. І вони мали мати рашю. Його печувана борба зі світєм лишила правдиві сліди лише в історії і в штуках красних, тих пірамідах всякого героїзму. „Non omnis moriar“ відносить ся лише до Наполеона, а не до того, що він сотворив. Ні в Еспанії, ні в Бельгії, ні в Голландії, ні в Швеції, ан навіть у Франції нема Наполеонів. Шукаємо Наполеонового твору по музеях, на образах, в фольклі історії і мему-

арів. Се і його найбільша трагедія, що діло Наполеона властиве ціле вмерло. Як умирає для реального життя в правилі все те, що стоїть лише індивідуальністю свого творця, а не широким, соціальним ширітатом. Безперечно. Епопея поступу ХХ. в о много тривкіша як легенда цїсарських лїгонів з їх незабутнім: „Vive l'Empereur!“ під необсяжними вірамідами Орієнту. В нас саме стільки чудових моментів — моментів здобування — що і в історії найбільшого героя найбільшої революції. Ось коли в нас ставеві блиски залізничї з'ясїють на вершках гір, прошибають божевільно смїлою серпентиною снадїстї скали, несуть ся побїдоносною блискавицею сїйжними просторами далекого Сїбуру. Або коли перед нашими Наизенами і Амуцзенами отвирають ся недоторкненї від мїліонів лїт людскою ногою свїти бігунів, як зачарованї країни Сезаму. Або коли Блерїо здїєняє божественну мрію Ікара, а Чавець великанським кругом зносить ся над магстатичні Альпи. Від деспотичного, егоїстичного панїмперяїзму Наполеона ми — люди праці а не узурпатори — доходимо до панїмперяїзму людства, з більшим успіхом як французькі революціонери, проголошуємо права чоловіка, добиваючи їх в борбі з тими ворожими абстрактами. Головно в борбі з природою, тим надужним і найбільш живучим абстрактом свїта. Наші великі винахідники, наші ученї і лікарї видирають Гарнагонови — природи що раз більше тих областей, де вона досї царїла недосяжною, отже таиною, отже смертною, і ставлять всюди престолї своїх свогків. Деспоти модерного ренесансу кличуть: Vive la vie. Коли-б Бапронїнїї лачав свою пієвку про Гарольда — ми б висміяли його як скнченого непотреба. Все в нас

кништь житєм, силою, енергією, захватом, заналом, безкрайною жадобою жити, краси, потуги, безмертності. Вимріяна краса жіночих одягів, гук льондоських фабрик, казочні мільйони Нью-Йорку безліч телефонічних струй, пронизуючих мільярдами слів, перевозних, горячкових слів великого желя обох півкуль — те все зя лена новочасного поступу, що стремить до найгордішних условни істновани. А до тих признак нового часу належить ще одно: катастрофа.

Миб шакше не були Наполсонідами. Наша борба о жите не ідилія. Ми мусимо мати свою Березицу. Тэй катастрофи бажас саме поступ. Поступ — пошяте наувизних сил людства — так близький катастрофі, що прямо не можна подумати одного без другого. Навіть в казці без неї не обійде ся. Головно техніка — тотя газуль поступу, що мас до діла зі силами природи, головню техніка звикала йти до ціли по трунах. Пригадуємо собі жертви аероплянів, залізниць, фабричних машин. І бачимо, як наше велике змагане до найвищої культури параліжує шоді природа одним подувом, одним рухом своїх невидних грудні. Відповідає на наші атаки катастрофою. Ставить нам перед очи листу погибших — а її глухий деріг шенче: Memento, Homo es. Але дарма. Ми іменно знаємо все своє. Катастрофа? Добре. З горопством Термоніальців наражуємо ся і добре нам з тим. Ми здетерміновані як фаталисти. Вонож мусить приходити до катастрофи. До ерушці, до експльозні сил. Мусить, кажемо. Коли наш вік мас бути епохою найбільшої напруги всіх сил в чоловіці і найбільшої реакції всіх сил в природі — живк стремимо до їх можливо повного компромісу — то експльозня, катастрофа, як види-

ми знак, як відгук гої завзятої борби між чоловіком а природою — не омине нас ніколи. Як каже Шеллер: „Friedlich nebeneinander wohnen die Gedanken, doch hart im Raume stossen sich die Sachen“. Так ми привикли до катастроф. Майже дивуємося, коли часомеш довший час не звичає про щось страшного, надзвичайного, убийчого. Нас разить тиша і погода. Ми — модерні, привикли до катастроф, як Наполеон до виду окровавлених побивши.

А однак послідна катастрофа модерного світа — тога печальна, неволяна, мов скривого бича заклада найбільшого корабля теперішности „Тітанік“ — навіть для нас, для енів найбільши здетермінованого часу, має щось нескезаного трагічного, більше великого, щось тов Мангекель природи, знимаюче ся великанськ... окровавленими буквами на гордім овіді модерного життя. Є якась кандрізна паралель між тою трагедією повочасного поступу, а трагедією Наполеона з р. 1812. Haben sua fata писані 1812 — 1912. Імператор, дадуть з вершин свої потуги в похід, а „Тітанік“ вишлюває з порту як найбільши триомф павичної техніки. Найчисленіша армія епохи там, а найбільши корабель сучасности ту. В обох случаях панати. Тітанік. Щось невиданого, безиримірного, печуваного могутого своєю силою. Титани. Титан стратегії і Титан техніки. І оба хочуть осягнути рекорд. Один бажає осягнути рекорд в імперіалізмі, а другий в скорости плавби. Тітанік хоче зтобути природу — море в такім степені, в яким його досі ніхто не здобув, хоче печуваного досі компромісу між жахом зеленої глибини, між утварним лшамітом филь а безіскою, вигодою чоловіка. Noli me tangere — доклат Тітанік пенізом свої грандіозної плавби. Тітанік не

хотів бути непевним, хитким кораблем, не хотів бути нужденною душиною проти жостоких филь, лиш їх імператором. Хотів поконати зовсім страх зелених як очі змія филь, хотів затріюмфувати цілою красою модерного життя на фильях. Так аероплан хоче усунути зовсім жах гордих кругів воздуха під нами. Так як залізниця усуває страховища безкопечної віддалі. Так гордий, масстабичний Тітанік хотів поконати утасні страховища дельфічного моря. Все що модернішні поступ міг дати йому, — йому, свому найгордишньому, навичному витворови — дав йому. То не був корабель, лиш палата. Довжини на 270 метрів, високій на 25, зі своєю поємністю 46,002 бочок, був властиво американським „драначем неба“ на морі. Ного путро пригадувало пишніший модерні готелі. Все тут було. Казочний комфорт, казочна вигода, казочні велеч і казочні скарби. Тешісова плонці, дромекли, штучно аранжовані огороди, попри злотистий блеск пишнішийших салюнів. На покладі їздили дами верхом на верблюдах. Маши, що того „Тітанік“ віз зі собою, пригадує нам тепер, коли пишніший корабель відкрили тріюмфуючі филь моря, казочний скарб Нібелюнгів. Самих дорожочішностей мав він на покладі вартости 170 мільонів. Між ними блакитний діамант Нуретон найварніший дімант світа, що кождому власникови приносив горе. А люди, що були на покладі, се були мільардери. Один Астор був паном 700 мільонів. А Губенгайм мав оих 450, а Віденер 250, а тих, що мали лиш кішки мільнів, не подає преса. Мали ті люди до своєї розпорядимости 50,000 мунтів кави і чаю, 75,000 фунтів свіжого мяса, 35,000 штук яєць, 25,000 фунтів дробу, 12,000 флашок мінеральної води, 16,000 флашок вина і шніт. Мільарди, мільони тисячі. Лиш так. Мільарди, мільони, тисячі. Тітанік.

І те все вгорнула вічна ніч зрадливої морської глибини. В рили леди як армію Наполеона. Знищила непримирима природа. Ми ще раз вчули: Vanitas vanitatum.

Сего велиття знищила природа в протягу 4 годин. О 11 год. в ночі зачала ся катастрофа, а о 2-гій по півночі вже розтісканий на кусні „Тітанік“ лежав у стій масстатичної студеної, ледової гори, що надилла тихо, повільно, скрито як смерть. Як колінь горда Армада. І всеможна природа пригадала нам модерним ще раз, що мимо наших мільярдів ми ще не винайшли способу на одно: на смерть. На той страшений, непонятний для живого феномен загину гордої душі, котрого тану знає лиш вона: природа. І в тиші новофундландської ночі вона видерла 1500 а відай 2000 живучих тіл світови і кинула їх на жир — морю. Тому морю, що його хотів гордий „Тітанік“ зовсім здобути для чоловіка. А сам „Тітанік“ як здавлене яйце протягом кількох годин зник з поверхні світа. І зникли мільони мільонів доларів — і гордий капітан, що хотів здобути рекорд і Астор і Стід апостол мира. А студена, масстатична ледова гора пошла собі далі — тихо, повільно, як смерть. Може який візіонер чув би був там глумливий, арагний сьміх тріюмфуючої природи: бо се грандіозна іронія — гота ненадішна смерть на домі печуваного комфоргу на „Тітаніку“.

Такий тріюмф техніки, така злиорука безнеки, стільки мільонів! такі особи, маніже екстаг модерної культури — і те все вже в чорнім гробі моря?

Протягом кількох годин? І ми проти того абсолютно безпомічні, мусимо се вчути і згодити ся з тим

як з чимсь природним, проти чого нема ніякої ради, нема ради в нас, — Наполеонів поступу?

Ось що таке болюче в тій катастрофі. То почуте нашої безсильності проти природи. Модерний поступ, модерний побідоносний Ренесанс потернів страшне поразенє, пережив своє 1812. А нас болять се, бо любимо бачити себе на вершинах здобутків, ми любимо класти погу на карку покопаної природи. Любимо велике побідоносне життя, а непевидимо смерті. А ту впадо 2000 людей, і то протягом 4 годни. То так мало часу треба на знищенє стільки життя?

Нас огортає жах.

Бо хто заручить нам, що так напрасно пролягом кількох годни як саме „Тітанік“ — не згине одного дня цілий світ? Так непадійно, скрито, повільно тихо, як зблизили ся ледова гора до масстатичного корабля — зблизити ся може шні, завтра, може в ночи, коли ми будемо спати, як тих 200 моряків на „Тітані“ те загадочне, страшне Цось. Цось гігантного, мовчазного, смертоносного і наш гордий світ під один страшний крик зникне з поверхню землі як „Тітанік“. Може протягом 4 годни. А може ще скорше.

А студене, мовчазне, ледове цось пролине мимо — і по нечуваний культурі модернізму лишить ся лише смерть, гробова тиша і вічне забутє.

І горді душі модерних героїв огортає незамітно резинація аскета...

Про морські катастрофи в останніх часах.

На закінченні сеї книжки подимо тут еще морських катастроф в останніх часах так як по собі наступили і як їх історія записана, починаючи з року 1866.

1866. 11. січня — розбився корабель „Лондон“ в дорозі до Мельбурну. Згинуло 220 людей.

1866. 3. жовтня розбився корабель „Евешин-Стар“ в дорозі з Нью-Йорку до Нью-Орлеану. Згинуло 250 людей.

1867. 29. жовтня — кораблі „Ронс“ і „Віс“ як також 50 інших кораблів розбила страшна буря, при чім страшило життя 1000 людей.

1873. 22. січня — утонув англійський корабель „Нортфаст“ — згинуло 300 людей.

1873. 23. листопада — розбився корабель „Атлантик“ коло Нової Шотландії в кущі, при чім 547 людей понесли смерть.

1875. 3. листопада — на побережжю островів Сіціль розбився підчас мраки гамбурський корабель „Шіллер“; 200 людей згинуло.

1875. 4. листопада — утонув американський корабель „Пацифік“ — 236 людей стратило життя.

1878. 24. марца — розбився англійський корабель „Курпідіс“ — остало 300 трунів.

1878. 3. вересня утонув англійський пацірич: „Прінсес Аліс“; 700 людей понесли смерть.

1878. 18. грудня — утонув французький корабель „Византін“ по ударено в Дарданелях з кораблем Рівальдо; 210 людей згинуло.

1880. 31. січня опустив англійський корабель „Атланта“ разом з 290 людьми пристаць Вермуда і до нині ніхто про него не чув.

1889. 16. марта американські воєнні кораблі „Трентон“, „Вандалія“, „Ніффік“ і німецькі кораблі „Адлер“, „Ебер“ коло островів Самоа узяли знищено, при чім згинуло 127 людей.

1891. 17. марта по ударено корабля „Утонія“ з англійським кораблем „Лизон“ коло Гібральтару перший з них утонув, а 574 людей пішло на дно моря.

1893. 22. червня — на побережю Сирії утонув англійський воєнний корабель „Вікторія“ по ударено з кораблем „Каммердови“; 357 людей згинуло.

1894. 25 червня — розбив ся на атлантичеськім океані корабель „Норге“ — а 600 людей утратило жите.

1895. 20. січня — німецький корабель „Ельбе“ по ударено з англійським „Кратія“ утонув, 335 людей пішло разом з ним.

1895. 11. марта — розбив ся іспанський корабель „Рейна Регента“ на атлантичеськім океані при їзді на середземне море — 400 людей згинуло.

1898. 2. липня — зіткнув ся корабель „Буртон“ з англійським панцирником „Кромартіншір“ і пішов на дно моря, а 571 людей разом з ним.

1904. 15. червня — на снацеровім кораблі що віз 1400 людей вибух пожар, корабель згорів, а з ним разом 1000 людей.

1905. 12. вересня знищила експлозиви япанський корабель „Міказа“; 599 людей згинуло.

1908. 23. марта — згинув другий япанський корабель „Мутсу Мару“ коло Гакодате, а 300 людей почесло смерть.

1909. 30. цвітня — утонув корабель „Матсу Шіма“ — з ним разом 260 людей.

1909. 24. січня — утонув французський корабель „Ренублік“ 170 миль від Нью-Йорку — стратило жите 6 людей.

1909. 1. жовтня — корабель „Варатаг“ опустив враз з 300 людьми пристань „Наталь“ і більше його ніхто не бачив.

1911. 25. вересня — утонув французський воєнний корабель „Ліберт“ по експлозії в пристані Тульон — 233 людей утратило жите.

К О Н Е Ц Ь.

„БАЛКАНСЬКА ВІЙНА“

дуже цікава - ілюстрована книжка про те, як то Болгари зі своїми союзниками побідили своїх віковічних ворогів Турків і стали панами на своїй землі.

Це перша українська книжка, в котрій описано гарно, вірно і точно перебіг всіх подій на Балкані, тому й не дивниця, що в кількох днях розкуплено нару тисяч примірників.

Ціна лише 50 ц.

Книжок вже не багато, тому замовляйте скоро в: Рускій книгарни, Вінніпег (Канада);

Ruthenian Book Store

850 Main Str.

Winnipeg, Man.

Перший кишеньковий
РУСКО-АНГЛІЙСКИЙ ----
---- і АНГЛІЙСКО-РУСКИЙ
СЛОВАРЕЦЬ

обнімає 80,000 виразів, 208 сторін дрібного друку
з граматикою, азбукою друкованою і писаною
і що найважливіше.

з вимовою англійських слів.

Ф о р м а т словарця мали кишеньковий, опрацьо-
ваний в майольку свірку, окрашений гербом України
і золотим витиском.

Є то перше і одиноке виданє в рускій мові.

Словарець є тим konieczним для кожного Русина,
що має в кишені завжди в кишені, а щоб
скоро знати потрібне слово, на те є поабучний
реєстр і в рускій мові в англійській частині.

ЦІНА СЛОВАРЦЯ 75 Ц.

☞ Для агентів добрий опус. ☞

Замовляйте у Видавництві під Адресою

RUSKA KNYHARNIA

850 Main St.   Winnipeg Man.

C A N A D A.

М О Ж Н А
Н А Б У Т И

в книгарни
Ruthenian
BOOK-STORE
850 Main Str.
Winnipeg
CANADA.

П О Ц Ї Н Ї
:: 60 цент. ::

Найбільший, найновіший
і одиноко правдивий ілюстр.

СОННИК

уложенні після доси незнаних
жерел Єврейських, Єгипет-
ських, Індійських, Халдійських
Перських і Вавилонських.

Містячий 10.000 снів.

З означенем володівочих пла-
шет, як також чисел на льоте-
рно класти ся маючих, з по-
ученням, як грати в льотерно,
і о волоскій танії гри в карти.

З ДОДАТКОМ ШТУКИ
ВОРОЖЕНЯ З РУК.

Галицька Накладня
Якова Оренштайна в Коломиї.

Перший Атлас в українській мові!

Проф. Др. Мирон Кордуба:

АТЛАС

географічний 24 карти.

Складений автором в Ареншайні з великої роботи
Др. Кордуба. Виглядає то суворим Атласом з дуже
труднодоступними картинами, але він є першим
географічним атласом української мови
і першим атласом в Україні.

Ціна брош. Дол. 1., опр. в золоті Дол. 1-40

Атлас зображений на 24 вишуканих і красивих
картинах географу.

Він є першим і єдиним наразі суворим географічним
атласом української мови.

Ruthenian Book Store

850 Main St. Winnipeg CANADA.

Гостинець з Канади	15
Батько	20
Чому поли не женять ся ?	20
Порадник для жекцици, котрі хотять бути здеродж	20
Чародійна рожа і перстень	20
Оповідання про Григорія	25
Чого учив Ісус Христос	25
Кароля, прегарна повість в жити дівчини	25
Убийники, гарна драма в 5-Іях, II. видане	25
Болеслав, історія про сина Іеновефн, його жите	25
О дваццяти табличках, байки	25
Серце чоловіка съвятиною Бога, або осідком ді- явола	25
Історія про сироту Івася	25
Пісні про Канаду і Австрію та М. Січинськоро	25
5-те побільшене видане	25
Славні пророцтва Арабської цариці Михальди	25
Як утік Січинський в Діброви	25
Коли легше буде	25
Грїшниця, гарне оповідане	25
Злочин і влочинці	25
Що думаютъ соціалісти	25
Причта про воду	25
Оборонець проститутки	25
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коле- мийок і пісень весільних	25
Що стало ся з Рудольфом, про жите і загадочну смерть архикнязя Рудольфа в 26 образками	25
Елисавета, правдива історія про жите Елисавети, її повожімене і мученичу смерть, 192 ст. в обр.	25
Конець Тітаніка, бреш	25
Петрій і Доббушук, повість в II. частях 300 ст.	25
Пригода шляхтича Чваньківського на колі й на морі, опрар	25
Порадник як писати шобовні листи	25
Лист Божий	25
Куди ідеи Господи (Quo Vadis?) оповідане	25
Найкрасші рускі пісні	25
Пів кони казок	25
Байки	25
Товариська забава	25
Український співаник, опр.	25
Івак Дурац, історія о трох братях нар. опрар	25
Історія про Луца Валавайка і его сина, в обра- зками, в додатку Грарь Шлячок	25

Ruska Knyharnia

850 Main st.

Winnipeg, Man.

Жадайте оказового числа!

Приймається передплата на тижневу
ілюстровану часопись :-: :-:

„Канадійські Вісти“

Ціллю нашої часописи є давати українському народові правдиву просвіту, підносити його з занепаду морально-і культурного, ширити національну свідомість і поставити його на рівні з другими культурними народами. В „Канадійських Вістях“ поміщуємо крім поучючих статей вісти із життя Українців в Галичині, на Буковані, в російській Україні, в Сполучених Державах, в Бразилії та в Канаді; далше подаємо короткі огляди найважливіших подій з цілого світа, поміщуємо різні поради і інформуємо про виданя нових книжок. Для розвеселеня Ви. Читачів отвираємо в нашій часописі „Веселій куток“. В „Додатку“ друкуємо гарну і цікаву новель. — Нашу часопись прикрашаємо ілюстраціями з світових подій. Крім того на великі запити наших передплатників подаємо безкористно поради.

Політика входить в програму нашою. Бадавинцтва о стільки, о скільки вона торкається ся нашого національного життя.

Полемік (сварок і ланок) не поміщуємо. Дошес радо поміщуємо, але тільки ті, що обговорюють загальну справу, яка торкається ся нашого національного або громадянського життя.

„Канадійські Вісти“ суть органом „Руської Книгарні“. Виходить раз в тиждень в четвер.

Річна передплата виноссь 1 доляр на рік.
Кождому передплатникови даємо премію.

Передплату треба висилати на адресу:

„KANADYJSKI VISTY“

P. O. Box 3628 B.

Winnipeg, Man.